

”Saanko sanoa, että se oli väkivaltaa?”

Tutkimus lapsuuden kuritusväkivallan kokemuksista ja vaikutuksista aikuisuuteen

Hanna Hyyryläinen

Pro gradu -tutkielma

Sosiaalityö

2020

Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: ”Saanko sanoa, että se oli väkivaltaa?” Tutkimus lapsuuden kuritusväkivallan kokemuksista ja vaikutuksista aikuisuuteen

Tekijä: Hanna Hyyryläinen

Koulutusohjelma/oppiaine: Sosiaalityö

Työn laji: Pro gradu -työ Sivulaudaturtyö Licensiaattityö

Sivumäärä: 76 + 1 liite

Vuosi: 2020

Tiivistelmä

Tutkielman tavoitteena oli selvittää lapsuudessa tapahtuneen kuritusväkivallan kokemuksia ja vaikutuksia aikuisuuteen sekä kuritusväkivallalle annettuja määrittelyjä. Teoreettinen viitekehys käsitteli kuritusväkivaltaa ja kasvatusta. Kuritusväkivaltaa käsiteltiin historiallisesta ja lainsäädännöllisestä näkökulmasta sekä esitellen sitä kohtaan vallitsevia nykyisiä asenteita. Kasvatusosio keskittyi kasvatuksen tarkoituksiin ja tavoitteisiin, kasvatuskäytäntöihin sekä perheeseen ja elämäntilanteeseen.

Aineisto koostui kuudesta, aiheesta vapaamuotoisesti tuotetusta, kirjoitetusta tekstistä. Metodologiset sitoumukset olivat fenomenologisessa ja narratiivisessa tutkimuksessa. Aineiston analyysimenetelmänä käytin sisällönanalyysia.

Kuritusväkivallan kokemukset olivat muodoltaan ja vakavuudeltaan vaihtelevia. Kuritusväkivaltaa oli käytetty usein viimesijaisena kasvatuskeinona ja tilanteissa, joissa lapsi toimi vastoin vanhemman tahtoa. Kuritusväkivallan kokemuksiin liitettiin häpeän ja epäoikeudenmukaisuuden tunteita. Kokemuksiin vaikutti erityisesti lapsen ja kasvattajan välisen suhteen laatu. Kuritusväkivallalla oli seurauksia psyykkiseen hyvinvointiin, ihmissuhteisiin ja omien lasten kasvatukseen. Fyysisen rankaisemisen määrittelemiseen väkivallaksi suhtauduttiin varovaisesti ja sen käytön hyväksymisestä kasvatuskeinona esitettiin eriäviä mielipiteitä.

Avainsanat: kuritusväkivalta, fyysinen kurittaminen, kasvatusta, kokemus, perhe

Muita tietoja: Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi

Sisällys

1 JOHDANTO	4
2 KURITUSVÄKIVALTA	7
2.1 Kuritusväkivalta historiassa	7
2.2 Kuritusväkivalta lainsäädännössä.....	9
2.3 Nykyiset asenteet ja kuritusväkivallan käyttö.....	11
3 KASVATUS	14
3.1 Kasvatus historiallisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä	14
3.2 Kasvatuksen käytännöt	17
3.3 Kasvatus perheessä ja elämänculussa.....	21
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	26
4.1 Tutkimuksen tehtävä.....	26
4.2 Tutkimuksen metodologiset lähtökohdat.....	26
4.3 Aineisto ja analyysi	30
4.4 Tutkimuksen eettisyys	35
5 TULOKSET.....	40
5.1 Kuritusväkivallan kokemukset.....	40
5.2 Kuritusväkivallan seuraukset	53
5.3 Kuritusväkivallan määritelyt.....	62
6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	69
Lähteet.....	74
Liitteet	77

1 JOHDANTO

Lasten fyysinen kurittaminen on kielletty lainsäädännössä ja sitä koskevat kielteiset asenteet ovat yleisiä, mutta monet sitä koskevat kysymykset pohdituttavat ja tuottavat eriäviä mielipiteitä. Täytyykö lasta kurittaa fyysisesti, jotta hänestä kasvaisi niin kutsuttu kunnan kansalainen? Onko tukistaminen väkivaltaa? Miten fyysinen kurittaminen vaikuttaa ihmisen myöhempään elämään? Sosiaalityön opintojeni aikana kiinnostuin erityisesti lähisuhdeväkivaltaan liittyvistä kysymyksistä ja halusin, että pro gradu- tutkielmani aihe liittyisi niihin. Mahdollisia rajoituksia pohtiessani pysähdyin kuritusväkivaltaan. Elämäni aikana olen kiinnittänyt huomiota ihmisten vaihteleviin kokemuksiin ja käsityksiin kuritusväkivallasta. Toisaalta kuritusväkivallan ei ole koettu jättäneen mitään seurauksia, sitä voidaan myös vähätellä sekä oikeuttaa sen käyttämisestä erilaisilla syillä. Toisaalta kuritusväkivallasta on voinut olla vaikea puhua ja sitä on leimannut häpeä ja salailu. Lähisuhdeväkivallan muotona kuritusväkivalta voi olla laajimmin koko väestöä koskettavaa. Olen havainnut kuritusväkivallan olevan myös sukupolvikokemus, vanhemmista sukupolvista lähes jokainen on kokenut kuritusväkivaltaa, jolloin siitä koettu häpeä voi olla vähäisempää, kuin nuoremmilla, joilla kokemukset kuritusväkivallasta, etenkin sen voimakkaammista muodoista, ovat poikkeavampia ikäisten joukossa. Minua kiinnosti selvittää, millaisia kokemuksia ihmisillä on kuritusväkivallasta sekä millaisia seurauksia kuritusväkivallalla koetaan olleen? Osittain aineistoni johdattelemana käsitellen tutkielmassani myös sitä, miten kuritusväkivaltaa määritellään ja mitä sen käyttämisestä kasvatuksessa ajatellaan.

Ruumiillisen kurittamisen asema lainsäädännössä on muuttunut vuosisadassa vanhempien kuritusvelvollisuudesta ja -oikeudesta kuritusväkivallan kieltämiseen ja mahdollisuuteen rangaista siitä pahoinpitelynä. Nykyisin lapsen koskemattomuutta pyritään kaikin tavoin kunnioittamaan ja lapsella on oikeus tulla kasvatetuksi ilman väkivaltaa. Nopea muutos päinvastaiseen suhtautumiseen lainsäädännössä ja yhteiskunnassa näkyy kuitenkin eriävinä mielipiteinä kuritusväkivallasta, sitä sekä kannatetaan että vastustetaan. (Hirsjärvi & Laurinen 2004, 213–214). Lastensuojelun keskusliiton julkaisussa (Hyvärinen 2017, 5) määritellään kuritusväkivallan tarkoittavan kivun tai epämukavan olon tuottamista lapselle rangaistuksena tai lapsen käyttäytymisen säätelämiseksi. Kuritusväkivalta voi olla sekä henkistä että fyysistä, mutta tutkielmassani keskityn fyysiseen kuritusväkivaltaan, jota ovat esimerkiksi tukistaminen tai piiskaaminen. Vaikka erilaisten väkivallan muotojen rajat ovat

häilyviä, kuritusväkivaltaa muusta väkivallasta erotetaan sen kasvatuksellisella tarkoituksella. (Hyvärinen 2017, 5.) Käytän tutkielmassani fyysisestä rankaisemisesta pääsääntöisesti kuritusväkivallan käsitettä, koska Lastensuojelun keskusliitto ja Sosiaali- ja terveysministeriö ovat suositelleet sen käyttämistä, jotta korostettaisiin fyysisen rankaisemisen luonnetta kasvatukseen kuulumattomana ja lasta vahingoittavana asiana (STM 2010, 16). Tutkielmani tarkoitus oli saada tuloksia nimenomaan kuritusväkivallasta eli kasvatustarkoituksessa tehdystä väkivallasta. Pyrin rajaamaan aineiston ulkopuolelle esimerkiksi sattumanvaraisen, mielivaltaisen perheväkivallan. Oletukseni on, että kuritusväkivalta voi erota kokemuksiltaan ja seurauksiltaan muusta lähisuhdeväkivallasta. Tutkielmani kysymyksenasettelua kuritusväkivallan seurauksista tukee Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisussa mainitut mahdolliset seuraukset kuritusväkivallasta, joita ovat muun muassa aggressiivisuus ihmissuhteissa, psyykkisen terveyden haasteet sekä kuritusväkivallan käyttö omia lapsia kohtaan (STM 2010, 37–38).

Lasten pahoinvointi on lisääntynyt ja asiakasmäärät erilaisissa lapsi- ja perhepalveluissa kasvaneet. Marjatta Bardyn (2002, 45–50) mukaan puhutaan jopa kasvatuksen kriisistä, johon kuuluu rajojen ja vanhemmuuden puute. Kasvatuskriisin on katsottu nousevan yhteiskunnallisista ja taloudellisista muutoksista, niiden luomista elämisen mahdollisuuksista ja arvoista. Hän näkee, että lapsuuden tila yhteiskunnassa on käymässä ahtaaksi ja lapsiväestön tarpeita pitäisi arvioida tarkemmin ja estää ongelmien kärjistymisen. Kasvatuskriisissä voidaan nähdä olevan kyse myös lapsuuden ja aikuisuuden välisistä, muuttuneista suhteista. (Bardy 2002, 45–50.). Aihettani perustelee myös se, että vaikka ruumiillisen kurituksen kieltö tuli laintasoisesti voimaan vuonna 1984 (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361, 1 §) sen oikeellisuudesta ja käytöstä keskustellaan edelleen. Esimerkiksi Yle kirjoittaa artikkelissaan käsityksistä kuritusväkivallasta ja sen rajoista. Ylen internetsivuiltaan teettämään kyselyyn vastasi yli 700 henkilöä, joista puolet vastaajista hyväksyi lapsen jonkinasteisen fyysisen ojentamisen. (Yle 8.2.2018)

Tutkielmani tarkoitus on tuottaa tietoa sosiaalityölle etenkin lapsi- ja perhepalveluita ajatellen. Esimerkiksi lastensuojelussa kuritusväkivaltaa koskevat kysymykset tulevat käytäntöön ja joudutaan arvioimaan kuritusväkivallan laatua ja mahdollisia seurauksia sekä päättämään siihen puuttumisen toimenpiteistä. Ruumiillisen kurituksen kieltäminen lainsäädännössä antaa sosiaalityöntekijöille konkreettisen työvälineen puuttua ruumiilliseen kurittamiseen ja

perustella puuttumista. Tieto kuritusväkivallasta, sen kokemuksista ja seurauksista voi antaa mahdollisuuksia osallistua keskusteluun kuritusväkivallasta asiakkaiden kanssa ja tuoda uusia näkökulmia kasvatukseen käyttöön.

Graduni aluksi käsittelen teoreettisessa osuudessa kuritusväkivaltaa historiallisesta, lainsäädännöllisestä sekä nykyisten asenteiden näkökulmista. Teoriaosuuden toisena keskeisenä käsitteenä on kasvatusta yhteiskunnallisesta, perheen ja elämänkulun näkökulmista. Tutkimuksen metodologiset sitoumukset ovat fenomenologiassa ja narratiivisuudessa, joita käsittelen tutkimuksen toteuttamista koskevassa osiossa, jossa esittelen myös aineistoni sekä sen analyysin menetelmänä sisällönanalyysi. Aineistoni on muodoltaan tutkittavilta pyydetty, vapaamuotoiset kirjoitukset tutkimusaiheesta. Samaisessa osiossa pohdin myös tutkielmani tekemiseen liittyviä eettisiä kysymyksiä. Tämän jälkeen esittelen tutkielmani tulokset ryhmiteltyinä kolmen otsikon alle, joita ovat kuritusväkivallan kokemukset, vaikutukset ja määrittelyt. Tulosten jälkeen esitän lopuksi tutkielmani pohjalta johtopäätökset ja pohdinnan. Tutkielmassa käyttämästäni lähdekirjallisuudesta mainitsen sen, että osa lähteistä on hieman vanhempia, joita olen valinnut käytettäväksi historiaan liittyvää tietoa käsittelevissä osioissa sekä sellaisissa osioissa, joissa olen kaivannut laajoja aiheita, esimerkiksi kasvatusta, tarkasteltavan tietyistä, tutkielmaani sopivista näkökulmista. Kevään 2020 aikana Suomessa valitsi poikkeustilanne koronaviruksen johdosta ja myös yliopiston kirjasto oli suljettuna. Tämän johdosta olen joutunut käyttämään metodologiaa käsittelevässä osuudessa rinnakkain kahta eri painosta Juhani Aaltolan ja Raine Vallin toimittamasta teoksesta Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2, myös lähdeluettelossa esiintyy tämän teoksen kohdalla puutteita sivunumeron merkityksen osalta.

2 KURITUSVÄKIVALTA

2.1 Kuritusväkivalta historiassa

Yleistäen voidaan sanoa, että mitä myöhempiä historiaa tarkastellaan, sitä vakavampia kuritusväkivallan keinoja on käytetty. Edistystä on tapahtunut joka aikakaudella ja jotkut kuritusväkivallan muodot ovat hävinneet kokonaan. Jonkinlaisena rajana pidetään 1700-lukua, jolloin kuritusväkivallan määrä alkoi ensimmäisen kerran selvästi vähentyä. Ennen tätä lapsia kehoitettiin lyömään kasvatustarkoituksessa ja suurin osa ihmisistä kaikissa yhteiskuntaluokissa hyväksyi lyömisen, ainakin joissakin olosuhteissa. Väkivalta alkoi varhaisessa lapsuudessa, jo vauvoja saatettiin lyödä itkemisen lopettamiseksi tai lyömiseen totuttamiseksi. Kurittaminen oli säännöllistä, runsasta ja usein myös muodoltaan vakavaa kuritusväkivaltaa. Lyömisen välineinä käytettiin risukimppujen lisäksi myös muita välineitä, kuten keppejä tai lapioita. (DeMause 1995, 40–43.) Piiska löytyi lähes jokaisesta kodista ja se saattoi olla myös koko ajan esillä (Hirsjärvi & Laurinen 2004, 214–216; Utrio 1998, 293). Väkivallan fyysiset seuraukset olivat sen käytön mukaan vakavia, esimerkiksi mustelmia ja verenvuotoa (DeMause 1995, 41). Väkivallalla lienee ollut myös henkisiä seurauksia, jotka harvemmin ovat kuitenkaan historiasta kertoviin kirjoituksiin tallentuneet.

Fyysisen kuritusväkivallan käyttö jatkui sukupolvelta toiselle, historiassa varhaisimmat merkit henkilöistä, joita ei olisi lyöty lainkaan lapsina ovat 1690-luvulta. Vasta 1800-luvulla fyysinen kurittaminen alkoi Euroopassa ja Amerikassa todella poistua ja sitä alettiin pitää vanhanaikaisena kasvatuskäytäntönä. Lyömiselle alkoi tulla korvaavia käytäntöjä, jollaisena käytettiin esimerkiksi lapsen sulkemista pimeään tilaan. (DeMause 1995, 40–43.) Kaari Utrion (1998, 190) mukaan ruumiillinen rankaiseminen kasvatustarkoituksessa oli itsesään selvää 1900-luvun puoliväliin saakka ja hän kirjoitti 1900-luvun lopussa, että se oli tuolloin edelleen tavallista monissa eurooppalaisissa kulttuureissa.

Kaikki kuritusväkivallan historiaa tutkineet eivät kuitenkaan näe sitä yhtä synkkänä. Esimerkiksi suomalaisen kasvatuksen historiaa käsittelevässä teoksessa kirjoitetaan, että kuritusväkivaltaa käytettiin keskiajalla viimesijaisena kasvatuskeinona ja sitä ohjasivat kohtuullisuus ja oikeudenmukaisuus, ansioiden mukaan saaminen sekä fyysisen vahingon aiheuttamisen välttäminen (Hanska & Lahtinen 2010, 24). Kirkko, yhteiskunta ja yhteisöt asettivat

kuitenkin vanhemmille odotuksia ja paineita kasvatuksen onnistumisesta. Fyysisen kurittamisen voidaan nähdä olleen normi ja sitä on ollut vaikea olla käyttämättä. Usein yhteisö piti sitä välttämättömänä lasten kasvatuksessa ja vanhempien kuritusoikeutta ei kiistetty. Perheen ulkopuolinen yhteisö ei helposti puuttunut lasten kasvatukseen ja fyysisen kurituksen käyttöön. Fyysisen kurituksen käyttämättömyys on voinut ennen tuottaa ongelmia ja häpeää vanhemmille sekä lapsille. (Hirsjärvi & Laurinen 2004, 224–225; Utrio 1998, 190.) Kristinuskon vaikutti osaltaan fyysisen kurituksen käyttöön. Muun muassa Sananlaskujen kirjassa on jae, joka neuvoo ”joka vitsaa säästää, se vihaa lastaan; mutta joka häntä rakastaa, se häntä ajoissa kurittaa (Snl. 13:24). Kristinuskon opit perisyntin vaikutuksesta koskivat myös lapsia, ja piiskaamisella voitiin yrittää poistaa tätä lapsessa olevaa luontaista pahuutta. Myös kristinuskon opetukset kuuliaisuudesta vanhempia, esivaltaa ja Jumalaa kohtaan ovat saattaneet vaikuttaa kurituksen ankaruuteen. (Hirsjärvi & Laurinen 2004, 210, 215.)

Fyysinen kurittaminen on perustunut uskomuksiin, että kipu edistää kasvatusta ja oppimista. Vakava rangaistus on voinut jäädä mieleen yhdestä kerrasta ja muisto tästä on voinut estää lasta käyttäytymästä uudelleen huonosti katsotulla tavalla. Lapsen kokema ruumiillinen tuska on ymmärretty myös kostoksi ja kasvatukseksi. Ruumiillisen kivun lisäksi lapsi on pyritty saamaan tuntemaan häpeää ja syyllisyyttä teoistaan ja etenkin aiemmin kuritukseen on kuulunut lapselta vaadittu anteeksipyyntö ja joskus myös vanhempien kiittäminen saadusta kurituksesta. Näiden on katsottu edistävän tehokkaasti häpeän ja syyllisyyden tunteiden viriämistä. Kun kuritusväkivalta oli laajalti käytössä ja lähes kaikki sen hyväksyivät, piti lapsi kuritusta usein ansaittuna, mutta jos se poikkesi selvästi vertaisten kokemuksesta tuntuen lapsesta epäoikeudenmukaiselta, saattoi lapsi erityisesti kärsiä kokemuksistaan ja kurituksesta johtuvista vaikeuksista vielä aikuisena. (Hirsjärvi & Laurinen 2004, 210, 215–216, 218; Utrio 1998, 190, 293.) Kuritusväkivallan käyttö kulki ja saattaa kulkea myös nykyään suvuittain. Lapsena itse kuritusväkivaltaa kokeneet voivat käyttää sitä omiin lapsiinsa ja uskoa sen kasvatukselliseen tehoon. Tosin lakimuutoksen myötä sen käyttämisen itsestäänselvyys luultavasti vähenee ja sukupolvinen ketju voi katketa. (Hirsjärvi & Laurinen 2004, 223–224; Kempainen 2001, 130–151.)

2.2 Kuritusväkivalta lainsäädännössä

Lasten fyysinen kurittaminen lainsäädännössä on muuttunut vanhempien kuritusvelvollisuudesta kuritusoikeuteen ja viimein fyysisen kurituksen kieltämiseen. Vuoden 1734 laissa oli pykälä, joka velvoitti vanhempaa piiskaamaan lasta kiroilemisen johdosta. Vanhemman kuritusvelvollisuuden laiminlyönyt joutui maksamaan sakkoa. (Ruotsin valtakunnan vuoden 1734 laki, Pahategon Caari 3: 2§.) Jonkinlainen raja kuritusväkivallan käytölle kuitenkin asetettiin, koska jos vanhempi kuritti lastansa niin kovasti, että tämän voitiin katsoa kuolleen kurittamisen vuoksi, vanhemmalle määrättiin sakkorangaistus (Ruotsin valtakunnan vuoden 1734 laki, Pahategon Caari 30: 3§). Vuoden 1889 rikoslaisissa määriteltiin 7–15-vuotiaiden tekemien rikoksien rangaistuksista, että oikeus ei määrännyt lapselle samoista rikoksista aikuisille annettavaa rangaistusta, mutta lapsi voitiin määrätä joko yleiseen kasvatustalokseen tai vaihtoehtoisesti huoltajan piti kurittaa lasta kotona lain tekstin mukaan ”toteensaavasti”. Jos vanhempi ei suorittanut lapsen kuritusta, toimeenpaneva viranomaisena oli velvollinen huolehtimaan siitä. (RL 1889 3: 1§.) Samassa laissa kielletään tuomitsemasta rangaistukseen kuritusvaltaansa käyttänyttä, joka on aiheuttanut kuritettavalle vähäisen vamman. Huoltajilla oli siis lain sallima kuritusoikeus. (RL 1889 21: 12 §.)

Nykyisin väkivalta lasta kohtaan kasvatuksellisessa tarkoituksessa on kielletty laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (LHL 8.4.1983/361, 1 §). Sitä koskeva lainkohta kuuluu kokonaisuudessaan seuraavasti: ”Lasta tulee kasvattaa siten, että lapsi saa osakseen ymmärtämystä, turvaa ja hellyyttä. Lasta ei saa alistaa, kurittaa ruumiillisesti eikä kohdella muulla tavoin loukkaavasti.” Ennen fyysisen väkivallan kieltämistä, rikoslaista poistettiin vuonna 1979 kohta, joka esti fyysistä kurittamista tehneiden vanhempien jättämisen tuomitsematta lievistä pahoinpitelystä. Myös YK:n lapsen oikeuksien sopimus, joka tuli Suomessa lainvoimaiseksi vuonna 1991, kieltää artiklassa 37 lapsen rankaisemisen julmalla tai halventavalla tavalla sekä artiklassa 19 kaiken lapsiin kohdistuvan ruumiillisen ja henkisen väkivallan, vahingoittamisen, pahoinpitelyn tai huonon kohtelun ja hyväksikäytön. Lainsäädännön voidaan siis ymmärtää kieltävän myös henkisen väkivallan lasta kohtaan, kieltämällä esimerkiksi lapsen loukkaavan kohtelun. Kuritusväkivallan kieltoa on sovellettu myös oikeuskäytännössä, korkeimman oikeuden päätös vuodelta 1993 otti selkeästi kantaa siihen, että rikoslain pahoinpitelyrikoksia koskevia pykäläitä sovelletaan myös lapsiin kohdistuvaan kuritusväkivaltaan (KKO: 1993: 151).

Kuritusväkivallan kieltäminen lainsäädännössä on kohtuullisen nuorta lainsäädäntöä ja sen kieltämisen tarpeellisuudesta ja hyödyistä ei olla edelleenkään monissa valtioissa yksimielisiä. Ruotsi sääti lainsäädännössään selkeän ja myös kotona tapahtuvan kuritusväkivallan kiellon maailman valtioista ensimmäisenä, vuonna 1979. Suomi on ollut järjestyksessä toinen valtio, joka on kieltänyt kuritusväkivallan lainsäädännön tasoisesti. Nykyisin maailman valtioista 58 on kieltänyt lainsäädännössään kuritusväkivallan kaikissa muodoissa, myös kotona tapahtuvan, mikä tarkoittaa, että noin 30 prosentissa maailman valtioissa kuritusväkivalta on kielletty. Euroopan valtioista esimerkiksi Saksa on säättänyt kuritusväkivallan kiellon vuonna 2000 ja Ranska vasta vuonna 2019. (Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children, 2019). Ylen uutisen mukaan vielä vuonna 2018 ranskalaisista 70 prosenttia vastusti kieltoa (Yle 29.11.2018). Länsimaisista valtioista edelleenkään esimerkiksi Yhdysvallat ja Iso-Britannia eivät ole täysin ja yksiselitteisesti kieltäneet kuritusväkivaltaa lainsäädännössään. (Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children, 2019.)

Lainsäädännössä kieltämisestä huolimatta kuritusväkivalta voi olla kulttuurisesti laajasti hyväksyttyä ja lain noudattamiseen vaikuttavat myös vallan legitimizeetti ja rikosseuraamusjärjestelmän tehokkuus. Lainsäädännössä kieltämisen lisäksi kuritusväkivallan käytön vähenemiseen vaikuttavat esimerkiksi lainsäädännöstä tiedottaminen ja muu kampanjointi muun muassa kuritusväkivallan kielteisistä seurauksista, vaihtoehtoisista kasvatustavoista ja ihmisoikeuksista. Tutkimuksessa, jossa seurattiin kuritusväkivallan ilmenemisen määrää ja siihen liittyviä uskomuksia suhteessa lainsäädännön kehittymiseen, todettiin, että esimerkiksi Togossa lainsäädännössä kieltämisen jälkeen vain vakavan kuritusväkivallan käyttö väheni, kun lievempi väkivalta ja sitä koskevat myönteiset uskomukset lisääntyivät. (Lansford ym. 2017.) Lasten kasvatusta kotona pidetään laajalti yksityisasiana ja kasvattajat pyrkivät toimimaan omien vakaumustensa ja näkemystensä pohjalta parhaalla mahdollisella tavalla. Kuritusväkivallan kieltävällä lainsäädännöllä voi olla vaikutusta ihmisten asenteisiin, mutta lainsäädännön muuttaminen vaatii yhteiskunnassa laajaa yksimielisyyttä kiellon oikeellisuudesta (Hirsjärvi & Laurinen 2004, 213.) Suomessa kuritusväkivalta väheni selvästi lainsäädännössä kieltämisen jälkeen (Lansford mt., 45).

2.3 Nykyiset asenteet ja kuritusväkivallan käyttö

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyrkinyt vähentämään lapsiin kohdistuvaa kuritusväkivaltaa ja vahvistamaan kielteisiä asenteita sitä kohtaan järjestämällä kansallisen Älä lyö lasta! – toimintaohjelman vuosina 2010-2015. Toimintaohjelma on toteutettu myös vuonna 1981 (Hyvärinen 2017, 7). Toimintaohjelman tavoitteita olivat lapsen ihmisarvon vahvistaminen sekä lasten ja vanhempien välisen kunnioituksen lisääminen niin, että lapset voisivat kasvaa väkivallattomassa ympäristössä ja saisivat osakseen hellyyttä, myönteisyyttä sekä ymmärrystä ja kokisivat osallisuutta. Se pyrki myös tukemaan kuritusväkivaltaan liittyvää seurantatutkimusta. Sosiaali- ja terveysministeriön toimintaohjelmaa koskevassa julkaisussa kuritusväkivallan määrittelyyn liittyy erityisesti uhrin alisteinen asema suhteessa vanhempaan. Kuritusväkivaltaan luetaan toimintaohjelman mukaan kuuluvaksi esimerkiksi luunapin antaminen, tukistaminen, repiminen, retuuttaminen ja ylipäättään kipua aiheuttava, kovakourainen käsittely. Kuritusväkivallan seurauksista aikuisuudessa julkaisussa mainitaan esimerkiksi kuritusväkivallan käyttö omia lapsia kohtaan, väkivalta puolisoa kohtaan tai verbaalinen aggressiivisuus ihmissuhteissa. Vaikutukset voivat näkyä myös ihmisen psyykkisessä terveydessä esimerkiksi ahdistuksena, masennuksena, itsearvostuksen vähäisyytenä tai heikona itseluottamuksena. Lapsena koettu kuritusväkivalta näyttäisi julkaisun mukaan lisäävän myös riskiä päihdeongelmiin tai rikolliseen käyttäytymiseen. Tässä täytyy huomioida myös lapsuuden perheen muiden sosiaalisten ongelmien vaikutukset myöhempään elämään. (STM 2010, 3, 16, 35–38.)

Älä lyö lasta!- toimintaohjelma on jatkunut vuodesta 2017 lähtien osana Terveiden- ja hyvinvoinninlaitoksen koordinoimaa kansallista lasten ja nuorten turvallisuuden edistämisen ohjelmaa. Toimintaohjelma toteutetaan vuosina 2018-2025 ja alle 18-vuotiaisiin kohdistuvan kuritusväkivallan ehkäisy ja vähentäminen sisältyvät sen ensimmäisen osan tavoitteisiin. Toimintaohjelmaa koskevassa työpaperissa todetaan, että kuritusväkivallalla on monia haitallisia seurauksia, jotka ilmenevät usein henkilön myöhemmässä elämäkulussa. Seurauksista mainitaan esimerkiksi mielenterveydenhäiriöt, pitkäaikaissairaudet, sosiaaliset ongelmat, oma väkivaltainen käyttäytyminen tai altistuminen väkivaltakokemuksille. Ohjelmassa todetaan myös, että erityisryhmiin kuuluvilla lapsilla, esimerkiksi vammaisilla, on riski kokea väkivaltaa useammin kuin muilla lapsilla. Kuritusväkivaltaa pyritään vähentämään ja

ehkäisemään viidestä näkökulmasta käsin, joita ovat lasten oikeudet, vanhemmuuden ja parisuhteen tukeminen, tiedottaminen fyysisen kurituksen haitoista ja tukeminen sekä ohjaaminen kasvatuskäytännöissä, ammattilaisten kouluttaminen perheväkivallan havaitsemisessa ja tunnistamisessa sekä viestintä. (THL 2018, 11, 21, 61–71.) Toimintaohjelman yleis-tavoitteeksi työpaperissa (THL 2018, 67) asetetaan, että ”jokaisella lapsella ja nuorella Suomessa on oikeus saada osakseen suojelua ja elää turvassa, ilman kuritusväkivaltaa”. Tavoitteiden toteutumista seurataan erilaisilla mittareilla (mt., 67–71). Toimintaohjelmasta on julkaistu myös toinen osa, Väkivallaton lapsuus- toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020-2025, ja siinä käsitellään muun muassa väkivallan riskitekijöitä sekä siltä suojaavia tekijöitä, lasten oikeuksia ja osallisuutta, lähisuhdeväkivaltaa, kiusaamista ja seksuaalista väkivaltaa (THL, 2019).

Suomessa on seurattu melko kattavasti kuritusväkivallan käyttöä ja siihen liittyvien asenteiden kehitystä. Sauli Hyvärinen on toimittanut uusimman Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisun, jossa on tutkittu suomalaisten kasvatusasenteita ja kuritusväkivallan käyttöä. Samankaltaisia kyselyjä on toteutettu useita myös aiemmin, alkaen vuodesta 1981, ja tutkimusten tulokset ovat hyvin vertailtavissa keskenään. Tutkimusten mukaan asenteiden jyrkentyminen kuritusväkivaltaa kohtaan on jatkunut jo vuosikymmeniä. Nopeinta asenteiden muutos on ollut 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä. Tutkimuksen vastaajista 95 prosenttia oli tietoisia, että laki kieltää lapsen ruumiillisen kurittamisen ja 80 prosenttia vastaajista ei hyväksynyt kuritusväkivaltaa kasvatukseen edes poikkeustapauksissa. Tarkennettaessa kuritusväkivalta tukistamiseksi tai luunapin antamiseksi vastaajista 28 prosenttia hyväksyi sen käyttämisen ainakin poikkeustapauksissa, mielipiteet lievemmän väkivallan osalta eivät siis ole yhteneväiset. Vaikka asenteet ovat kielteisiä, yhä reilusti yli kolmannes kertoi käyttäneensä kasvatuksessaan jotain kuritusväkivallan muotoa, joihin kuului tukistaminen, sormille näpätys, läimäytys, piiskaaminen tai väkivallalla uhkailu. Tutkimuksessa todettiin kuritusväkivallan muodostavan myös ylisukupolvisen ketjun. Lapsena kuritetuista vanhemmista 54 prosenttia käytti kuritusväkivaltaa omia lapsiaan kohtaan, kun muista vanhemmista sitä käytti 35 prosenttia. Lapsena kuritetut vanhemmat myös suhtautuivat kurittamiseen hyväksyvämmän kuin vanhemmat, jotka eivät itse olleet kokeneet ruumiillista kurittamista. (Hyvärinen 2017, 7, 10–11, 15–16, 23–24.)

Lasten ja nuorten kokemuksia ruumiillisesta kurittamisesta on tutkittu Poliisiammattikorkeakoulun lapsiuhritutkimuksessa vuodelta 2013. Lasten kokemuksia on tutkittu myös vuonna 2008, ja jonkin verran vertailua voidaan suorittaa myös vuoden 1988

koululaiskyselyyn. Lapsiuhritutkimukseen on vastannut 12- ja 15-vuotiaita lapsia ja nuoria. Kuritusväkivalta on vähentynyt selvästi etenkin vuodesta 1988 vuoteen 2008. Fyysisestä kuritusväkivallasta tukistaminen on yleisintä ja sitä on kokenut 14 ikävuoteen mennessä 16 prosenttia vuoden 2013 tutkimuksen vastaajista. Tutkimuksessa vertailtiin eroja myös sukupuolen ja vanhempien koulutustaustan osalta. Tulosten mukaan äidit käyttivät kuritusväkivaltaa hieman useammin kuin isät ja tytöt kokivat väkivaltaa enemmän kuin pojat. Vanhempien koulutustaustan liittyminen kuritusväkivallan yleisyyteen oli vähäistä. (Fagerlund ym. 2013, 48–53.)

3 KASVATUS

3.1 Kasvatus historiallisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä

Kasvatuksen päätavoitteena voidaan pitää sitä, että lapsesta tulisi aikuistuttuaan kyseiseen yhteiskuntaan, aikaan ja kulttuuriin parhaiten soveltuva ihminen, niin kutsuttu ideaali-ihminen. Suomalaisessa kasvatuskulttuurissa käytetään usein ideaali-ihmistä vastaavaa, kasvatuksen tavoitetta kuvaavaa käsitettä ”kunnan kansalainen”. Siihen kuuluviksi mielletty ominaisuudet vaihtelevat aikakausittain, mutta esimerkiksi hyvät käytöstavat on perinteisesti mielletty ”kunnan kansalaisen”-ideaan. Kasvatusta yhteiskunnallisesta näkökulmasta tarkasteltaessa käytetään usein sosialisointin käsitettä, jolla tarkoitetaan kehitysprosessia, jossa ihminen kiinnittyy yhteiskunnan ja kulttuurin jäseneksi. Sosialisoinnin avulla pidetään yllä ja uusinnetaan yhteiskunnan järjestystä ja kulttuuria siirtämällä niitä sukupolvelta toiselle. Sitä voidaan pitää kasvatettavan sopeutumisenä ja sopeuttamisena ihmisen sosiaaliseen ympäristöön. Sosialisointi on yhteiskunnan pysyvyyden kannalta välttämätöntä ja sosialisoinnin toteutuminen vaatii kasvatusta. Yhteiskunta siis tarvitsee kasvatusta pysyäkseen yllä ja menestyäkseen. Kasvatukseen ovat vaikuttaneet ja vaikuttavat erilaiset yhteiskunnalliset tekijät ja muutokset, esimerkiksi elinkeinorakenteen tai asumisen muutokset sekä lainsäädännön kehittyminen. Yhteiskunnallisten muutosten aiheuttamat haasteet ja ristiriidat heijastuvat yhteiskunnassa erityisesti vanhemmuuteen ja kasvatukseen. Toisaalta kasvatus on hyvin henkilökohtaista ja etenkin nykyään kasvatuksessa pyritään huomioimaan lapsen yksilölliset ominaisuudet, tarpeet ja toiveet sekä asettamaan tavoitteeksi ainutlaatuisiksi itsensä kasvaminen, mikä hyödyttää myös yhteiskuntaa uusintamalla sitä. Kasvatus on siis yhteydessä sekä henkilökohtaiseen että yhteiskunnalliseen. (Antikainen 1998, 102, 104; Hellström 2010, 64–65, 77–79, 234–235; Heikkinen 2003, 8; Hirsjärvi & Laurinen 2004, 82–83; Järvinen & Kolbe 2002, 9; Kemppainen 2001, 11, 22, 99–100.)

Kasvatusta on tapahtunut ihmislajin olemassaolosta lähtien. Lapsi ei kehity samalla tavalla luonnostaan ja vaistojen avulla kuin eläinten jälkeläiset, varsinkaan niin, että hän voisi selviytyä aikuisena omassa kulttuurissaan ja yhteisössään. (Heikkinen 2003, 6; Hellström 2010, 70.) Lapsia pyritään kasvattamaan siten, että he pystyisivät aikuisina toimimaan yhteiskuntansa jäseninä ja vastaamaan heille asetettuihin vaatimuksiin. Onnistunut kasvatus edellyttää, että kasvattajalla on tieto ja ymmärrys maailmasta, jossa lapsi tulee aikuistuttuaan

elämään (Hellström 2010, 64–65). Perheen sääty tai yhteiskuntaluokka on vaikuttanut siihen millaisia tietoja ja taitoja lapsille opetetaan, sekä millaisia ominaisuuksia lapsissa pyritään vahvistamaan. Aatelissäätöisen perheen lapsia on kasvatettu eri tavalla kuin työläisperheen lapsia. Kasvatukseen on vaikuttanut myös lapsen sukupuoli. Pojista on pyritty kasvattamaan esimerkiksi aktiivisia yhteiskunnan jäseniä, rohkeita ja vahvoja, kun taas tytöistä nöyriä ja ahkeria palvelijoita ja uuden sukupolven kasvattajia. (Hanska & Lahtinen 2010, 17, 21; Heikkinen 2003, 8; Rahikainen 2010, 341; Utrio 1998, 111, 122, 220–222.)

Suomalaisessa kasvatuskulttuurissa on korostettu erityisesti rehellisyyttä ja ahkeruutta sekä itsenäisyyttä. Kasvatuksen tavoitteina 2000-luvulla voidaan pitää esimerkiksi yritteliään ja kriittisen yksilön tuottamista. (Hellström 2010, 103–105.) Kasvatukseen vaikuttaa myös lapsen aseman ymmärtäminen eri aikakausina, esimerkiksi käsitykset lapsen tehtävästä ja merkityksestä perheessä, lapsuuteen olennaisesti kuuluvista asioista, lapsen kehityksestä, lapsen ja vanhemman oikeuksista ja velvollisuuksista sekä lapsen suhteesta aikuiseen. Vaikka perinteillä on vahva asema lasten kasvatuksessa, sukupolvien välille muodostuu myös eroja. Vanhemmuus ja lapsuus ovat jatkuvassa muutoksessa, kun yksilöt muuttavat ja tarkentavat käsityksiään niihin kuuluvista seikoista yhteiskunnallisessa ja kulttuurisessa ajassa. (Hirsjärvi & Laurinen 2004, 83, 118; Kemppainen 2001, 11.)

Lapsuus ja nuoruus sosiaalisesti ja kulttuurisesti erillisinä elämänvaiheina ovat suhteellisen uusia (Antikainen 1998, 144). Lapsuuden omaksi elämänvaiheekseen eriytymisen voidaan katsoa alkaneen erityisesti 1900-luvulla, jolloin alettiin kontrolloida lasten käyttämistä työvoimana tehtaissa ja lapsuuden haluttiin keskittyvän koulunkäyntiin eikä työhön (Hunt 2005, 69). Historiatieteessä lapsia on tutkittu hyvin vähän ja lapsuudesta eri aikoina on vaikea saada tietoa. Lloyd deMause on kehittänyt kuusivaiheisen mallin, joka kuvaa lapsen ja vanhemman välistä suhdetta eri ajanjaksoina. Hän näkee lapsen aseman historiassa hyvin heikkona ja lasten olleen paljolti vain aikuisten hyväksikäytön ja väkivallan kohteina. Lasten hoidon taso ja vanhempien kyvykkyys vastata lastensa tarpeisiin ovat jatkuvasti parantuneet ajan saatossa. DeMause näkee, että erityisen merkityksellisiä hetkiä tulevan sukupolven henkisen kehityksen kannalta, ovat ne, kun lapsi tarvitsee jotain vanhemmalta. Hänen mukaansa aikuisilla on kolme pääasiallista tapaa reagoida tilanteeseen: omien tiedostamattomien tarpeiden ja tunteiden heijastaminen lapseen, lapsen käyttäminen itselle lapsuudessa tärkeän ihmisen korvikkeena tai reagoiminen empaattisesti eläytymällä lapsen tarpeisiin ja pyrkimällä tyydyttämään ne. Kaksi ensimmäistä reagoititapaa olivat yleisempiä historiassa ja lapsi voitiin nähdä niin aikuisten ajatusten ja halujen kohteena kuin menneen elämän äiti- tai

isähahmona, tällöin lapsen merkitys on keskittynyt siihen, mitä hän voi antaa vanhemmalleen. Kuusivaiheisessa historiakuvausessa hän kuvaa aikakausien kasvatusta etenkin näiden pääasiallisten reagointitapojen kautta. (DeMause 1995, 1–3, 6–7, 17–18.) Lapset ovat usein olleet vanhempiensa apuna ja tukena ja heidän merkityksensä vanhemmille ovat vaihdelleet esimerkiksi työvoimasta ja vanhuuden turvasta Jumalan lahjaan (DeMause mt., 1, 3, 17; Utrio 1998, 279).

DeMausen malli alkaa antiikin ajasta, mutta kasvatusta on ollut myös ennen tätä. Ihmislajin alkuaikoina ja ajoittain tämän jälkeenkin kasvatuksen ensisijainen tavoite on ollut opettaa lapsi selviämään hengissä. Muiden taitojen ja tietojen opetus on tullut vasta tämän jälkeen. (Hanska & Lahtinen 2010, 17; Rahikainen 2010, 341.) Euroopassa lapsikuolleisuus oli suurta aina 1700-luvulle asti, mikä vaikutti siihen, että vanhemmat kohdistivat voimavaransa lasten pitämiseen elossa. Suuri lapsikuolleisuus vaikutti myös kiintymyssuhteiden laatuun, kun vanhemmat eivät uskaltaneet tai osanneet kiintyä lapsiinsa suuren kuolleisuuden vuoksi. (Utrio 1998, 46, 120–121, 175.) Luonnonkansojen ja metsästys- ja keräily-yhteisöissä kasvatustapahtui jokapäiväisissä toiminnoissa perheen ja muun yhteisön parissa, kuuntelemalla, katsomalla, jäljittelemällä ja tekemällä. Perinneyhteisöjen kasvatustapahtumat olivat kurinalaista, yksilöiden ei ollut lupa siitä poiketa, koska erilaisten normien siirtäminen sukupolvelta toiselle oli ehdottoman tärkeää yhteisön säilyvyyden kannalta. Muiden kasvatustapojen, kuten torumisen ja ruumiillisen kurituksen, lisäksi luonnonkansat käyttivät viimesijaisena keinona mahdollisuutta karkottaa normeista poikkeava henkilö yhteisöstä. (Antikainen 1998, 142–143; Heikkinen 2003, 6–7; Hellström 2010, 70–71; Utrio 1998, 190.)

DeMausen historiakuvausvaiheiden nimet ovat omia suomennoksiani. Ensimmäinen vaihe alkaa antiikista jatkuen 300-luvulle ja sitä DeMause nimittää lapsimurhien ajaksi. Tällä aikakaudella esiintyi paljon heijastavaa ja käänteistä kasvatusta, ja vanhemmat murhasivat lapsiaan, heidän huolehtimisestaan johtuvien vaikeiden tunteiden vuoksi. Seuraavaa vaihetta, joka kestää 300-luvulta 1200-luvulle, hän nimittää hylkäämiseksi, koska silloin vanhemmat antoivat usein lastensa muiden kasvatettavaksi. Lapsella ymmärrettiin olevan sielu, jota pyrittiin varjelemaan vanhemman pahuudelta, siirtämällä hänet muiden hoitoon. Myös lapsen ajateltiin olevan täynnä pahuutta, ja tätä pyrittiin poistamaan jatkuvalla lyömisellä. Esimerkiksi lapsen itku saatettiin yhdistää syntiin. Kaksijakoisuuden aikakaudella 1300-luvulta 1600-luvulle vanhempien ja lasten välisten suhteiden emotionaalisuus lisääntyi, mutta lapsia pyrittiin muovaamaan ja taivuttelemaan oikeaan muotoon. Tämä

ymmärrettiin myös konkreettiseksi, fyysiseksi taivutteluksi esimerkiksi piiskan avulla. (DeMause 1995, 51–52.)

DeMause nimittää 1700-lukua tunkeilun aikakaudeksi, jolloin vanhemmat pyrkivät ymmärtämään lapsen mieltä ja ajatuksia sekä hallitsemaan niitä. Vanhempien osoittama empatia lisääntyi ja lapsia ei enää lyöty säännöllisesti, vaikka fyysistä rankaisemista sekä uhkailua ja syyllistämistä käytettiin kasvatukseen. Sosialisatiota pidettiin kasvatuksen tärkeimpänä tavoitteena erityisesti 1800-luvulta 1950-luvulle. Pyrkiminen lasten hallintaan väheni ja kasvatukseen oli enemmän mielen harjoittamista, johdattelua ja ohjaamista. Myös isät alkoivat osallistua enemmän lastensa hoitoon ja kasvatukseen. 1950-luvulta alkanutta ajanjaksoa DeMause kutsuu auttamiseksi, jolloin ajateltiin, että lapset tietävät itse parhaiten omat tarpeensa. Vanhempien tehtävä on olla vahvasti mukana lasten elämässä ja auttaa heitä tarpeidensa ja tavoitteidensa täyttämässä. Lasten fyysinen kurittaminen väheni ja tilalle alkoi tulla empaattisuus, eläytyminen, leikkiminen, lasten haastavien tunteiden sietäminen ja emotionaalisissa konflikteissa auttaminen. (DeMause 1995, 10, 51–54.)

3.2 Kasvatuksen käytännöt

Edellä mainittujen kasvatuksen tavoitteiden, yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan elossa pysymisen ja menestymisen, lisäksi kasvatukselle asettuu myös muita tavoitteita. Lapselta on odotettu kautta historian ja odotetaan myös nykyään kuuliaisuutta vanhempiaan kohtaan. Kuuliaisuudella tarkoitetaan usein vanhempien tahdon mukaan toimimista, tottelemista sekä hyvää ja moraalisesti sopivaa käytöstä. Nykyisin kuuliaisen käytöksen ei aina ymmärretä sisältävän ehdotonta vanhempien tottelemista, vaan kuuliaisuuden vaatimukset koskevat esimerkiksi vanhemman kuuntelemista, hänen kysymyksiinsä vastaamista avoimesti sekä keskustelua vanhemman ja lapsen välillä. Lapsen osoittaman kuuliaisuuden voidaan katsoa pohjautuvan lapsen tuntemaan kunnioitukseen omia vanhempiaan kohtaan. Kuuliaisuutta on pyritty herättämään esimerkiksi kasvattajan auktoriteettiasemaa korostamalla, ankaralla kurilla ja pelon vaikutuksella. Tuloksena on usein ollut, että lapsi ei ole todellisuudessa kunnioittanut vanhempiaan, vaan on kokenut epäoikeudenmukaisuutta ja voimatonta alistumista suhteessa vanhempiaan. (Hirsjärvi & Laurinen 2004, 149, 152; Utrio 1998, 188, 289.) Kasvatuksella pyritään kehittämään lapselle myös niin kutsuttu omantunton kehittäminen, eli sisäistetyn käsityksen oikeasta ja väärästä toiminnasta. Omantunnon kehittämisessä käytetään apuna syyllisyyden

tunnetta, jota lapselle pyritään herättämään väärästä käyttäytymisestä, esimerkiksi valehtelemisestä. (Antikainen 1998, 138; Hirsjärvi & Laurinen 2004, 156.)

Kasvatuksen tavoitteiden täyttymiseksi kasvattajat ovat kehittäneet erilaisia keinoja. Tarkastelen tässä kuritusväkivallan kannalta keskeisiä keinoja, sääntöjä, palkkioita ja rangaistuksia sekä pelottelua ja uhkailua. Muita keinoja ovat esimerkiksi leikki tai ohjaaminen. Keinot liittyvät myös perhe-elämän ja arjen sujumiseen, kuten perheessä asetetut säännöt. Lasten on todettu tarvitsevan rajoja ja sääntöjä, ja he usein hakevat tai pyrkivät asettamaan niitä myös itse. Sirkka Hirsjärvi ja Leena Laurinen (2004) ovat teoksessaan luokitelleet eri tutkimusten pohjalta perheen sääntöjä ja he ovat löytäneet neljä sääntöjen ryhmää. Perheen yhteiselämän säännöt koskevat esimerkiksi kotiintuloaikoja, nukkumaanmenoa, ruokailua ja television katselua. Velvollisuuksia koskeviin sääntöihin kuuluvat esimerkiksi kotitehtävien tekeminen sekä kodin siisteydestä tai lemmikkieläimestä huolehtiminen. Kodin ulkopuoliset käyttäytymissäännöt ohjaavat lasta muiden aikuisten ja lasten kanssa toimimisessa. Turvallisuuksisäännöt koskevat esimerkiksi liikennettä tai leikkimistä omalla pihalla. (Hirsjärvi & Laurinen 2004, 153–158.)

Hirsjärven ja Laurisen mukaan säännöt eivät usein perheessä ole selkeästi asetettuja tai sanoitettuja, vaan säännöt huomataan usein vasta, kun joku poikkeaa niistä. Lapsia kehoitetaan usein esimerkiksi ”olemaan kunnolla” tai ”olemaan ihmisiksi”, nämä ilmaukset eivät kuitenkaan lapsille helposti avaudu. Kasvattaja tulee selittäneeksi lapselle sääntöjä monesti juuri silloin, kun lapsi ei käyttäydy vanhemman toivomalla tavalla. Sääntöjen asettamisen ja selkeän kielellisen muodon lisäksi tarvitaan sääntöjen noudattamisen valvontaa, jotta ne olisivat tehokkaita. Tottelemattomuudesta vanhemmalle syntyvän harmin osoittaminen kohtuullisesti ja hallitusti lapsen toimiessa sääntöjen vastaisesti, sekä myös lapsen kehuminen sääntöjen noudattamisesta, opettaa lapselle oikeudenmukaisuutta sekä tekojen hyvyyden ja pahuuden arviointia. Lapset, vaihtelevasti luonteensa ja temperamenttinsa mukaan, testaavat ja kokeilevat heille asetettuja rajoja ja pyrkivät toisinaan provosoimaan vanhempiaan, nähdäkseen mitä sääntöjen noudattamatta jättämisestä seuraa. (Hirsjärvi & Laurinen 2004, 155–157; Kemppainen 2001, 97–99.)

Kasvatuksessa perinteisesti käytetty keino on lapsen käyttäytymisen säätely palkitsemalla ja rankaisemalla. Lasta on palkittu halutusta käyttäytymisestä ja pyritty näin vahvistamaan oikeanlaista käyttäytymistä. Rankaisemalla lasta vääränlaisesta käyttäytymisestä on haluttu vähentää lapsen halua toistaa samanlainen käyttäytyminen tulevaisuudessa. Palkkiot ovat

tuottaneet lapselle mielihyvää ja lisänneet myönteisiä mielikuvia, kun taas rangaistukset ovat aiheuttaneet häpeää, pelkoa ja paha mieltä. Kasvatuksessa palkkioina on käytetty esimerkiksi kehumista, kiintymyksen osoituksia, kiitosta ja hymyä. Palkkiot voivat olla myös fyysisiä, kuten rahaa, leluja tai herkkuja. Rangaistuksina on käytetty esimerkiksi ivaa, uhkailua, luvattujen asioiden peruuttamista, eristämistä tai puhumisen lopettamista. Rangaistukset voivat olla myös fyysistä kurittamista, kuten tukistamista, luunappeja tai piiskaamista. (Hellström 2010, 211; Kempainen 2001, 73–74, 76–80, 105–109, 121.)

Palkkioiden ja rangaistusten tehokkuudesta kasvatukseen on oltu ja ollaan eri mieltä. Ennen lasten palkitseminen oli hyvin vähäistä, sekä materiaalisen puutteen vuoksi, mutta myös vallalla olleen pelon vuoksi, että lapsen kehuminen tekee hänet ylpeäksi. Lasten palkitseminen sekä sanallisesti että materiaalisesti on lisääntynyt elintason nousun ja palkitsemiseen liittyvien kielteisten uskomusten vähenemisen vuoksi. Vastaavasti lasten rankaiseminen, etenkin ruumiillisesti kurittamalla, on vähentynyt. Palkkioiden ja rangaistusten tehokkuuden vaatimukseksi on esitetty, että lapselle täytyy selittää tekojen ja seurausten yhteys riittävän ymmärrettävästi. Palkitsemisen ja rankaisemisen pitäisi olla myös johdonmukaista, muuten ne saattavat olla uhka lapsen tasapainoiselle kehitykselle. Liiallinen rangaistusten käyttö voi heikentää lapsen ja aikuisen välistä kiintymyssuhdetta. Lapsi voi myös tottua rangaistuksiin, jolloin toivottujen seurausten aikaansaamiseksi tarvitaan yhä kovempia rangaistuksia. Oikeudenmukaisilla ja kohtuullisilla rangaistuksilla lapsi voi kuitenkin oppia sovittamaan tekonsa. Palkkiot taas voivat rohkaista ja kannustaa lasta. (Hellström 2010, 212; Kempainen 2001, 73–74, 76–80, 105–109, 121.)

Lasten pelottelua ja uhkailua on käytetty vuosisatojen ajan kasvatukseen lapselle asetettujen kieltojen tehoamisen varmistamiseksi sekä vaaratilanteiden välttämiseksi. Ennen lapsia saatettiin pelotella esimerkiksi mielikuvitusolennoilla, joita saattoi liittyä erityisesti vaarallisiin paikkoihin, esimerkiksi vesistöihin, jolloin lapsia haluttiin pyrkiä suojaamaan hukumiselta. Nykyään lapsia pelotellaan esimerkiksi joulutontuilla tai viranomaisilla, kuten poliiseilla. Lapsia voidaan myös pelotella erilaisilla rangaistuksilla ja esimerkiksi vankilaan tai lastenkotiin joutumisella. Uhkailussa on käytetty kiertoilmauksia asian tekemiseksi lapselle toisaalta pelottavammaksi toisaalta leikkisemmäksi. Tällaisia ovat fyysistä kurittamista koskien esimerkiksi tukistamisesta käytetty tukkapölly tai piiskaamiseen liittyvä koiruniemen herra. Erityisen vahingollista lapselle ovat pelottelut siitä, että lapsi ei tule pärjäämään elämässään, ellei opi käyttäytymään tietyllä tavalla, mikä tuottaa lapselle tunnetta

joutumisesta kohtaamaan mahdottomia haasteita. (DeMause 1995, 11–14; Hirsjärvi & Laurinen 2004, 183–188; 202–204; Kemppainen 2001, 71.)

Pelottelun ja uhkailun tehokkuus perustuu siihen, että lapselle on helppo aiheuttaa pelkoa ja pelon tunne estää lasta tekemästä kiellettyjä asioita. Uhkailussa tai lapsen kiristämisessä käytetään nykyään usein esimerkiksi uhkaamista tietokoneen pelaamiskiellolla tai viikkorahan menetyksellä. Vanhempi voi myös uhata, että jos lapsi ei toimi toivotulla tavalla, vanhempi ei tee jotakin, esimerkiksi osta hänelle jotain jo luvattua asiaa. Hirsjärvi & Laurinen 2004, 202–204; Kemppainen 2001, 71.) Jaana Kemppaisen kotikasvatusta eri sukupolvissa tutkineessa väitöskirjatutkimuksessa (2001) haastateltavat pitivät uhkailua ja kiristystä yleisesti huonoina kasvatukseen ja niitä pyrittiin välttämään. Suurin osa kertoi kuitenkin käyttäneensä niitä joskus, esimerkiksi ollessaan hyvin väsyneitä. (Kemppainen 2001, 104–107.)

Kasvatustyyllillä tarkoitetaan kasvattajalle ominaista tapaa olla vuorovaikutuksessa lapsensa kanssa. Luokiteltaessa kasvatustyyliä tarkastellaan välittämistä ja kontrollia. Käsittelen tässä kasvatustyyleistä kolmea, autoritaarista, auktoritatiivista ja sallivaa. Nämä kolme kasvatustyyliä ovat erityisesti tulleet kuritusväkivaltaan liittyen lähdekirjallisuudessa esille. Autoritaarista kasvatusta pidetään usein perinteisenä ja patriarkaalisenä kasvatustyylinä, jonka mukaan vanhemmalla on vahva auktoriteettiasema ja lapsen on alistuttava vanhemman tahtoon. Autoritaarinen kasvatustyyli oli yleistä noin 1900-luvun puoleenväliin saakka. Kasvatustyylin tavoitteena on tuottaa nöyrä, kuuliainen ja vaatimaton lapsi. Vanhempi asettaa lapselle neuvottelematta paljon tiukkoja sääntöjä, joita hän kontrolloi rangaistusten avulla. Rangaistukset ovat usein fyysistä kurittamista. Autoritaarisessa kasvatustyyllissä vuorovaikutus on yksipuolista ja kasvattajakeskeistä, vanhemman suunnasta toimivaa ja lapsen näkemyksiä ja toiveita huomiotta jättävää. Ylipäätään lapsen omaa tahtoa pidetään vaarallisena ja kasvatuksella pyritään sen tukahduttamiseen. Autoritaarisen kasvatuksen ongelmia ovat esimerkiksi se, että lapsi ei koe tulevansa kuulluksi eikä rakastetuksi ja hänellä voi olla haasteita tulevaisuudessa ihmisuhteissa sekä oman käyttäytymisen ohjaamisessa, koska hän on tottunut siihen, että toimintaohjeet tulevat itsen ulkopuolelta. (Hellström 2010, 28, 129; Kemppainen 2001, 17–19.)

Sallivasta kasvatuksesta voidaan käyttää myös nimityksiä vapaa tai hemmotteleva kasvatustyyli. Siinä lapsen kaikki toiveet ja mielihalut pyritään täyttämään ja lasta halutaan suojella pettymyksiltä. Lapselle ei aseteta mitään vaatimuksia tai sääntöjä eikä hänen käyttäytymistään

kontrolloida. Sallivan kasvatuksen myönteisiä puolia ovat vuorovaikutussuhteen lämpö ja välittämisen tunteen syntyminen sekä lapsen ehdoton hyväksyntä. Salliva kasvatus voi kuitenkin myöhemmin johtaa hankaluuksiin, kun lapsi on tottunut kasvamaan ilman rajoja ja vastuita eikä ole oppinut tarvittavia sosiaalisia taitoja. (Hellström 2010, 38; Kemppainen 2001, 18–19.) Sallivaa kasvatusta kohtaan vallitsee laaja kielteinen, paheksuva kanta ja esimerkiksi Kemppaisen tutkimuksessa kukaan vanhemmista ei sanonut toteuttavansa vapaata kasvatusta (2001, 100, 149–150, 163–167). Vanhemmat voivat myös pelätä tulevansa leimatuiksi vapaan kasvatuksen toteuttajiksi ja asettaa sen vuoksi lapsilleen tiukempia sääntöjä tai kovempia rangaistuksia.

Auktoritatiivinen eli ohjaava kasvatus tuli Suomeen 1970-luvulla ja sitä voidaan pitää jonkinlaisena välimuotona sallivalle ja autoritaariselle kasvatukselle. Ohjaavassa kasvatuksessa tärkeää on vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutussuhteen vastavuoroisuus sekä runsaus. Tavoitteena on suhteen lapsikeskeisyys vastakkaisena autoritaarisen kasvatuksen kasvattajakeskeisyydelle. Vanhemman suhtautumista lapseen sävyttää lämpö, kannustaminen ja aito kiinnostus lapsen asioista ja ajatuksista. Lasta pyritään kuuntelemaan ja hänen toiveitaan ottamaan huomioon, kuitenkin niin, että aikuinen kantaa lopullisen vastuun. Joutessaan rajoittamaan lapsen käyttäytymistä vanhempi selittää ja perustelee lapselle toimintaansa ja sääntöjä. Vanhempi pyrkii lapsen ohjaamisessa myötätuntoiseen suhtautumiseen lasta kohtaan sekä johdonmukaisuuteen ja oikeudenmukaisuuteen. Ohjaavassa kasvatuksessa ei käytetä ruumiillista rankaisemista. Vanhemman ohjaavan kasvatuksen mukainen toiminta asettaa hänet luonnolliseen auktoriteettiasemaan, joka välittyy lapselle turvallisena. Kasvattajat myös hyväksyvät oman keskeneräisyytensä ja pyrkivät kehittymään kasvatus-tehtävässään. (Hellström 2010, 24–25; Kemppainen 2001, 19, 148.)

3.3 Kasvatus perheessä ja elämänkulussa

Perheen yksinkertaisin määritelmä on, että siihen kuuluvat samassa taloudessa elävät vanhemmat ja lapset. Perheet ovat kuitenkin hyvin monimuotoisia ja niihin voi kuulua esimerkiksi eronneen vanhemman uusi kumppani. Perheen perustana ja ytimenä pidetään kahta, parisuhteessa olevaa aikuista. Perheen jäsenten väliset suhteet ovat kiintymyssuhteita, joihin kuuluu usein läheisyys, ja perheen tehtäviin kuuluu huolehtia jäsentensä hyvinvoinnista sekä huolehtia ja kasvattaa siihen kuuluvat lapset. Aiemmin perhe oli enemmän taloudellinen

liitto, ja perheen tehtävä oli tehdä työtä yhdessä elättääkseen jäsenensä. Lasten katsottiin olevan vanhempiansa omaisuutta, ja miehellä oli valta perheessä. Modernin ydinperheen tunnuspiirteitä ovat perheen perustuminen vanhempien romanttiselle rakkaudelle ja kumpu-panuudelle sekä perheen pieni koko. Perhe perustuu taloudellisen liiton sijasta kiintymykselle. (Uhlenberg & Müller 2003, 126; Hellström 2010, 222–223; Utrio 1998, 12, 44, 121.)

Ydinperheestä on alettu siirtyä vähitellen individualistiseen perhekäsitykseen, jossa perheen katsotaan muodostuvan yksilöistä, joilla on omat tarpeensa ja tavoitteensa. Yksilöt huolehtivat itse omista tarpeistaan perheen ohella. Perheen suosio yhteiselämän muotona on kuitenkin edelleen valtava. (Antikainen, 1998, 149; Kemppainen 2001, 15.) Perhettä pidetään hyvin yksityisenä ja suojattuna elämänalueena (Utrio 1998, 302). Perhe asemoituu kuitenkin yksilön ja yhteiskunnan väliin ja lapselle se on ensimmäinen yhteiskuntaa välittävä ja siihen kiinnittävä instituutio. Vanhempien lapsilleen välittämää maailmankuvaa kutsutaan primaarisosialisaatioksi. Vanhempien tarjoamat käyttäytymismallit ja ajatukset ovat lapselle ensimmäinen kuva maailmasta ja itsestä, ja tätä prosessia on mahdotonta myöhemmin toistaa samassa suuruudessa. Lapsi sosiaalistuu vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa ja perhettä pidetään pääasiallisena lapsen sosiaalistumisen ympäristönä. Perheen tehtävä yhteiskunnan elinvoimaisuuden kannalta on korvaamaton, se pitää elämää yllä tuottamalla yhteiskuntaan jäseniä sekä kasvattamalla heistä kelpoisia toimimaan yhdessä muiden ihmisten kanssa ja yhteiskunnan tehtävissä. (Antikainen 1998, 103, 105, 110–111, 146–151.)

Kotikasvatuksella tarkoitetaan kotona vanhemmuuden kautta tapahtuvaa kasvatusta. Se eroaa yhteiskunnan järjestämästä kasvatuksesta siten, että siinä ei ole kirjoitettuja, eikä välttämättä edes tarkkaan pohdittuja, kasvatussuunnitelmia tai -päämääriä. Kotona tapahtuva kasvatusta tapahtuu sekä tiedostetusti että tiedostamatta. Kotikasvatukseen kuuluviksi voidaan katsoa myös lapsen perushoidosta huolehtiminen, suojeleminen vahingollisilta vaikutteilta, lapsen kehityksen tukeminen ikäkauden mukaan sekä opettaminen yhteiskunnassa tarvittuihin taitoihin. Kotikasvatusta tapahtuu usein osana perheen arkista elämää ja sen keinoja ovat esimerkiksi rutiinit, leikki, keskustelu ja kotityöt. Kotona annettavaa kasvatusta on suomalaisessa kasvatuskulttuurissa arvostettu paljon, siihen luotetaan ja sitä pidetään yksityis- asiana. Yhteiskunta on kuitenkin kieltänyt lainsäädännössään vahingollisiksi määrittelemi- ään kasvatustapojen, kuten kuritusväkivallan. Kotikasvatusta perustuu vanhemman ja lapsen väliselle, luonnolliselle kiintymyssuhteelle, mikä tuottaa kotikasvatukseen erityisen piirteen, kun se tapahtuu ihmisille hyvin merkityksellisessä ihmissuhteessa. (Hellström 2010, 152–153, 222–225; Kemppainen 2001, 12.)

Kasvatuksessa vanhemman ja lapsen välisestä suhteesta voidaan käyttää nimitystä kasvatussuhde. Se korostaa kasvattajan ja kasvatettavan välillä olevan suhteen erityisyyttä. Kasvatussuhde on vaikutussuhde, jossa sekä kasvattaja että kasvatettava vaikuttavat toisiinsa. Suhde on vastavuoroinen, mutta ei symmetrinen, kasvattajalla on valtaa suhteessa kasvatettavaan. Kasvatussuhde on voimassa vain niissä tilanteissa, kun vanhempi ja lapsi toimivat yhdessä kasvatustarkoituksessa. Yleensä kasvatussuhde lakkaa olemasta, kun lapsi aikuistuu, vaikka vanhemmuus jatkuu läpi elämän. Kasvatussuhteen laatuun vaikuttavat esimerkiksi vanhemman auktoriteetti ja vaikutusvalta, kiintymyssuhteen laatu, tunteiden välittyminen, vastavuoroisuus ja lapsen kokemus kuulluksi tulemisesta. Tärkeää on myös vanhemman tahto ja kyky jatkaa kasvatusta, vaikka lapsi toisinaan vastustaisi vanhemman pyrkiä kasvattaa. (Hellström 2010, 107–108.)

Kasvatussuhteeseen sisältyvää valtaa vanhemman tulisi käyttää vastuullisesti ja eettisesti lapsen hyväksi. Ihanteellisessa tilanteessa vanhemmuus ja lapsuus ovat oikeassa tasapainossa ja vanhempi pystyy luomaan lapselle hyvän lapsuuden olosuhteet. Pohja vanhemmuudelle on luotu omassa lapsuudessa ja kasvuympäristössä, vanhemmuuden käyttäytymismallit on usein omaksuttu omilta vanhemmilta. Myös perheen muut ihmissuhteet vaikuttavat kasvatukseen ja lapsuuteen perheessä. Vanhempien välisen parisuhteen laatu, lasten suhteet molempiin vanhempiinsa sekä sisaruksina toisiinsa ovat merkittäviä ihmissuhteita lapsen kasvussa. Suotuisassa perheen tilanteessa lapsista pidetään huolta, heille osoitetaan välittämistä sekä asetetaan lapselle rajoja ja valvotaan lasta, mutta annetaan hänen myös tulla kuuluksi ja vaikuttaa omiin asioihinsa. (Hellström 2010, 107–108, 224, 249.)

Äidin ja isän roolit perheessä ovat perinteisesti olleet keskenään erilaisia. Aiemmin isällä oli valta vaimoonsa ja lapsiinsa nähden ja isä toimi perheen johtajana ja auktoriteettina. Alistuvaa ja heikkoa miestä pidettiin häpeällisenä. (Hirsjärvi & Laurinen 2004, 97–98; Utrio 1998, 184.) Vaikka äitiyden ja isyyden roolit rakentuvat sosiaalisesti ja muuttuvat kulttuurissa ja ajassa, monet piirteet ovat säilyneet samankaltaisina aikojen saatossa tai voivat elää jossakin muodossa myös nykykulttuurissa. Äitiyteen liitetään vahvasti uhrautuvaisuus, omista tarpeista luopuminen ja kärsivällisyys. Äitiyttä on pidetty aiemmin naisen elämän tärkeimpänä tehtävänä. Vastuu lasten kasvatuksesta, hyvinvoinnista ja kodin ilmapiiristä on katsottu olevan äideillä. Äitien ja lasten välisiä tunnesiteitä on pidetty emotionaalisesti läheisinä ja lämpiminä. Isää taas on pidetty perheen taloudellisena vastuunkantajana ja lasten kasvatuksessa kurinpitäjänä, jolla on hallussaan viimesijaiset keinot kurittaa lasta, jos äidin kurinpitokeinot eivät ole tehonneet. Isien ja lasten välisiä suhteita on usein kuvattu etäisiksi ja isät ovat

näyttäytyneet lapsille jollakin tapaa poissaolevina ja syrjäisinä. Isä on voinut olla kotona kunnioitettu, mutta myös pelätty hahmo. (Hanska & Lahtinen 2010, 25; Hellström 2010; 249; Hirsjärvi & Laurinen 2004, 97–100, 106–117; Hunt 2005, 77; Kemppainen 2001, 15, 20–21, 60, 71–72; Utrio 1998, 239–240, 345.)

Nykyään lasten kasvatusta mielletään usein edelleen ensisijaisesti olevan äitien vastuulla ja äitiyteen liittyvän paljon hyvän ja oikean äitiyden kriteerejä. Isyys on ollut muutoksessa 1900-luvun loppupuolella, jolloin on alettu korostaa isien läsnäolon ja osallistumisen tärkeyttä lapsen elämässä ja isien hoivaava rooli on tullut kulttuurisesti hyväksytyimmäksi. Vaikka tasa-arvoista vanhemmuutta korostetaan, on äitien ja isien rooleissa edelleen eroavaisuuksia, jotka ovat osin tiedostamattomia. Esimerkiksi vanhempien erotilanteissa isät kokevat helposti epätasa-arvoisuutta suhteessa äitiin ja myös vanhemmuuteen valmistamisessa isät jäävät usein vähemmälle huomiolle kuin äidit. (Hirsjärvi & Laurinen 2004, 97–98, 106–117; Hunt 2005, 73–74, 77–80; Tuohela 1998, 488–489; Uhlenberg & Mueller 2003, 128.)

Perheen vaikutus ihmisen myöhempään elämäntapaan on varmaa, mutta mihin ja millä tavoin se vaikuttaa ei ole yksiselitteistä. Perheen on todettu vaikuttavan esimerkiksi sosiaalisiin suhteisiin. Perheessä opitaan tavat muodostaa ja pitää yllä myönteisiä ja tukevia ihmissuhteita sekä taidot laajempaan sosiaaliseen toimintaan yhteiskunnassa osallistuvana kansalaisena. Kokemukset sosiaalisista suhteista aiemmissa elämänvaiheissa, vaikuttavat myöhempiin ihmissuhteisiin. Lapsuuden perhe voi vaikuttaa myös esimerkiksi koulumenestykseen tai mielenterveyteen lapsena tai myöhemmissä elämänvaiheissa. Väkivallan näkeminen tai kokeminen perheessä vaikuttaa väkivallasta ajattelemiseen aikuisena. Väkivaltaiset käyttäytymismallit voivat jatkua aikuisena omassa toiminnassa, mutta osa väkivaltaa kokeneista pitäytyvät itse sen käyttämisestä aikuisina. Perhe voi olla kasvamisesta ympäristönä lapselle riskitekijä, jolloin tilanne vaatii yhteiskunnallista puuttumista. Perhe on lapselle niin sanottu pakkoyhteisö, josta hän ei pysty oma-aloitteisesti lähtemään. (Hellström 2010, 223–224; Tallman 2003, 104; Uhlenberg & Müller 2003, 123, 125–127, 134, 141–142.)

Perheen vaikutukset yksilön elämäntapaan eivät ole kuitenkaan suoraviivaisia, vaan niihin vaikuttavat myös monet muut instituutiot ja perheen ulkopuoliset ihmiset, esimerkiksi koulu ja kaverisuhteet. Perheen sisällä yksilöt kokevat perheensä eri tavoin ja vaikutukset perheen eri lasten elämäntapaan vaihtelevat. Esimerkiksi lapsen syntymäjärjestys perheessä vaikuttaa hänen kokemuksiinsa lapsuudessa. Perhe vaikuttaa myöhemmin myös omien lasten kasvatukseen, kun monet vanhemmuuden käyttäytymismallit ja kasvatustavat omaksutaan

omilta vanhemmilta, vaikka jokainen myös muokkaa näitä omaan vanhemmuutensa sopiviksi. (Bardy 2002, 40; Hellström 2010, 224; Kemppainen 2001, 120; Uhlenberg & Müller 2003 127, 134, 141–142;)

Elämänkululla tarkoitetaan biologisten ja iän mukaisten kehitysvaiheiden lisäksi niiden yhdistymistä sosiaalisiin, kulttuurisiin ja historiallisiin konteksteihin. Yleensä elämänkulkua kuvataan vaiheina, joihin luetaan lapsuus, nuoruus, aikuisuus ja vanhuus. Elämänkulkua vaiheistavat erilaiset siirtymät, kuten syntymä, muuttaminen pois lapsuuden kodista ja vanhemmuuden alkaminen. Elämänkulku käsitteenä korostaa elämänvaiheiden muokkautumista ja vaihtelevuutta. Se on alkanut korvata aiemmin yleisesti käytetyn käsitteen, elämäнкаaren, joka koettiin hyvin jäykkänä ja kuvaavan elämänvaiheet liian väistämättömiksi. Lapsuudella on erittäin suuri merkitys ihmisen myöhemmälle elämänkululle, mutta lapsuus ei kuitenkaan määritä ihmisen elämänkulkua ennalta. Lapsuuteen elämänvaiheena kuuluu oleminen muiden ihmisten kasvatettavana, kontrolloitavana ja suojeltavana. (Alanen 2001, 164; Antikainen 1998, 101, 111–112, 129; Cohler & Hostetler 2003, 555–556; Vilkkö 2000, 75, 78.)

Ihminen ei kuitenkaan ole pelkkä elämäntapahtumien passiivinen vastaanottaja, vaan aktiivinen toimija omassa elämässään ja pyrkii vaikuttamaan sen kulkuun ja tekemään valintoja. Ari Antikainen on todennut, että ”elämänkulku on yksilön ja elämäkokemusten jatkuvan vuorovaikutuksen tuotetta” (1998, 112). Aikuisuuteen siirtymistä pidetään merkittävämpänä elämän taitekohtana, silloin ihminen yleensä tekee tärkeitä valintoja, joilla on merkitystä pitkälle tulevaisuuteen, esimerkiksi koulutuksen, työn ja perheen perustamisen osalta. Ihmisen lapsuus vaikuttaa osaltaan näihin valintoihin. Elämänkulun käsite auttaa tulkitsemaan ja kohtaamaan ihmisten elämäkokemuksia, joilla on sekä subjektiivisia että jaettuja merkityksiä. Yksilön kokemuksia on mahdotonta ymmärtää täysin ilman tuntemusta niiden kulttuurisesta ja historiallisesta kontekstista. (Antikainen 1998, 112, 129; Cohler & Hostetler 2003, 555–556; Uhlenberg & Müller 2003, 130.) Elämänkulku vaikuttaa perheeseen myös niin, että perheenjäsenet elävät keskenään eri elämänvaiheita samanaikaisesti. Vanhemmat elävät aikuisuuttaan tai mahdollisesti nuoruuttaan ja lapset lapsuuttaan. Perheen eri yksilöille perheessä tapahtuvat asiat merkitsevät siis erilaisia kokemuksia ja jäsentyvät eri tavalla kunkin elämänkulkuun.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuksen tehtävä

Tutkielmani tavoitteena on selvittää, millaisia kokemuksia tutkittavilla on kuritusväkivalta-
lasta ja millaisia vaikutuksia he kertovat sillä olleen elämässään. Kuritusväkivallalla voi olla
vaikutuksia aikuisuudessa esimerkiksi omien lasten kasvatukseen, ihmissuhteisiin tai mie-
lenterveyteen (STM 2010, 37–38). Tarkoitukseni on tutkia kuritusväkivallan kokemuksia
ja vaikutuksia lapsena sitä kokeneiden, nykyisten aikuisten näkökulmasta. Tutkimuskysy-
mykseni ovat seuraavat:

1. Millaisia kokemuksia tutkittavilla on kuritusväkivallasta lapsuudessa?
2. Millaisia vaikutuksia lapsuudessa koetulla kuritusväkivallalla on aikuisuudessa?

Lisäksi tutkittavat kirjoittivat paljon kuritusväkivaltaan liittyvistä väkivallan määrittelyistä
sekä pohtivat sen käytön hyväksymistä tai hylkäämistä. Tämän vuoksi otin tutkielmaani
myös kolmannen tutkimustehtävän aineistoon tutustumisen jälkeen.

3. Millaisia määrittelyjä kuritusväkivallalle tuotetaan ja miten sen käyttöön lasten
kasvatuksen keinona suhtaudutaan?

Koin tärkeäksi aineiston pohjalta tuoda esille kuritusväkivallan määritelmiä ja sen käyttämi-
seen liittyviä ajatuksia. Aineiston lisäksi kolmannen tutkimuskysymykseni tärkeyttä perus-
telee yhteiskunnassamme edelleen vallitsevat erilaiset käsitykset fyysisten rangaistusten oi-
keellisuudesta tai vääryydestä sekä niiden käyttämisestä kasvatuksessa (esim. Hyvärinen
2017, 10–12).

4.2 Tutkimuksen metodologiset lähtökohdat

Narratiivisuus

Narratiivisella tutkimuksella tarkoitetaan kerronnallista tutkimusta, jonka huomion kohteena
ovat erilaiset kertomukset. Narratiivisessa tutkimuksessa kertomukset ymmärretään tiedon
muodostajina ja välittäjinä. Narratiivisten lähestymistapojen käyttö laadullisessa tutkimuk-
sessa eri tieteenaloilla lisääntyi voimakkaasti 1900-luvun lopulla ja 1990-luvulla voidaan

katsoa tapahtuneen tieteessä jopa narratiivisen käänteen. Narratiivinen lähestymistapa tutkimuksessa perustuu käsitykseen, että tiedollisuus kytkeytyy vahvasti tarinoihin. Ihminen muodostaa käsityksensä itsestään, elämästään ja maailmasta tarinoiden kautta. Kertomukset ovat ihmisille hyvin luontainen tapa jäsentää itseään, kokemuksiaan ja elämäänsä. Myös tiedon itsessään voi ymmärtää jatkuvasti kehittyvänä kertomuksena. (Heikkinen 2018, 172, 176–177; Laitinen & Uusitalo 2008, 109, 111–112.)

Kertomuksen ja tarinan käsitteitä käytetään usein toistensa synonyymeina, mutta kirjallisuustieteessä tarinan on kuitenkin rajattu tarkoittavan tapahtumien kulun kuvausta ja kertomuksen tarinan esittämismuotoa. Tarinat muodostuvat tapahtumista ja siltä vaaditaan yleensä selkää juonirakennetta, jossa on alku, keskikohta ja loppu. Vilma Hänninen (2010, 162) kuvaa tarinan tehtävää tapahtumien virrasta sopivan osuuden ottamisella, jolloin tarina ”jäsentää aikaa merkitykselliseksi kokonaisuudeksi”. Tarinoissa tapahtumat ovat tunne- ja arvopituisia ja ne liittyvät toisiinsa syy- ja seurausyhteyksillä. Lisäksi tarinoissa esiintyy muun muassa tapahtumapaikkoja ja henkilöitä. (Heikkinen 2018, 172–174; Hänninen 2018, 190–193; Laitinen & Uusitalo 2008, 110–111.)

Narratiivisuus voi viitata tieteessä tiedonprosessiin ja tiedonkäsitykseen, tutkimusaineiston luonteeseen, aineiston analyysitapoihin tai käytännön menetelmiin (Heikkinen 2010, 145). Ymmärrän narratiivisuuden tutkielmassani lähestymistavaksi, joka olettaa, että ihmiset jäsentävät elämän tapahtumiaan tarinoiden muotoon ja että näiden tarinoiden kautta myös muut ihmiset voivat tavoittaa toisten yksilöiden kokemuksta ja saada tietoa. Omassa tutkielmassani narratiivisuus liittyy erityisesti tutkimusaineiston luonteeseen. Aineiston muodostavat kirjoituspyynnöllä saadut kirjoitukset kuritusväkivallan kokemuksista ja vaikutuksista kirjoittajien elämässä. Vaikka kirjoituksilta ei ole vaadittu tarkkaa juonellista rakennetta, niissä on nähtävillä Vilma Hännisen (2010, 163) sanoin ”tarinallinen merkitysrakenne”. Kirjoituksissa on ajallisesti eteneviä tapahtumakulkuja sekä syy- ja seurausyhteyksiä. Näkemykseni on, että aineisto on osaelämäkerrallista, koska kirjoittajat jäsentävät omaa elämänkulkuaan ja itseään suhteessa kuritusväkivaltaan. Osa kirjoituksista on lyhyitä, mutta niistä on luettavissa selkeä ajallinen eteneminen lapsuudesta aikuisuuteen rajautuneena kuritusväkivallan näkökulmaan.

Fenomenologisen tutkimuksen kohteena ovat kokemukset. Kokemus tutkimuksellisenä käsitteenä on vaikeasti määriteltävissä. Kokemuksella tarkoitetaan ihmisen suhdetta omaan elämäntodellisuutensa ja sen tapahtumiin. (Laine 2018, 29; Tökkäri 2018, 71.) Juha Perttula

(2011, 116–119) määrittelee kokemuksen elämykseksi, joka on ihmisen elämässä tapahtuva asia, jolle ihminen antaa jonkin merkityksen. Tällaisessa tilanteessa tapahtuma ei ole enää ihmiselle yhdentekevä, vaan merkityksellinen ja tarkoittaa kokijalleen jotain. Elämyksen ja sen kokijan, merkityksen antavan subjektin, välillä vallitsee merkityssuhde. Kokemuksiin liitetään esimerkiksi tunteita, tietoa ja intuitiota. Tunne on usein ensimmäinen ja välittömin kokemuksen laatu merkityssuhteessa. Erityisesti tunnetihentymät, joilla tarkoitetaan usean tunteen samanaikaista tai toisiaan seuraavaa heräämistä, voivat tiivistyä muistoiksi ja vaikuttaa ihmisen tapaan kertoa elämästään. Tunnetihentymät vaativat kokijaltaan tietoista tarkastelua ja huomiointia. (Perttula 2011, 116–119, 124–126.)

Kokemukset ovat toisaalta hyvin yksilöllisiä ja ainutlaatuisia, samanlainen tilanne tuottaa erilaisia kokemuksia riippuen kokijasta. Kokemuksiin liittyy toisaalta myös yhteisyyttä ja samankaltaisuutta johtuen esimerkiksi yhteisesti jaetusta kulttuurista. Toiset ihmiset voivat osittain ymmärtää toisen yksilön kokemuksia. Jotta kokemukset voivat tulla jaetuiksi ne edellyttävät kokijaltaan kuvausta. Kokemuksia voidaan kuvata esimerkiksi puhumalla, kirjoittamalla, liikkeillä, eleillä tai kuvilla. Kuvauksissa ihmisten ainutlaatuiset kokemukset eivät aina välity sellaisinaan, vaan ihmiset voivat muokata kuvauksiaan yleisesti hyväksytyin tai tiedetyn mukaisiksi. (Hänninen 2018; 190, 192; Laine 2018, 30; Perttula 2011, 140.)

Fenomenologisen näkökulman ihmiskäsitys korostaa kokemuksellisuutta ihmisen luontaisena ominaisuutena. Näin ollen myös tutkija itse on kokeva ja omiin elämyksiinsä merkityksellisiä suhteita luova. Tutkijan omat ennakkokäsitykset, niin kutsuttu esiymmärrys, tutkittavasta aiheesta on sekä tutkimuksen teon edellytys että uhka tutkimuksen objektiivisuudelle. Fenomenologisessa tutkimuksessa objektiivisuus ymmärretään kohteenmukaisuutena. Tutkittavilla pitäisi olla mahdollisuus ilmaista kokemuksiaan ja elämäntilannettaan mahdollisimman aitoina tutkijalle sekä tutkimustulosten täytyisi vastata mahdollisimman paljon tutkittavien eläviä kokemuksia. Tutkija elää usein samassa kulttuurissa tutkittavien kanssa ja hänellä on tutkittavien kanssa jaettua ymmärrystä. Tämä auttaa tutkija tavoittamaan tutkittavien kokemuksia ja tuntemaan niitä omassa tajunnassa. Tutkijan ennakkokäsitykset voivat kuitenkin ohjata häntä toisten kokemuksiin perehtyessä ja estää häntä huomioimasta tutkimuskohteen kannalta jotain olennaista, joka poikkeaa hänen omista käsityksistään. Tärkeää on tulla mahdollisimman tietoiseksi omista ennakkotiedoista ja -käsityksistä. (Laine 2018, 30, 32–34; Perttula 2011, 142–143, 145, 155–157; Tökkäri 2018, 65, 68, 70–71.) Tutkijalla voi olla tutkittavasta aiheesta omia kokemuksia, joita hän voi hyödyntää tutkimuksessa. Perttulan (2011, 155) mukaan on luonnollista, että ihminen on kiinnostunut omista

kokemuksistaan muodostuvista tutkimusaiheista ja haluaa tutkia niitä lisää. Koin omien ennakkokäsitysten ja aiheeseen liittyvien omakohtaisten tietojen vuoksi niiden tiedostamisen ja tutkimusprosessiin vaikutusten havainnoin tärkeäksi.

Fenomenologinen lähestymistapa tutkimukseen eroaa luonnontieteellisestä tutkimuksesta ja perinteisestä tieteen filosofiasta. Luonnontieteellisen määrälliset ja yleistämiseen pyrkivät menetelmät sopivat huonosti psykososiaalisiin ilmiöihin, jotka ovat monimutkaisia ja ainutlaatuisia. Haaste kokemusten tutkimisessa on, että saatava tieto on yksittäistapausten tietoa. Fenomenologinen tutkimus ei tavoittele yksittäisistä yleiseen eteneviä tuloksia, vaikka koavia johtopäätöksiä myös yksittäistapauksista voidaan tehdä. Ymmärtäminen ja tulkinta ovat fenomenologisen tutkimuksen keskeiset työvälineet tutkimuksen tulosten saamisessa. Myöskään luonnontieteellisen tutkimuksen objektiivisuuden ihanne ei sovi fenomenologiseen tutkimukseen, jossa tutkijan mahdottomuus irrottautua täysin omista ennakkokäsityksistään ja omista kokemuksistaan sekä niiden vaikutukset tutkimukselle tunnustetaan. Fenomenologinen tutkimus on tärkeää ihmisen kokonaisvaltaisen ymmärtämisen ja yksilöllisten kokemusten tavoittamiseksi, elämän ilmiöiden tuntemisen lisäämiseksi sekä erilaisten ongelmien vähentämisen vuoksi. (Laine 2018, 28, 31, 44–45; Perttula 2011, 143, 145; Tökkäri 2018, 66.)

Kokemuksen yhtenä muotona voidaan pitää muistoa (Perttula 2011, 123–124). Tutkielmaani osallistuneiden kuritusväkivallan kokemukset ovat osittain muistoja. Muisto voidaan määrittellä mieleen jääneeksi elämykseksi eli kokemukseksi, muistikuvaksi jostakin elämäntapahtumasta (Kielitoimiston sanakirja). Muiston herätessä mieleen palautuu alkuperäiseen kokemukseen liittyviä tunteita, ajatuksia ja aistihavaintoja. Erityisen hyvin muistiin jäävät tilanteet, jotka ovat kokijalleen todella merkityksellisiä ja joihin liittyy vahvoja tunteita. (Bardy 2002, 44–45; Kemppainen 2001, 41.) Bardy (2002, 45) toteaa osuvasti, että ”tunteet ovat muistiliimaa”. Emotionaalisesti herkistä tilanteista vielä mieleen jäävimpiä ovat ne, jotka ihminen kokee itselleen vaarallisiksi tai uhkaaviksi ja joissa hän tuntee pelkoa (Kemppainen 2001, 41). Lapsuudessa koetut ruumiillisen kurituksen hetket jäävät usein hyvin mieleen ja niitä voidaan muistella myöhemmin elämän aikana (Hirsjärvi & Laurinen 2004, 188). Vaikka muistia pidetään melko luotettavana kokemusten tallettajana, siihen voidaan suhtautua myös kyseenalaistaen ja arvioida muistojen totuudellisuutta tutkimusaineistona. Palauttaessaan mieleen muistojaan ihminen jäsentää ja tulkitsee niitä uudelleen sekä muokkaa niitä kulloisenkin tilanteen ja ympäristön mukaan. Tilanteet, joista muistot ovat syntyneet, eivät muistu mieleen täysin samanlaisina. (Kemppainen 2001, 41–42.)

Muisti ja kerronnallisuus liittyvät vahvasti toisiinsa. Muistaminen ei ole yhtä kuin kertominen, mutta kertomus on usein muiston muoto ja se voi olla jäsentämässä, muokkaamassa tai peittelemässä muistoja. Usein kertominen kokemuksistaan voi auttaa muistamaan enemmän. Toisaalta taas kertominen vaatii muistoja, tai ainakin jonkinlaista muistia. (Hyvärinen 2014, 31.) Ajattelen, että omassa tutkielmassani muistot ovat keskeisessä osassa, kun aikuiset kirjoittajat muistelevat lapsuudenaikaista kasvatustaan ja kokemuksiaan kuritusväkivallasta. Aineistoon tutustuessani olen huomannut, että usein kuritusväkivaltaan liittyvät muistot ovat vahvasti mieleen jääneitä ja selkeitä. Kirjoittajat muistavat kuritusväkivallan muotoja, teki- jöitä, välineitä ja paikkoja sekä kuritusväkivaltaan johtaneita syitä. He myös usein muistavat tilanteisiin liittyviä tunteitaan ja ajatuksiaan sekä mitä tilanteissa on puhuttu. Muistojen tark- kuus kertoo mielestäni niiden luotettavuudesta sekä siitä, että kuritusväkivaltatilanteet ovat olleet kokijalleen merkityksellisiä ja niihin on liittynyt mahdollisesti voimakkaita tunteita, esimerkiksi pelkoa.

4.3 Aineisto ja analyysi

Aineisto on kerätty liitteenä (liite 1) olevalla kirjoituspyynnöllä vuoden 2019 kevään ja syk- syn aikana yliopiston sähköpostilistoilta sekä verkossa toimivasta kirjoittajaryhmästä. Ver- kossa tapahtuvien pyyntöjen lisäksi esitin pyynnön myös kirjaston kautta toimivalle kirjoj- tusryhmälle. Vastauksia sain yliopiston sähköpostilistojen sekä verkkoryhmän kautta. Kir- joittajien tarkka asuinpaikkakunta ei ole tiedossa, mutta he eivät tuo esiin asuneensa lapsena ulkomailla, joten erittäin suurella todennäköisyydellä he kaikki ovat eläneet lapsuutensa Suomessa. Kirjoituspyyntöä laatiessani halusin korostaa kuritusväkivallan kasvatuksellista ja rangaistuksellista luonnetta, jotta saisin tekstejä ihmisiltä, jotka olisivat kokeneet vain ku- ritusväkivaltaa, eivätkä esimerkiksi mielivaltaista perheväkivaltaa. Väkivallan eri muotojen rajaaminen ja määrittely on vaikeaa, mutta tavoitteenani kuitenkin oli saada tietoa nimen- omaan kuritusväkivallasta ja sen mahdollisista vaikutuksista myöhempään elämään. Oletuk- senani oli, että lievemällä, tiettyihin tilanteisiin liittyvällä kuritusväkivallalla on erilaisia vaikutuksia kuin vakavammalla perheväkivallalla.

Kirjoituspyynnössäni esitin muutamia kysymyksiä, jotta kirjoittajien olisi helpompaa aloit- taa kirjoittaminen ja hahmottaa millaisista asioista etsin tietoa. Kirjoituspyynnössä oli tär- keää tuoda esille myös kirjoitusten vapaamuotoisuus ja kirjoittajien mahdollisuus valita

kysymyksistä tai niiden ulkopuolelta haluamiaan aiheita kuritusväkivaltaan liittyen. Vapaa-
muotoisuuden koin tärkeäksi mahdollistajaksi kirjoittajan oman, ainutlaatuisen elämänkulun
ja kokemusten kuvaamisessa ja tavoittamisessa. Vapaaamuotoisuus on taannut myös sen, että
kirjoittavat ovat voineet itse päättää, mitä elämästään ja kokemuksistaan haluavat tutkimuk-
selle jakaa. Kirjalliseen aineistoon esimerkiksi haastattelujen sijasta päädyin siksi, että ajat-
telin tutkittaville ehkä olevan helpompaa kertoa näin sensitiivisestä aiheesta kirjallisen teks-
tin muodossa sekä kirjallisen aineiston sopivan hyvin aiheeni elämänkululliseen luontee-
seen, kirjoitukset sopivan hyvin tarinalliseen aineiston tuottamiseen.

Kirjoituspyyntöön sain kuusi vastausta, joiden yhteenlaskettu pituus on noin 20 sivua. Ly-
himmän kirjoituksen pituus on alle puoli sivua ja pisimmän vähän yli 14 sivua. Kirjoitusten
vaihtelevat pituudet aiheuttivat haasteita aineiston tasapuoliselle käsittelylle ja otteiden käyt-
tämiseen tulosluvussa, vaikka kirjoitukset vastasivat hyvin tutkimustehtävään. Kaikki kir-
joittajat ilmoittivat sukupuolekseen nainen ja kirjoittajat ovat syntyneet kolmella eri vuosi-
kymmenellä 1960–1980-luvuilla. Aineistopyynnön jakaminen yliopiston sähköpostilistoilla
ja verkossa toimivassa kirjoittajaryhmässä ovat mahdollisesti rajanneet vastaajien ikää. Il-
moituksen jakaminen lisäksi esimerkiksi sanomalehdessä olisi voinut tavoittaa laajemman
vastaajajoukon ja myös ikääntyneempiä ihmisiä.

Pohdin, että kirjoituspyynnössä esiintynyt sanamuoto ”kuritusväkivalta” on voinut karkot-
taa vastaajia, koska kaikki eivät koe samaansa fyysistä kuritusta väkivaltana tai ovat muu-
ten voineet kokea ilmaisun jotenkin liian vahvana ja pelottavana. Tämä avautui minulle kui-
tenkin vasta aineiston keräämisen jälkeen analyysivaiheessa. Koen kuitenkin saamani ai-
neiston vastaavan hyvin tutkimuskysymyksiini ja kirjoittajat ilmaisevat taitavasti kokemuk-
siaan ja ajatuksiaan kuritusväkivallasta sekä kirjoitukset ovat hyvin jäsenneiltyjä kokonai-
suuksia. Pohdin, tämän viittaavan siihen, että kirjoituspyyntöni vastanneet ovat mahdolli-
sesti pohtineet kokemaansa kuritusväkivaltaa jo aiemmin ja käsitelleet siihen liittyviä muis-
tojaan, ajatuksiaan ja tunteitaan.

Olen antanut jokaiselle tutkittavalle nimen, joilla he esiintyvät aineistosta otetuissa lainauk-
sissa. Käytän otteissa aina samasta henkilöstä samaa nimeä, jotta heidän elämänsä voisi seurata.
Esittelen tässä lyhyesti kirjoituspyyntöön vastanneet joidenkin elämänalueiden
osalta. Kirjoittajista vanhimmat, Tuula ja Sari, ovat syntyneet vuonna 1960-luvulla, Elisa
1970-luvulla sekä Katja, Anna ja Laura 1980-luvulla, joista Anna ja Laura ovat syntyneet
ruumiillisen kurituksen kiellon lainsäädäntöön tuleamisen jälkeen. Myös Katja ja Elisa ovat

eläneet osan lapsuudestaan lainsäädännössä kieltämisen jälkeen. Kirjoittajista muiden teksteistä ilmenee heidän kasvaneen kahden vanhemman perheissä, paitsi Sari, jonka äiti on ollut yksinhuoltaja ja perheeseen on kuulunut toisinaan myös äidin miesystäviä. Kolme kirjoittajista, Tuula, Katja ja Sari, mainitsevat tekstissään, että heillä on omia lapsia. Anna ja Laura kertovat, ettei heillä ole lapsia ja Elisa ei kerro nykyisestä perhetilanteestaan.

Lauran teksti on pisin ja hänen kokemansa kuritusväkivalta on muodoltaan sellaista, että jouduin harkitsemaan tekstin mukaan ottamista tutkimukseen. Yritin rajata tutkimukseni koskemaan vain kuritusväkivaltaa, ja rajaamaan pois esimerkiksi mielivaltaisen perheväkivallan. Lauran teksti on kuitenkin kuvaus kuritusväkivallasta tilanteissa, jotka liittyivät jollakin tapaa perheen sääntöjen rikkomisen tai vastoin vanhempien tahtoa toimimiseen, vaikka säännöt tai vanhempien tahto saattoivat vaihdella usein. Fyysistä rankaisemista käytettiin siis kasvatuksellisissa tarkoituksissa. Koin myös jokaisen tekstin arvokkaaksi tutkimukseni kannalta, joten en halunnut rajata sitä pois, vaan antaa äänen myös erittäin vakavaa kuritusväkivaltaa kokeneelle.

En halua kuitenkaan vähätellä muiden kirjoittajien kokemaa kuritusväkivaltaa, taustoittamalla Lauran tekstiä tässä laajemmin. Tarkemmat kuvaukset koetusta kuritusväkivallasta myös muiden osalta käsitellään tulosluvussa. Kirjoittajien tilanteesta haluan myös mainita Annalla aikuisuudessa todetun lievän Aspergerin syndrooman, jonka hän kokee vaikuttaneen paljon lapsuuteensa ja myöhempään elämään. Annan tarina voi avata erityislapsen kokemuksia kuritusväkivallasta.

Aineiston analyysimenetelmänä olen käyttänyt sisällönanalyysiä. Se voidaan ymmärtää laajana käsitteenä, jolloin se kattaa kirjoitettujen, kuultujen tai katsottavien aineistojen sisältöjen analyysia teoreettisena viitekehystenä. Sisällönanalyysiä käytetään runsaasti laadullisessa tutkimuksessa ja useimmat siinä käytetyt analyysimenetelmät pohjautuvat jollakin tapaa sisällönanalyysin teoriaan. Sisällönanalyysi voidaan toteuttaa vaihtelevilla tavoilla, mutta yksinkertaistetussa mallissa aineistosta ensin valitaan ja otetaan erilleen tutkimustehävän kannalta merkittävä ja kiinnostava materiaali. Sen jälkeen aineisto täytyy joko luokitella, teemoitella tai tyypitellä. Lopuksi tuloksista kirjoitetaan yhteenveto. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 103–107.)

Sisällönanalyysin keinoin voidaan analysoida lähes mitä tahansa informaatiota, joka on kirjallisessa muodossa ja se sopii hyvin myös strukturoimattomaan aineistoon. Menetelmän käyttämisen myötä aineiston analysointi on järjestelmällistä ja objektiivista.

Sisällönanalyysiä käyttämällä pyritään löytämään tekstistä tutkittavan ilmiön kannalta olennaisia merkityksiä ja saamaan tutkittavasta ilmiöstä selkeä ja tiivis kuvaus sekä luotettavia johtopäätöksiä. Sisällönanalyysiä voi tehdä teorialähtöisesti, teoriaohjaavasti tai aineistolähtöisesti. Omassa tutkielmassani käytän aineistolähtöistä sisällönanalyysiä, jossa ei ole ennalta sovittuja analyysiyksiköitä eikä teoria ohjaa analyysin toteuttamista vai vaikuta lopputuloksiin. Käytännössä aineistolähtöistä sisällönanalyysiä on vaikea toteuttaa ilman teorian minkäänlaista vaikutusta, koska esimerkiksi valinnat käytetyistä käsitteistä ja tutkimusasetelmasta vaikuttavat tuloksiin. Sisällönanalyysissä korostetaan tämän vuoksi tutkijan ennakkokäsitysten avaamista sekä niiden tiedostamista analyysiä tehtäessä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 108–109, 117, 122.)

Ennen varsinaista sisällönanalyysiä pyrin tutustumaan teksteihin ilman ennako-oletuksia. Tutkimukseni aihe on sensitiivinen ja halusin kohdata tekstien mahdollisesti minussa herättämät tunteet ennen analyysin aloittamista, jotta ne eivät häiritsisi sitä. Luin tekstit muutama kertaan pyrkien hahmottamaan kirjoittajien elämänkulkua kuritusväkivallan näkökulmasta. Tämän jälkeen otin etäisyyttä aineistoon. Tutkijan olisi hyvä olla mahdollisimman tietoinen omista lähtökohdistaan sekä ennako-oletuksistaan tutkimukseensa liittyen sekä arvioida niiden vaikutusta tulkintoihin. Myös etäisyyden ottaminen aineistonsa ja siitä nouseviin välittömiin ajatuksiin ja tulkintoihin vahvistaa myöhemmin analyysin onnistuneisuutta ja tulosten luotettavuutta, kun analyysi on pyritty tekemään tutkimuksellisista lähtökohdista ja systemaattisesti. Huomasin, että näistä ratkaisuista oli ollut apua, kun aloitin varsinaisen sisällönanalyysin perehtymällä jälleen kirjoituksiin, ne eivät enää herättäneet analyysiä häiritseviä tunteita. (Laine 2018, 35–36.)

Sisällönanalyysissä käytin pääsääntöisesti aineistolähtöisen sisällönanalyysin etenemisen mallia Jouni Tuomen ja Anneli Sarajärven teoksesta (2018, 108–113). Mallista poiketen kirjoitin kuitenkin ennen pelkistettyjen ilmausten etsimistä jokaisesta tekstistä kuvauksen mukaillen Timo Laineen (2010, 40, 44) fenomenologis-hermeneuttisen tutkimuksen rakenteen yhtä osa-aluetta. Hän tarkoittaa aineiston kuvauksella kertomusmuotoisen tekstin tuottamista aineistosta, jossa nostetaan esiin tutkimuskysymyksen kannalta olennainen tieto ja pyritään käyttämään mahdollisimman luontevaa, aineistoa vastaavaa kieltä (Laine 2010, 40, 44). Koin, että kuvausten kirjoittaminen jokaisesta tekstistä auttoi minua hahmottamaan ja järjestämään heidän elämänkulkuaan kuritusväkivallan kokemusten ja vaikutusten näkökulmasta. Kuvauksissa pyrin kertomaan kirjoittajien elämäntarinan tutkimustehtävän näkökulmasta sekä käyttämään paljon kirjoittajien omaa tunteiden ja ajatusten kuvailua. Varsinaista

sisällönanalyysiä en kuitenkaan tehnyt näistä kuvauksista, vaan alkuperäisistä kirjoituksista, jotta analyysi olisi mahdollisimman tarkka ja aineistolle uskollinen.

alkuperäisilmaukset	pelkistetyt	alaluokat	yläluokka	yhdistävä luokka
<p>”en voi sietää niskahiuksiini kohdistuvaa vetämistä millään tavalla, nykäisyt aiheuttavat minussa spontaania raivontunnetta ja ahdistusta”</p> <p>”koskeminen on ollut minulle vaikea asia. Pitkään kukaan ei saanut koskea minuun. On paljon sääntöjä siitä, miten minuun saa koskea. En kestä liian rajoittavaa kosketusta. Välillä kosketus polttaa”</p>	<p>Koskettamiseksi tulemisen vaikeus</p> <p>Koskettamisen aiheuttamat haastavat tunteet ja tunteukset</p> <p>Sääntöjen luominen itsen koskettamiselle</p>	<p>Vaikeudet koskettamisessa</p>	<p>Vaikutukset ihmissuhteissa</p>	<p>Kuritusväkivallan vaikutukset aikuisuudessa</p>
<p>”kesti vuosia oppia pois pienten väkivallantekojen käytöstä kommunikaation välineenä”</p> <p>”Ehkä en päätyisi riidassa tönäisemään puolisoani, koska sanat eivät riitä”</p>	<p>Lievän väkivallan käyttö vuorovaiikutuksessa</p> <p>Väkivallan käyttö parisuhteen konfliktitilanteissa</p> <p>Opittu tapa käyttää väkivaltaa kielellisen vuorovaiikutuksen sijaan</p>	<p>Väkivallan käyttö vuorovaiikutuksen välineenä</p>		

Kuvio 1: Esimerkki aineiston luokittelusta

Olen kuvannut kuviossa (kuvio 1) otteen esimerkkinä aineiston analyysistä. Kuvion alkuperäisilmaukset ovat osittain lyhennelmiä ja pelkistetyissä ilmauksissa eivät näy kaikki erotellut alkuperäisilmauksen merkitykset. Sisällönanalyysin ensimmäisessä vaiheessa kävin jokaisen tekstin läpi ja poimin niistä ilmaukset kolmen eri kategorian alle, joita olivat kuritusväkivallan kokemukset, seuraukset ja määrittelyt. Kokemusten voisi ajatella kattavan myös seuraukset ja väkivallalle annetut määrittelyt, mutta tässä tutkielmassa kokemuksilla viitataan

kirjoittajien lapsuudenaikaisiin tapahtumiin, tunteisiin, tilanteisiin ja ajatuksiin. Samalla muutin alkuperäiset ilmaukset pelkistetyiksi ilmauksiksi. Luokittelin pelkistetyt ilmaukset alaluokiksi käyttäen apuna värejä. Alaluokkia muodostivat samaan aiheeseen liittyvät ilmaukset, jotka saattoivat kuitenkin olla keskenään myös eriäviä. Alaluokista muodostin yläluokkia ja alussa asettamani kolme ryhmittelykategoriaa muodostivat yläluokkia yhdistävät luokat.

4.4 Tutkimuksen eettisyys

Tutkielmaani voi luonnehtia sensitiiviseksi, koska sen aiheeseen, kuritusväkivaltaan, liitetään usein yksityisyyttä, arkaluontoisuutta, kipeyttä ja vaikeutta. Lisäksi sensitiivisten kokemusten määritelmään voidaan lisätä niiden haavoittavuus ja häpeällisyys kokijalleen. Sensitiivisiksi aiheiksi ja kokemuksiksi mielletään esimerkiksi väkivalta, sairaudet tai traumat. Myös perheeseen liittyvät tutkimusaiheet koetaan yleensä hyvin henkilökohtaisiksi ja yksityisiksi. Asian sensitiiviseksi kokeminen vaihtelee yksilöittäin sekä tilanne- ja kulttuurikohtaisesti. (Kallinen ym. 2015, 15–17.) Kuritusväkivalta on sensitiivinen siis erityisesti sen väkivaltaolttuvuuden vuoksi, joka voi tutkittavalle olla häpeällinen ja haavoittanut aihe sekä sen perheeseen liittymisen vuoksi. Koti ja sen ihmissuhteet ovat vahvasti yksityisasiota ja suhdetta perheenjäseniin ja etenkin omiin vanhempiin sävyttää usein lojaalius (Kallinen ym. 2015, 17). Perheeseen liitetään myös vahvasti myönteisiä tunteita, toiveita ja odotuksia sekä turvallisuuden tunnetta, minkä vuoksi perheessä tapahtuneista kielteisistä kokemuksista voi olla vaikea kertoa ja yleisistä odotuksista poikkeava perhe-elämä voidaan kokea epäonnistumisena (Hirsjärvi & Laurinen 2004, 79). Narratiivisen tutkimuksen kohteet ovat usein sensitiivisiä ja narratiivisuus ja sensitiivisyys ovat vahvasti yhteydessä keskenään, kun tarinoiden avulla kerrotaan omista, henkilökohtaisista ja kipeistä kokemuksista (Syrjälä ym. 2006, 184, 193, 196). Sensitiiviseen tutkimukseen liittyy aina erityisen vahvasti eettisten kysymysten pohdinta koko tutkimusprosessin ajan ja vaatimus kunnioittaa sensitiiviseen tutkimukseen osallistuvia tutkittavia (Kallinen 2015, 15, 142; Syrjälä ym. 2006, 196).

Aineiston keruu kirjoituspyynnöllä on varmistanut sen, että tutkittavat ovat vapaaehtoisesti valinneet vastata pyyntöön ja kirjoittaa kokemuksistaan. Vapaaehtoisuus tutkimukseen osallistumisessa sekä mahdollisuus päättää mitä tietoja tutkimukselle antaa on yksi tutkimuksen eettisyyden periaatteista (Kuula 2006, 126). Ajattelen, että omassa tutkielmassani toteutuu

hyvin tutkittavien valinnanvapaus, koska tutkittavat ovat itse voineet päättää mistä ja millä tavalla haluavat tutkijalle kirjoittaa. Se, että tutkija ei ole tilanteessa fyysisesti läsnä on voinut myös antaa heille enemmän aikaa harkita, mitä haluavat kertoa. Toisaalta uskon, että tietoisuus kirjoittamisesta tutkimukseen osallistumisen tarkoituksessa on vaikuttanut tutkittavien valintoihin kirjoittaessa. Ihmiset muokkaavat kertomuksiaan jonkin verran sen mukaan, millainen tarina tilanteesta ja tietylle yleisölle tulisi parhaiten ymmärretyksi, sekä millaisen kuvan tarina kertojastaan. Lisäksi vaatimukset kertomuksellisesta muodosta voivat vaikuttaa esimerkiksi tavoitteena saada kertomukseensa tarinallinen juoni. (Hänninen 2018, 190–193). Kirjoittajat ovat voineet valita aiheet, joista kirjoittavat, jättää pois liian vaikeaksi kokemansa asiat, tai kirjoittaa asioista toisella tavalla kuin ovat ne todellisuudessa kokeneet (Kallinen ym. 2015, 178). Kertomuksiin vaikuttaa myös se, millaiseksi kirjoittajat tulkitsevat oman menneisyytensä juuri tuolla hetkellä (Hänninen 2018, 195).

Koska tutkimustilanne ei ole ollut haastattelu, tutkimukseen osallistujat ovat voineet kokea jäävänsä yksin aiheesta mahdollisesti heräävien tunteiden ja ajatusten kanssa. Sensitiivisen tutkimuksen aiheet herättävät tutkittavissa ja tutkijassa usein tunteita, jotka voivat olla myös vaikeiksi koettuja, kuten häpeää, vihaa tai ahdistusta. (Kallinen ym. 2015, 142; Syrjälä ym. 2006, 188.) Sensitiiviseen tutkimukseen kuuluu tutkittavien tunteiden huomioon ottaminen ja varautuminen erilaisten tunteiden viriämiseen (Kallinen mt., 183). Osa kirjoittajista toi teksteissään tai niiden saatesanoissa esille kuritusväkivallasta kirjoittamisen aiheuttamia, vaikeita tunteita tai kirjoittamisen rankkuutta. Nämä ilmaisut tuottivat minulle tutkijana toisinaan ristiriitaisia tunteita. Toisaalta tunsin tuskaa, että koin aiheuttaneeni tutkielmani sensitiivisellä aiheella tutkittaville haastavia tunteita. Toisaalta kirjoittajien esiin nousseet tunteet vahvistivat osaltaan aiheen ja tutkittavien kokemusten esiin tuomisen tärkeyttä sekä aiheen kipeyttä ja merkityksellisyttä. Tunsin itseni myös riittämättömäksi, kun pystyin esittämään kirjoittajille kiitokseni ja myötätuntoni vain sähköpostin välityksellä. Kuitenkin, minun täytyy luottaa kirjoittajiin ja heidän kykyihinsä valita osallistumisensa tutkimukseen, kirjoittaa vaikeasta aiheesta sekä käsitellä kirjoittamisesta aiheutuvat tunteet (Kallinen mt., 184). Luotan myös siihen, että kirjoittajat olisivat voineet keskeyttää kirjoittamisensa, jos olisivat kokeneet, että se tuntuu liian vaikealta. Kirjoittajien teksteistä pystyi myös päättelemään, että he kaikki olivat jollain tapaa käsitelleet aihetta ja siitä nousevia tunteita ja ajatuksia jo aiemmin elämänsä aikana.

Sensitiivinen tutkimus herättää tunteita myös tutkijassa ja on eduksi olla tietoinen niiden mahdollisuudesta jo tutkimusta aloittaessa. Tunteet voivat olla odottamattomia, yllättäviä ja

erilaisia kuin on alun perin aavistellut. Voidaan ajatella, että tunteet ovat lähes väistämätön osa sensitiivistä tutkimusta ja niiden kokonaisvaltaisen torjumisen sijaan, on tunteet tutkimuksen kannalta edullisempaa kohdata ja hyväksyä osana tutkimuksen teon prosessia, niin etteivät ne huomaamatta pääse vaikuttamaan tutkimuksen tekemiseen. (Kallinen ym. 2005, 184–188.) Tutkielmani aineisto on koskettanut minua ja olen siihen tutustuessani kokenut surua sekä epäoikeudenmukaisuutta. Olen kuitenkin kokenut, että olen pystynyt nämä tunteet tuntemaan ja käsittelemään ennen analyysivaihetta ja suhtautumaan aineistooni tutkimuksellisesti ja ilman voimakkaiden tunnereaktioiden häiriötä. Tunteiden kokeminen on auttanut minua kuitenkin tavoittamaan tutkittavien kokemuksia ja tuomaan tutkittavien kokemusta esille tulosten kirjoittamisvaiheessa. Ajattelen, että tunteiden välittyminen, niin tutkittavilta tutkijalle, kuin tutkimuksen lukijoillekin, on merkityksellinen osa sensitiivistä tutkimusta.

Tutkimuksen tekemisen yksi tärkeimpiä eettisiä periaatteita on tutkittavien yksityisyyden kunnioittaminen. Yksityisyyden rajojen määrittäminen vaihtelevat tilanteittain ja yksilöittäin eikä yksityisyyden loukkaamisen kokemukset ole välttämättä selkeästi mitattavissa. Tämä kuitenkin vain lisää yksityisyyden loukkaamattomuuden ehdotonta vaatimusta ja varovaisuuden noudattamista. (Kuula 2006, 124.) Tutkimuksen sensitiivinen aihe tai kohde-ryhmä asettaa vielä erityisemmän henkilöllisyyden tunnistamatta jäämisen vaatimuksen. Esimerkiksi juuri perhesuhteita koskeva tutkimus asettaa vaatimuksia anonymiteetin säilymiselle, koska henkilöllisyyden paljastuminen voisi vaikuttaa haitallisesti tutkittavan ihmissuhteisiin (Kallinen ym. 2015, 165, 169.) Tutkielmassani olen muuttanut tutkittavien nimet, mutta käytän heistä samaa peitenimeä koko tutkielmani ajan, mikä voisi olla riski henkilöllisyyden paljastumiselle. Koin kuitenkin tutkielman elämäntapahtumien luonteen kannalta tärkeäksi, että henkilöiden elämäntapahtumia pystyy seuramaan. Tutkittavien pelkkä numerointi voi tehdä tutkimustekstistä hankalasti seurattavaa ja epäselvää ja joissakin tutkimuksissa mahdollisuus irrallisten sitaattien elämäntarinoiksi yhdistämiseksi on merkityksellistä (Kallinen mt., 165–168). Tutkielmastani ilmenee myös tutkittavien syntymävuosikymmen sekä maininta ovat kirjoittajat syntyneet ennen vai jälkeen kuritusväkivallan kieltämisen lainsäädännössä, jonka olen kokenut tärkeäksi tutkittavien lapsuuden tapahtumien sijoittamiselle historialliseen aikaan ja kulttuuriin sekä suhteessa kuritusväkivallan lainsäädännölliseen muutokseen. Jotkin tunnistetiedot voivat näkyä tutkimuksessa, jos se on tutkimuksen kannalta tarpeen (Kallinen mt., 167–168). Luovuin tarkkojen syntymävuosien ilmoittamisesta, kun tuloslukuja kirjoittaessani todella ymmärsin miten henkilökohtaisia ja sensitiivisiä

asioita niissä kirjoittajista ja heidän perheistään tulee esille. Huomasin myös, että kirjoituspyynnössäni (liite 1) olisin voinut tarkentaa, että kirjoittajien elämänselitys on yhdistettävissä yksittäisiin tutkittaviin, vaikka henkilötiedot eivät tutkimuksesta paljastuisikaan.

Yksityisyyden suojaan kuuluu myös aineiston säilyttäminen niin, ettei aineistoon ole pääsyä muilla kuin tutkijalla ja tutkittavien henkilöllisyys ei paljastuisi (Kuula 2006, 131–137). Olen erottanut tutkittavien oikeat nimet ja mahdolliset muut yhteystiedot sukupuolta ja syntymävuotta lukuun ottamatta heti kun olen heiltä tekstit saanut ja ne tallentanut omalle tietokoneelleni. Olen huolehtinut siitä, että muilla ei ole pääsyä aineistoon ja sitoutunut hävittämään aineiston, kun sen säilyttäminen ei ole tutkielman kannalta enää tarpeellista. Havaittiin, että osa tutkittavista oli kiinnostunut yksityisyyden suojaa koskevista kysymyksistä ja he halusivat varmistua jäävänsä tunnistamattomiksi julkaistavassa tutkimuksessa. Yksi kirjoittajista myös pyysi jättämään pois julkaistavasta tekstistä hänen lapsiaan koskevia tietoja. Ajattelen kirjoittajien halun varmistua yksityisyydestään osittain johtuvan tutkielmani sensitiivisistä aiheista sekä siitä, että julkaisin kirjoituspyynnön yliopiston sähköpostilistalla, yhteisössä, johon osa kirjoittajista kuului kirjoitushetkellä. Kirjoittajien toiveiden pohjalta halusin kiinnittää erityistä huomiota yksityisyyden suojan säilymiseen.

Kirjoituksista koostuva aineisto ei ole mahdollistanut tarkentavien kysymysten esittämistä tutkittaville tai heidän äänenpainojensa, ilmeiden tai eleiden havaitsemista. Tällainen aineisto toisaalta mahdollistaa tutkittavien suuren valinnanvapauden ja pitkän vastaustensa harkinta-ajan, mutta se myös asettaa tutkijalle suuren vastuun aineiston tulkitsemisessa ja tutkimuksen kirjoittamisessa. Kirjoittavat tuntevat omat kokemuksensa ja heidän voi ajatella omistavansa oman elämäntarinansa (Kallinen ym. 2015, 143). Tulkitessani heidän kirjoituksiaan ja kirjoittaessani tutkimuksen tuloksista joudun kuitenkin tekemään omia päätelmiäni heidän tarinoistaan, täydentämään aukkokohtia ja kirjoittamaan ja jäsentämään heidän tarinansa uudelleen tulosten kirjoittamista varten. Tutkimustulosten raportoinnissa on varotettava loukkaamasta tutkittavia tai tuottamasta heille tunnetta, että heidän elämän tarinoitaan olisi käytetty väärin. Tulosten kirjoittamisessa tutkijan ääni ei saisi hallita ja peittää tutkittavien ääntä. (Syrjälä ym. 2006, 193, 197.) Se, että tutkija on ryhtynyt tutkimaan sensitiivistä aihetta ja pyytänyt ihmisiltä heidän elämäntarinoitaan tutkimuksen käyttöön, edellyttää tutkimustulosten kirjoittamista vain sillä tavalla, että se tuottaisi uutta tutkimustietoa merkittävästä aiheesta ja tutkittavien aidoista kokemuksista (Kuula 2006, 134).

Tutkijan on myös pyrittävä mahdollisimman tasapuoliseen aineistoon käyttöön, niin että jokainen tutkittava kokisi tarinansa kuuluvan tutkimuksessa ja kukaan tutkittavista ei saisi liian suurta painoarvoa tutkimuksessa (Kallinen 2015 ym., 172). Tämän koin vaikeaksi omassa tutkielmassani, kun kirjoitusten pituudet vaihtelivat suuresti ja tutkimuksen teon kannalta oli välttämätöntä ottaa pitemmistä teksteistä enemmän sitaatteja kuin lyhyemmistä. Olen kuitenkin pyrkinyt mahdollisimman suureen tasapuolisuuteen ja siihen, että sitaattien määrän on ratkaissut tekstien sisältö eikä esimerkiksi kielellisen ilmaisun taitavuus. Tuloslukuissa lainatut otteet aineistosta ovat mahdollisimman alkuperäisessä muodossa ja niissä näkyy kirjoittajien käyttämät ilmaisun tehokeinot, esimerkiksi kirjoittaminen suurilla kirjaimilla. Joitakin sitaatteja olen muokannut hieman luettavuuden parantamiseksi, esimerkiksi lisännyt pilkkuja. Kirjottajien kesken vallitsee myös erimielisyyttä kuritusväkivallan vakavuuden, seurauksien sekä vahingollisuuden ja väkivallaksi määrittelemisen suhteen. Tämä on asettanut eettisen haasteen vastakkaisten näkemysten esille tuomiseen, niin että eri mielipiteiden edustajat eivät kokisi tulleensa kohdelluiksi puolueellisesti tai että olisin yrittänyt jättää jotkut näkökulmat huomiotta.

5 TULOKSET

5.1 Kuritusväkivallan kokemukset

Kuritusväkivallan muodot

Kuritusväkivallan muodoista kirjoittajien teksteissä on eniten mainintoja tukistamisesta ja piiskaamisesta. Kirjoittajista Tuula ja Anna ovat kokeneet ainoastaan tukistamista ja Elisa vain piiskaamista. Sari, Katja ja Laura kertovat useista eri väkivallan muodoista. Piiskaamisen ja tukistamisen lisäksi mainitaan luunapit, lyöminen, lapsen kovakourainen käsittely sekä esineiden heittäminen lasta kohti.

''Itse olen saanut monta tukkapöllyä lapsena äidiltäni.'', Tuula

''Muistan saaneeni jonkun kerran risusta.'', Elisa

''Pääni OHI (!) ovat lentäneet ruokalautaset seinään.'', Sari

''Joskus hän (isä, tutkijan lisäys) jopa raahasi minut omaan huoneeseeni ja

''heitti'' sinne laittaen oven kiinni.'', Katja

Myös Sauli Hyvärisen (2017, 15) suomalaisia kasvatusasenteita ja kuritusväkivallan käyttöä kartoittaneessa tutkimuksessa tukistaminen oli yleisin kuritusväkivallan muoto. Piiskaamista raportoitiin hänen tutkimuksessaan vähemmän, vuonna 2017 vain yksi prosentti vanhemmista kertoi joskus piiskanneensa lastaan (mt., 15). Piiskaamisen suurempaa osuutta aineistossani voisi selittää vastaajien lapsuuden sijoittuminen varhaisempaan kuin Hyvärisen tutkimuksen ajankohtaan sekä siihen, että vain lievää kuritusväkivaltaa kokeneista pienempi osuus verrattuna vakavaa kokeneisiin lähtisi mukaan kuritusväkivaltaa käsittelevään tutkimukseen.

Piiskaamisen kuvaukset aineistossa ovat rikkaampia kuin muiden väkivallan muotojen. Muistot piiskaamisen hetkistä ovat useissa kuvauksissa eläviä ja tarkkoja. Erityisesti paljaalle pepulle lyöminen on koettu häpeälliseksi. Piiskaamiseen paljaalle pepulle liittyy erityisiä, lasta mahdollisesti vahingoittavia elementtejä. Lapsi joutuu usein itse riisumaan

housunsa tai hänet riisutaan ja olemaan alastomana vanhemman edessä. Tilanteessa lapsi on hyvin paljaana ja haavoittuvana. Alastomuuden luoman häpeän ja nolostumisen lisäksi lapsi kokee väkivaltaa ja sen synnyttämää kipua intiimialueilla. Tilanteessa lapselle korostuu alisteinen asema suhteessa vanhempaan sekä nöyryytys hänen edessään. Kuritusväkivallan yhtenä tarkoituksena on pidetty juuri häpeän tunteen herättämistä lapselle (Hirsjärvi & Laurinen 2014, 215–216).

”Se mikä ehkä on pahimpana jäänyt mieleen itselleni selkäsaunoista ja negatiivisena asiana kuritusväkivallasta on asiaan liittyvä nolaaminen (paljaalle pepulle vyöllä lyöminen), ja se miten asia hävetti niin, ettei siitä viitsinyt kavereille kertoa. Sen tiesi, että siinä on jotain väärää ja huonoa”, Katja

”Äidin toinen aviomies (isäpuoleni) otti valkoisen lampun sähköjohdon (kuinka se onkin muistiini vahvasti piirtynyt?), pisti minut jalkojensa päälle vatsalleen ja ravautteli johdolla pakaraille ja reisille! Järkytys oli suuri”, Sari

”Mutta selkäsaunoja muistan eri paikoista vanhempieni taloa. Muistan saaneeni selkääni kädellä ja vyöllä. Muistan lapsena, miten juoksin sängyn päällä pakoon isääni, jolla oli nahkainen vyö kädessään. Itkin paniikissa ja tiesin, etten mitenkään pääse pakoon tilannetta. (---) Koko tapahtumaketju oli aina nöyryyttävä. Sitä lisäsi se, että joskus jälkeenpäin minut kutsuttiin näytille. Piti laskea housut ja näyttää, oliko selkäsaunasta jäänyt jälkiä. Aina suoraan selkäsaunan jälkeen piti halata”, Laura

Kirjoittajista Katja on kokenut kuritusväkivallan erityisen häpeällisenä ja tunteneensa jo lapsena, että se on väärin. Lauran kohdalla piiskaamiseen liittyi myös rituaalisia piirteitä, joissa piiskaamisen jälkeen saadut vahingot tuli näyttää vanhemmalle ja myös halata vanhemman kanssa. Tätä voisi verrata historiantutkimuksessa esille nousseeseen kiitokseen saadusta kurituksesta tai anteeksipyyntöön kurituksen jälkeen, jonkinlaiseen vanhemman ja lapsen väliseen sovinnon eleeseen (Hirsjärvi & Laurinen 2014, 215–216; Utrio 1998, 293). Kempin tutkimuksessa tutkittavat kuvasivat päällimmäisenä tunteenaan nöyryytystä, jota tunnettiin pakollisen anteeksipyyntämisen edessä ja vanhempien tahtoon alistumisessa (2001, 62–63). Yllä olevat aineistositaatit kuvaavat hyvin piiskaamiseen liittyvää muistojen tarkkuutta,

nöyryytystä ja voimakkaita tunnekokemuksia. Aineiston perusteella vaikuttaa siltä, että piiskaaminen on kuritusväkivallan muodoista erityisen hyvin mieleen jäänyt ja häpeällinen kokemus.

Kuritusväkivallan käyttöön johtaneet syyt

Kuritusväkivallan määritelmään kuuluu sen käyttäminen kasvatustarkoituksessa rangaistuksena ja lapsen käyttäytymisen säätelemiseksi (Hyvärinen 2017, 5). Rangaistuksilla kasvatukseen pyritään vaikuttamaan kunkin yhteiskunnan ja vanhemman kasvatuksen tavoitteiden täyttymiseen. Osa kirjoittajista ei muistanut tai maininnut kuritusväkivaltaan johtaneita syitä, mutta joistakin tilanteista kirjoittajille oli jäänyt tarkkaan mieleen, miksi häntä oli rangaistu fyysisesti. Aineistosta esille tulevat, kuritusväkivaltaan johtaneet tapahtumat, liittyivät perheen sääntöjen rikkomiseen, kuuliaisuuden ja vanhemman tahdon mukaisen käyttäytymisen vaatimuksiin sekä vaaratilanteiden välttämiseen. Rangaistusten syyt noudattelevat mielestäni hyvin teoriaosuudessa nousseita lapsen hyvän käyttäytymisen vaatimuksia ja rangaistusten käyttöä kasvatukseen. Voidaan tiivistää, että fyysistä kuritusta on käytetty silloin, kun on toimittu vastoin vanhemman tahtoa.

Aineistosta näkyi myös kuritusväkivallan viimesijaisuus kasvatukseen. Myös Kemppaisen (2001, 80) kotikasvatusta käsittelevässä tutkimuksessa, nuorimman sukupolven vastaajat (syntyneet vuosina 1967–1979) kertoivat, että ruumiilliseen kuritukseen oli turvauduttu pääsääntöisesti yksittäisen isomman rikkeen tai kiukuttelun kohdalla ja sen käyttöä olivat edeltäneet vanhemman suulliset kehotukset. Fyysisen rangaistuksen käyttöön etenevän kaavan kuvattiin alkavan lapselle puhumisesta ja hänen toimintansa vääryyden selittämisestä. Jos tämä ei auttanut lasta käskettiin lopettamaan ja sen jälkeen käytettiin fyysisiä rangaistuksia, esimerkiksi tukistamista (Kemppainen 2001, 80).

”...muistan, että ymmärsin aina tukkapöllyn syyn.”, Tuula

”En muista miksi minulle oltiin vihaisia...” , Sari

”...silloin kun teimme jotain todella ns. tuhmaa.”, Katja

*''Ruumiillista kuritusta minä ja veljeni koimme ainoastaan silloin, kun emme pyynnöistä ja käskyistä huolimatta suostuneet käyttäytymään. Käyttäytymisen puutteella tarkoitan tässä vaikkapa yleistä kovaäänistä remuamista tai tappe-
luakin.'', Anna*

''Kielloista huolimatta kiipesimme juoksentelemaan rivitaloasunnon katolle luokkakaverini kanssa (---) äiti suuttui ja sain pakaroille ja reisille punaisella nahkavyölläni.'', Sari

*''Olimme matkalla jostain kotiin ja vanhempani halusivat ottaa kuvan. Olin teini, enkä todellakaan halunnut mukaan mihinkään kuviin, koska inhosin ulko-
näköäni. Kieltäydyin ja sain äitini avokämmenestä naamaani. Ja olin kuvassa.'',
Laura*

Kirjoituksessaan Katja kertoi hakeneensa lapsena usein rajojaan ja kokeilleensa sitä, kuinka huonosti voi käyttäytyä ennen kuin vanhempi rajoittaa lasta ja käyttäytymisestä seuraa jotain. Myös Hirsjärvi ja Laurinen (2014, 155–156) kirjoittavat siitä, että lapset eroavat tarpeissaan ja haluissaan testata heille asetettuja rajoja. Katja muistaa lisäksi kaivanneensa etäiseksi kokemaltaan isältä huomiota, jota hän pyrki toisinaan saamaan käyttäytymällä huonosti. Kun lapsi ei saa tarvitsemaansa huomiota, se yleensä purkautuu lapsen käyttäytymisessä huomion hakemisena kaikin keinoin (mt., 164).

''Muistan kokeilleeni useasti sitä, kuinka pitkälle tilanteen voi viedä ennen kuin siitä joutuu jonkinlaiseen vastuuseen tai tulee jokin seuraamus. (---) Toisaalta muistan että yhdenkin kerran ärsytin isääni vaihtamalla televisiosta kanavaa (aikaa ennen kaukosäätimiä!!!!) aina kun hän istui katsomaan tv:tä, juoksin vaihtamaan kanavan uudestaan. Hän kesti sitä aika kauan ja sanoilla varoitteli että jos en lopeta, niin hän hermostuu, mutta ilmeisesti halusin jotain reaktiota niin vaihtelin sitä kanavaa niin kauan että hän nousi ylös ja sain selkäsauvan. (---) Varmaankin tuon esimerkkitapauksen pohjalla oli huomion haku isältä keinoin miten hyvänsä... kun sitä ei saanut hyvällä, niin tein sitä pahalla.'', Katja

Kuritusväkivaltaa taustoittavia syitä kirjoittajat hakivat myös perheen tilanteesta ja olosuhteista. Sarin äiti oli osan Sarin lapsuudesta yksinhuoltajana ja Sari kuvailee sen olleen äidilleen stressaavaa ja reagoineensa itse äidin vaihtuviin parisuhteisiin. Anna taas kertoo varttuneensa usean pikkuveljen seurassa ja lapsuuden leikkikaverit koostuivat veljien lisäksi naapuruston lapsista, jotka olivat lähes kaikki poikia ja leikkien olleen rajuja ja vanhempien joutuneen puuttumaan niihin. Laura kertoo vanhempiensa kasvatuksen olleen perinteisiin arvoihin nojaavaa ja heillä olleen käsityksen, jonka mukaan ruumiillinen kuritus on tehokkain kasvatuskeino. Laura kuvailee vanhempiensa parisuhteen hyvin riittäväksi ja ilmapiirin kotona olleen usein kireää. Perheen tilanne ja vanhemman sen hetkiset mahdollisuudet ja kyvyt vaikuttavat lapsen kasvatukseen ja valittujen kasvatuskeinojen käyttöön. Fyysiseen kuritukseen turvaudutaan usein, kun vanhemman kärsivällisyys ja jaksaminen ovat hyvin loppussa (Kemppainen 2001, 104–105).

”Olin kaikesti villi lapsi, kipuulin äidin kolmea avioeroa omalla tavallani – tämän olen aikuisena ymmärtänyt. Äiti oli välillä yksinhuoltajana, huolia oli monia hänellä ja hermo kireällä... No, sain osan siitä.”, Sari

”Kasvoin alueella, jossa leikkikavereitani olivat lähes yksinomaan pojat, mukaan lukien veljeni, joten leikit olivat usein sen mukaisia.”, Anna

”En tiedä olisiko vanhempieni koskaan kannattanut olla yhdessä. Ilmeisesti ilman minua he eivät olisi olleet yhdessä. (---) Kokonaisuus on ehkä yksittäisiä selkäsauvoja olennaisempi. Varsinkin teininä muistan tilanteen kotona olleen koko ajan räjähdysherkkä. (---) Heillä (vanhemmilla, tutkijan lisäys) oli kasvatuksen suhteen hyvin vanhoilliset arvot. Ruumiillisella kurituksella selvittäään kaikesta. Se, että muut saavat tai voivat tehdä jotain, ei ollut koskaan syy minun tekemisiini. Vahinkoja ei satu. Kaikki itkeminen oli tekoitkua.”, Laura

Hirsjärvi ja Laurinen kirjoittavat teoksessaan siitä, miten ennen ruumiillisen kurituksen ollessa yleistä, lapset eivät usein ymmärtäneet vanhempien toimivan yleisten normien mukaan, vaan kokivat, että heidän persoonassaan tai luonteessaan oli jotain, mikä vaati fyysistä kurittamista (Hirsjärvi & Laurinen 2004, 214–215). Näin voi normien ja tapojen lisäksi olla esimerkiksi perheen olosuhteiden tai vanhemman tilanteen ymmärtämisessä. Osittain tätä

tulee esille Sarin sitaatissa, kun hän uskoi lapsena olleensa villi lapsi ja ymmärtäneensä vasta aikuisena mistä hänen käyttäytymisensä lapsena johtui. Lauran vanhempien kasvatustyyli on ollut hyvin autoritaarinen, johon liittyy vanhemman vahva auktoriteettiasema, lapsen oman tahdon ja toiveiden ohittaminen, sääntöjen ja rankaisemisen paljous sekä vuorovaikutussuhteen yksipuolisuus (Hellström 2010, 28; Kemppainen 2001, 17). Vanhempien kasvatustyyli selittää osaltaan Lauran kokeman kuritusväkivallan runsautta ja fyysisten rangaistusten saamista herkistä, esimerkiksi vahingossa rikotuista esineistä. Arvelen, että tällaiset olosuhteista nousevat selitykset kuritusväkivallalle muodostuvat kuitenkin usein vasta aikuisuudessa ja lapsena selitykset nojaavat enemmän omaan itseen, omaan luonteeseen tai taipumuksiin.

Kuritusväkivallan aika

Aineistossa kuritusväkivalta rajoittuu enemmän varhaiseen lapsuuteen ja alakouluikään. Selkeästi teini-iässä tapahtuneesta fyysisestä kurittamisesta mainitsi Laura. Kirjoittajat kertoivat kuritustoimenpiteiden muuttumisesta kasvaessaan. Oletan, että toisaalta tilanteet, joissa vanhemmat turvautuvat kuritukseen, vähenevät ja helpottuvat, kun lapset oppivat esimerkiksi säännöt ja hallitsemaan paremmin tunteitaan. Toisaalta lapsen meneminen kouluun voi vähentää kurituksen käyttöä, kun pelätään lapsen kertovan fyysisestä rankaisemisesta koulussa. Lauran sitaatista ilmenee, miten piiskaaminen paljaalle pepulle loppui teini-iässä, koska tilanne olisi koettu liian kiusalliseksi tai sopimattomaksi. Fyysinen rankaiseminen ei kuitenkaan hänen perheessään loppunut siihen, vaan muutti muotoaan lyömiseksi tai sillä uhkailuksi.

”...ensimmäiset kuritukset muistan alla kouluikäisenä.”, Sari

”Olin varmaan noin 6-vuotias, enkä muista, että olisin paljon kuritusväkivaltaa kokenut enää sitä vanhempana.”, Katja

”...kasvaessamme kuritustoimenpiteet muuttuivat vähitellen komennuksiksi omiin huoneisiin.”, Anna

”Kun aloin olla niin iso, ettei selkäsaunan antaminen kuulunut asiaan, uhattiin lyömisellä tai lyötiinkin. (---) Teininä muistan juosseeni usein vessaan pakoön, koska siellä pystyi odottamaan tilanteen rauhoittumista, kun ovi oli lukossa.

Usein se pelasti, jos sinne ehti. Mutta luulen pelastuksen olleen lähinnä se, että olin liian iso selkäsaunaa varten.’’, Laura

Elisa otti kirjoituksessaan esille vuonna 1984 voimaan tulleen lainsäädännön muutoksen kuritusväkivallan osalta (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361). Hän kertoi, että hänen lapsuudessaan ruumiillinen kuritus ei ollut vielä kiellettyä. Muutoksen tultua perheen vanhemmat olivat kertoneet tästä lapsille ja Elisa kertoi, ettei sen jälkeen nuorempiin sisaruksiin käytetty enää fyysistä kurittamista. Elisan kertomus osoittaa, että lainsäädännöllä voidaan vaikuttaa kasvatukseen ja vähentää fyysisen kurittamisen käyttöä, vaikka kirjoittajista Katja, Anna ja Laura ovat kokeneet kuritusväkivaltaa myös lakimuutoksen jälkeen. Suomessa on raportoitu kuritusväkivallan vähentyneen selvästi lakimuutoksen jälkeen (Lansford mt., 45).

’’Minun lapsuudessani ruumiillinen kurittaminen ei ollut vielä kiellettyä. (---) Kun ruumiillinen kurittaminen kriminalisoitiin, vanhempani kertoivat tästä meille. (---) Minun kodissani nuorempiin sisaruksiin ei käytetty ruumiillista kurittamista.’’, Elisa

Kuritusväkivallan aiheuttamat tunteet

Osa kuritusväkivallan määritelmää on kivun tai epämukavan olon tuottaminen lapselle (Hyvärinen 2017, 5). Kirjoittajista osa muisteli fyysisen kurituksen aiheuttaneen kipua, osa taas ei muistanut tunteneensa kipua. Kivun kokemiseen näyttäisi vaikuttavan kuritusväkivallan muoto ja vakavuus. Vanhemmilla on erilaisia käsityksiä kuritusväkivallan tarkoituksesta ja eroja siinä, millaisessa mielentilassa kuritusta on käytetty. Näitä käsittelen tarkemmin väkivallan määrittelyä koskevassa luvussa. Olennaista on, että osalle kirjoittajista on aiheutunut kuritusväkivallasta fyysistä kärsimystä ja kipua.

’’...ei kuitenkaan niin, että muistaisin kipua.’’, Tuula

’’...kovin kipu tuli vasta myöhemmin.’’, Sari

Fyysisen kivun lisäksi kuritusväkivalta on aiheuttanut paljon erilaisia tunteita kirjoittajissa. Edellä käsiteltiin piiskaamisen yhteydessä häpeää ja se vaikuttaisi olevan yksi vahvimmista kuritukseen liittyvistä tunteista. Häpeä liittyi erityisesti piiskaamiseen ja muihin vakavampiin kuritusväkivallan muotoihin. Se näyttäisi toisinaan myös kulkevan mukana ihmisen elämänsä aikana. Katja mainitsee, ettei isän käyttämästä, vakavasta, kuritusväkivallasta voinut kertoa kavereille, koska hänellä oli tunne, että siihen liittyi jotain väärää ja häpeällistä. Laura taas kuvailee, miten kuritusväkivallan kokemuksiin liittyvä häpeä ei ole aikuistuttua kadonnut, vaikka hän aikuisena ymmärtää, ettei lapsena koetusta kuritusväkivallasta tarvitsisi tuntea häpeää, niin edelleen aiheen tullessa jossain esille, hän tuntee voimakasta häpeää. Häpeän kokemus voi kietoutua omaan itseen, mutta häpeää voi tuntea myös oman perheen tai vanhemman vuoksi, kuten Katjan sitaatissa. Katjaa hävetti, ettei isä kyennyt vastaamaan isyydelle asetettuihin vaatimuksiin, vaan tuntui toimivan aivan päinvastoin, osoittamalla lapselle huomiota vain rangaistusten muodossa.

”Kuritusväkivalta hävetti, enkä kehdannut kertoa siitä kavereille (sen muistan), mutta muutenkin nolotti isän vähäinen kiinnostus ja osallistuminen omaan elämään.”, Katja

”Kesti vuosia ennen kuin pystyin sanomaan edes saada selkäänsä. En tykkää puhua aiheesta oikeilla sanoilla. Menen vähän raiteiltani aina, kun aihe jossain nousee esille. Minua alkaa hävettää. Järjellä ymmärrän, ettei minun pitäisi hävetä. Silti se sama kuumottava häpeä nousee joka kerta. Se sama, joka oli myös lapsena tuttu tunne. Silloin kun sai selkäänsä...”, Laura

Aineistosta nousee esille myös kuritusväkivaltaan liittyvä epäreiluuden tai epäoikeudenmukaisuuden kokemus. Kuritusväkivalta on toisinaan tuntunut ansaitulta, ja vanhemman asettamat rajat hyviltä, mutta siihen liittyy paljon myös tunnetta siitä, että ei ole ansainnut fyysisistä rankaisemista tai rangaistus on tuntunut tilanteeseen tai tekoon nähden liian suurelta. Epäoikeudenmukaisuuden kokemusta voi lisätä myös lapsen mahdottomuus vaikuttaa saamiensa rangaistusten suuruuteen ja hänen alisteiseen asemaansa suhteessa vanhempaan. Lapselle ei jää muuta mahdollisuutta, kuin ottaa vastaan vanhemman fyysiset rangaistukset, jos aikuinen ei suostu lapsen mielipiteitä tai ajatuksia kuulemaan tai lapsi ei kykene niitä tilanteessa ilmaisemaan. Myös Kemppainen (2001) päätyy tutkimuksessaan tulokseen, että

lapsensa saaduista rangaistuksista eli asetetuista rajoista oltiin yleensä kiitollisia, jos kurittaminen oli tuntunut ansaitulta. Tällaiset ajatukset liittyivät usein vanhempiin, jotka olivat kurittaneet fyysisesti vain yksittäisissä tilanteissa, esimerkiksi lapsen tehdessä yhden tietyn, tuhman teon. Jos lapsi taas oli kokenut fyysistä rankaisemista omasta mielestään ilman syytä tai rangaistus oli tuntunut tekoon nähden liian suurelta, se on aiheuttanut kokijassa katkeruutta (Kemppainen 2001, 67, 80). Sarin tekstistä nousee vielä erityinen epäoikeudenmukaisuuden kokemus siitä, että rangaistuksen välineenä on käytetty hänen omaa vyötään. Tekstistä ilmenee vahva tuohtumus siitä, että lapsen omaa esinettä on käytetty hänen rankaisemiseensa fyysisesti.

”Muistan itkeneeni sitä jälkeinpäin kuinka epäreilu ja ikävä isä minulla on... (--) Muistan myös sen tunteen lapsena, että vaikka sitä epäreiluutta joskus itkikin (kun oli saanut jonkun rangaistuksen), niin se tuntui jollain tapaa hyvältä, että omalle tuhmudelle ja rajojen kokeilulle oli laitettu loppu, ja tiesin missä se raja oli. Esimerkiksi tukistus oli selvä merkki, ja sikäli toimiva.”, Katja

”Kurittaminen tuntui joskus ansaitulta, mutta useimmiten ei.”, Anna

”...sain pakaroille ja reisille punaisella nahkavyölläni. MINUN omalla vyölläni!”, Sari

Aineistosta nousee esille vertaaminen muiden lasten saamiin rangaistuksiin, jolloin kurittaminen on myös sen vuoksi voinut tuntua epäoikeudenmukaiselta. Utrio (1998, 190) kirjoittaa perheen historiaa käsittelevässä teoksessaan siitä, miten fyysinen rankaiseminen on voinut aiheuttaa lapselle voimakkaampaa häpeää, jos muut lapset eivät saaneet samasta asiasta rangaistusta tai saivat lievempiä rangaistuksia kuin itse. Jos lapsen kasvatus erosi muiden lasten kasvatuksesta ja tuntui epäoikeudenmukaiselta, hän saattoi kärsiä tästä vielä aikuisena (mt., 190). Sarin sitaatissa tulee esille, miten hän pohti olevansa jotenkin viallinen tai pahempi lapsi kuin ystävänsä, joka ei ollut kotonaan saanut samanlaista fyysistä rangaistusta kuin Sari. Anna taas pohtii saamaansa kurituksen eroamista veljistään, ja vaikka hän ei tuo asiaan liittyen vahvoja tunteita esille, asia on selvästi jäänyt hänen muistiinsa ja hän on sitä pohtinut. Omasta aineistostani ei noussut esille tätä vakavampia mainintoja sisarusten välisistä eroista rangaistusten saamisessa, mutta arvelen, että tällaiset erot voisivat olla ihmiselle

erittäin kipeitä ja seurata katkeruutena aikuisuuteen. Kemppaisen tutkimuksessa (2001, 70) kerrotaan, miten vanhimmat lapset joutuivat huolehtimaan nuoremmista sisaruksistaan ja näiden tehdessä jotain hölmöä, vanhin sisaruksista vastuussa olevana joutui vanhempien rangaistustoimenpiteiden kohteeksi ja koki tämän suurena vääryytenä itseään kohtaan.

”Asiaa pahensi vielä se, että kaveriani oli vain suullisesti kotona toruttu. MIKÄ MINUSSA OLI VIKANA? OLINKO LIIAN PAHA?”, Sari

”Minuun kohdistunut kuritus erosi veljiini kohdistuneesta kurituksesta siten, että olin oikeastaan ainoa, jota tukistettiin. Toisaalta olin myös lapsista ainoa, jolla oli pitkät hiukset. Veljeni saivat lähinnä luunappeja.”, Anna

Kemppaisen (2001, 62) tutkimuksen haastatteluissa esille tulleet fyysisen rankaisemisen kokemusten kuvailut päättyivät usein johonkin myönteiseen tunneilmaukseen, fyysisen rankaisemisen hetkien kuului päättyä onnellisesti. Annetun fyysisen rangaistuksen jälkeen lapsen täytyi tavallisesti pyytää vanhemmaltaan anteeksi kuritukseen johtanutta käytöstään (mt., 62.) Aiemmin piiskaamisen kohdalla käsittelin jo lasten anteeksipyyttämisen pakkoa, mutta aineistosta nousi muistoja, että olisi toivonut lapsena anteeksipyyntöä vanhempien taholta. Näin oli etenkin, jos saatu rangaistus oli tuntunut lapsesta kohtuuttomalta tai jollakin tapaa väärältä. Vanhempi ei välttämättä tule ajatelleeksi anteeksipyyttämistä lapselta, jos ei koe toimineensa tilanteessa väärin ja vaikka kurittaminen herättäisi vanhemmassa myöhemmin syyllisyyttä voisi anteeksipyyttäminen jo annetusta rangaistuksesta tuntua jotenkin epäjohtomukaiselta kasvatukselta. Lapselle kohtuuttomalta ja ansaitsemattomalta tuntuva rangaistus voi kuitenkin jäädä elävästi mieleen ja kaipuu vanhemman anteeksipyyntöön olla edelleen aikuisuudessa.

”En muista anteeksipyyntöjä kuulleeni...”, Sari

”Ihan niin kuin aikuinen olisi toiminut väärin siinä tilanteessa. (---) Äiti sovitteli asian ja käski isää pyytämään anteeksi minulta.”, Katja

Lauran kirjoituksista nousee selkeimmin esille fyysisten rangaistusten aiheuttama pelon tunne. Hänen kokemansa kuritusväkivalta oli usein muodoltaan vakavaa ja se oli myös hyvin toistuvaa. Lauran pelko on ollut voimakasta ja jatkuvaa. Osaltaan tähän on myös vaikuttanut Lauran kuvailut siitä, miten perheen säännöt saattoivat vaihtua vanhempien mielialan mukaan, jolloin Laura ei voinut luottaa toimineensa oikein ja säästyvänsä kuritusväkivallalta. Osittain kuritusväkivallan tarkoitus on ollut tuottaa lapselle myös pelkoa, esimerkiksi vaaratilanteiden välttämisen vuoksi (Kemppainen 2001, 71), mutta oma arveluni on, että Lauran kokemuksissa ei ole kysymys pelon tuottamisesta lapsen suojelemiseksi, vaan enemmän lapsen alistamisesta vanhemman auktoriteettiin, jota luodaan pelolla.

''Elin lapsena ja nuorena jatkuvassa pelossa. Pelkäsin koko ajan suututtavani vanhempani. (---) Väkivallan pelon muistan kamalana. Se oli sellainen kylmää hikeä puskeva pelko, jonka takia piti koko ajan olla varuillaan. Eipä kai se kenellekään tee hyvää olla koko ajan varuillaan ja hälytystilassa.'', Laura

Suhde kasvattajaan

Äidin ja isän antamat fyysiset rangaistukset erosivat toisistaan Tuulan ja Katjan tarinoissa. He kuvasivat myös suhdettaan äitiin ja isään erilaisiksi. Tuula ja Katja kuvasivat äitinsä rakastavaksi, turvalliseksi, läsnäolevaksi, lapsen kanssa erilaisia asioita tekeväksi ja heidän asioistaan kiinnostuneeksi. Tuulan ja Katjan äitien kuritusväkivallan käyttö oli tukistamista sekä Katjan äidin osalta myös luunappeja. Näitä muotoja äitien käyttämänä kuvattiin lieviksi, kivuttomiksi ja Katjan sanoin ”vähäeleisiksi”. Tällaista äitien käyttämää kuritusväkivaltaa Tuula ja Katja eivät muistelleet pahalla mielellä, Katja kertoo, että äidin antamasta tukistuksesta tai luunapista saatettiin jopa vitsailla, kun taas isän antama kuritusväkivalta hävetti niin paljon, ettei siitä voinut kertoa kavereille. Katja kuvailee äitinsä olleen myös lasten puolella heidän riidellessään isänsä kanssa ja toiminut sovittelijana.

Isä kuvattiin pelottavaksi ja etäiseksi hahmoksi, joka ei ollut kiinnostunut lasten elämästä. Tuulan isä ei käyttänyt ollenkaan kuritusväkivaltaa, mutta Tuula kuvailee hänellä olleen silti auktoriteettia ja hän osoitti paheksunnallaan, jos Tuula oli tehnyt jotain väärää. Tuulan piti itse saada isä keskustelemaan tapahtuneesta kanssaan, ennen kuin tuntui, että asia oli käsitelty ja painostava ilmapiiri helpotti. Katja kuvailee, että isällä oli melko paljon kärsivällisyyttä, mutta kun hän hermostui, hän käytti piiskaamista ja kovakouraista käsittelyä. Tuula

koki isänsä käyttäytymisen raskaampana kuin äidin käyttämän lievän kuritusväkivallan ja Katja kertoo, että isän kuritusväkivalta aiheutti hänessä vihaa, erityisesti siksi, että se oli ainoa huomion muoto, jota isältä tuntui saavan.

”Äitini oli kotiäiti, joten oli selkeästi aina läsnä meidän lasten elämässä. (---) Isäni ei koskaan kurittanut fyysisesti, vaan antoi auktoriteetillaan (käytöksellään, osoittaen, esim. pettymystä minuun) ymmärtää, että olin tehnyt jotakin epäsovivaa. Tämän koin paljon raskaampana, koska tuntui, että asia ei mene ohi – en saa anteeksi – ennen kuin saan isän keskustelemaan asiasta kanssani.”,
Tuula

”Äiti ei koskaan huutanut, uhkaillut tai näyttäytynyt pelottavana. (---) Äiti oli aina meidän lasten puolella, esim. konflikteissa isän kanssa, ja muutenkin häneen pystyi luottamaan. Isäni taas oli pelottavampi hahmo. Hän yleensä istui nojatuolissa, ja hänen pinnansa kesti kauankin ennen kuin hän hermostui. Mutta sitten kun hän hermostui, saimme vyöstä piiskaa... (---) Kuritusväkivalta teki minut vihaiseksi, mutta ei ehkä se käytetyn voiman tai kivun vuoksi, vaan sen vuoksi että en mitään muuta huomiota isältäni saanut kuin sitä. Äitini käyttämä kuritus ei tehnyt minua vihaiseksi, koska äitini jaksoi myös kuunnella, touhuta ja leikkiä.”,
Katja

Kuvaukset suhteista isään ja äitiin ja heidän käyttämästään kuritusväkivallasta vastaavat tutkimuskirjallisuudesta nousevia käsityksiä. Äiti kuvataan niissä kodin ilmapiiristä ja lasten kasvatuksesta pääasiallisesti vastuussa olevana sekä emotionaalisesti läheisenä lasten kanssa, turvallisena ja rakastavana hahmona. Häntä kuvataan myös lasten ja isän välissä olevaksi välittäjäksi tai sovittelijaksi. (Hirsjärvi & Laurinen 2004, 109, 111, 115–116; Kempainen 2001, 72.) Isä kuvattiin syrjäiseksi ja hänen suhdettaan lapsiin emotionaalisesti etäiseksi. Isä oli myös pelottava ja kunnioitettu lasten taholta. (Hunt 2005, 66.) Myös Kempaisen (2001, 63) tutkimuksen osallistujat saattoivat ajatella isänsä olleen ankara kasvattaja, vaikka hän ei olisi käyttänyt kuritusväkivaltaa. Isän ja äidin käyttämät kuritusväkivallan muodot saattoivat myös erota toisistaan, esimerkiksi isän käyttäessä piiskaamista ja äidin tukistamista (Kempainen 2001, 63).

Lapsen ja aikuisen välisen suhteen laadulla on merkitystä kuritusväkivallan kokemiselle. Kasvattajan ja lapsen suhdetta, kasvatussuhdetta, määrittelevät esimerkiksi suhteen tunnesävy, vastavuoroisuus ja lapsen kokemus kuulluksi tulemisesta, hänen tunteidensa ja tarpeidensa huomioimisesta (Hellström 2010, 106). Etäisen aikuisen käyttämä fyysinen kuritus tuntuu pahemmalta kuin muuten rakastavan, turvallisen ja lämpimän aikuisen. Turvallinen, rakastava ja kiinnostunut suhde lapseen voi vähentää kuritusväkivallasta aiheutuvia seurauksia lapselle sekä toimia suojaavana tekijänä lapsen kehitykselle satunnaisesta fyysisen kurittamisen käyttämisestä huolimatta. Lapset kaipaavat myönteistä huomiota ja emotionaalista lämpöä myös isältä. Myös isällä on keskeinen rooli lapsen hyvinvoinnin kannalta (Hunt 2005, 80). Henkisellä etäisyydellä luotu isän auktoriteettiasema voi tuottaa lapselle kärsimystä, vaikka isä ei käyttäisi fyysisistä rankaisemista. Katjan mielestä isän käyttämä fyysinen kuritusväkivalta olisi voitu välttää jopa kokonaan, jos hän olisi ollut hieman kiinnostuneempi ja Katja saanut tarvitsemansa isän huomion muilla kuin isää kuritukseen provosoivilla tavoilla. Lapsen kaipaamat huomion muodot eivät usein vaadi vanhemmalta mahtipontisia tekoja, vaan lapsen huomioimista arjessa ja hänen asioistaan kiinnostumisen osoittamista, keskustelua lapsen kanssa. Lapsena koettu kaipuu isän huomioon ja kiinnostukseen voi seurata ihmisen ajatuksissa elämänsä ajan.

”Omaa isääni syytän vieläkin tänä päivänä enimmäkseen omasta itsekkyydestään ja siitä, ettei hän ole koskaan osoittanut tarpeeksi kiinnostusta minuun ja minun elämäni. Selkäsaunat olisi voinut välttää sillä, että hän olisi joskus laittanut telkkarinsa kiinni ja jutellut kanssani hetken ja kysellyt kuulumisia.”,
Katja

Hyvän kiintymyssuhteen luominen lapseen voi olla vaikeaa myös muista syistä. Ehkä vähän yllättäen aineistosta nousi esille Sarin ja Lauran kertomuksissa jo heidän lapsenaan saamansa tieto, että he eivät ole olleet vanhemmilleen toivottuja lapsia. Pohdin, että kuritusväkivallan esiintyvyydellä ja kokemisella voisi olla jotain yhteyttä lapsen asemaan perheessä. Lauran ja Sarin kokema kuritusväkivalta oli vakavaa, mutta toisaalta molemmissa perheissä esiintyi useita lapsen hyvinvoinnin riskitekijöitä, esimerkiksi molempien kohdalla vaikeudet vanhempien tai vanhemman parisuhteessa sekä Sarin kohdalla vanhemman päihteiden käyttö lapsen seurassa. Se, että ei ole odotettu lapsi, ei ehkä yksistään muodosta riskiä

vakavammalle tai runsaammalle kuritusväkivallalle. Toisaalta vanhemman voi olla vaikeampi kiintyä lapseen, jota ei alun perin toivonut ja kuritusväkivallan käyttöön saattaisi turvautua helpommin, jos ei ole pystynyt muodostamaan lapseen lämmintä ja rakastavaa suhdetta. Tieto siitä, ettei ole toivottu lapsi vaikutti kuitenkin olevan Lauralle ja Sarille kipeä asia ja he halusivat ottaa sen kuritusväkivaltaa käsittelevässä kirjoituksessa esille. Tieto on vahingoittanut heidän itsearvostustaan ja mahdollisesti voimistanut kuritusväkivallan aiheuttamia kielteisiä seurauksia. Bardy (2002, 42) toteaa, että ”surullisimpia ihmiskohtaloita kantanevat matkassaan ne, jotka eivät pienenä voi herättää suurta iloa läheisissään.” Se, että kokee olevansa vanhemmilleen arvoton, jopa taakka, voi aiheuttaa ihmiselle pitkäaikaisen käsityksen siitä, että ei kelpaa kenellekään, ei ehkä edes itselle.

”Olen vahingossa kuullut, yöllisen keskustelun, jossa äitini kertoi jollekin, että olen täysi vahinko. Epäonnistuneen ensimmäisen avioliiton turha muisto...no ei se tieto lapsen itsetunnolle tehnyt hyvää.”, Sari

”Synnyin vuonna (tarkka vuosi poistettu, tutkijan lisäys), ilmeisesti enemmän tai vähemmän vahinkona. (---) Kun vanhempani riitelivät, ei ollut väliä sillä, mitä kuulleni sanottiin. Kerran äitini syytti isääni abortin toivomisesta. Isäni kiisti. Mutta samapa tuo. Seisoin vieressä, kuten aina.”, Laura

5.2 Kuritusväkivallan seuraukset

Psyykinen hyvinvointi

Kirjoittajista Tuula, Elisa ja Katja kertoivat, ettei heille ole jäänyt väkivallasta seurauksia psyykkisesti. Katjan ilmaus koskee vain äidin taholta tapahtunutta kuritusväkivaltaa. Mielienkiintoista on, että kaikki käyttivät kirjoituksessaan ilmausta ”ei traumoja”. Trauma voidaan määritellä henkiseksi arveksi, joka on syntynyt voimakkaasta kokemuksesta. Ihminen ei pysty täysin käsittelemään trauman aiheuttanutta tapahtumaa ja se aiheuttaa myöhemminkin ihmisessä hälytystilan heräämisen ja stressiä. Traumakokemus voi syntyä esimerkiksi tilanteessa, jossa ihminen kokee voimakasta kipua tai pelkoa. (Mäkelä 2011.) Oletus siitä, että kuritusväkivalta voisi jättää traumoja, viittaa sen voimakkaaseen luonteeseen kokemuksena, joka voi sisältää traumatisoivia tekijöitä, esimerkiksi kipua tai pelkoa sekä sen

vaikutusten ulottumista ihmisen myöhempään elämään. Vaikutukset voivat näkyä trauman heräämisinä tietyissä tilanteissa ja stressitason nousuna.

Oletus siitä, että seurausten pitäisi olla nimenomaan traumoja voi estää havaitsemasta kuritusväkivallan yhteyttä lievempiin seurauksiin. Ilmauksen ”trauma” käyttäminen voi viitata myös yleiseen puhetapaan väkivallan seurauksista puhuttaessa. Tulkitsen kirjottajien ilmaukset kuitenkin niin, etteivät he koe kuritusväkivallan jättäneen heihin sellaisia kielteisiä, psyykkisiä seurauksia, jotka vaikuttaisivat heihin aikuisiällä. Toisaalta juuri Katjan, Elisan ja Tuulan kokema kuritusväkivalta vaikutti muodoltaan lievältä, sekä siltä, että kuritusta oli käytetty vain tietyissä tilanteissa ja mahdollisimman vähän lasta satuttaen. Katjan osalta tarkoitan äidin taholta tapahtunutta kuritusväkivaltaa. Tuulan ja Katjan suhteet äiteihinsä, eli tässä kurittajiin, olivat myös lämpimät ja turvalliset. Myöskään Elisan isän tarkoitus ei ollut kuritusväkivallalla satuttaa lasta. Nämä tekijät ovat voineet suojata traumakokemuksen syntymiseltä.

”Tästä ei ole jäänyt mitään traumaa, koska muistan, että ymmärsin aina tukkapölyn syyn. Asia oli sen jälkeen unohdettu.”, Tuula

”En koe traumatisoituneeni mitenkään näistä kuritusmetodeista, enkä näe niitä näin jälkepäinkään pahana.”, Katja

”Minulle ei ole jäänyt asiasta traumoja.”, Elisa

Kuritusväkivallalla on kuitenkin todettu olevan kielteisiä seurauksia psyykkiselle terveydelle. Seuraukset voivat näkyä jo lapsena tai myöhemmin elämässä. Psyykkiset ongelmat voivat näkyä esimerkiksi heikkona itseluottamuksena tai -arvostuksena sekä masennuksena ja ahdistuksena. (Lumijärvi 2014, 8; STM 2010, 37–38.) Fyysinen kurittaminen voi vahingoittaa aivojen kehitystä ja toimintaa aiheuttamalla aikuisena haasteita emotionaalisesti ja kognitiivisesti ja ennustaa heikompaa fyysistä ja psyykkistä terveyttä. Fyysinen kurittaminen tuottaa haitallista stressiä, koska se voi olla vakavaa väkivaltaa, on usein kroonista sekä kurituksen tilanteissa lapsi ei saa tukea vanhemmaltaan selvitäkseen fyysisen rangaistuksen aiheuttamassa stressaavassa tilanteessa. (Gershoff 2016.)

Kuritusväkivallan haitallisista seurauksista psyykkiselle terveydelle kertoivat erityisesti Sari ja Laura. Seurauksista puhuttaessa kuritusväkivaltaa kokeneen ei ole itsenkään aina

mahdollista osoittaa, mitkä asiat johtuvat juuri kuritusväkivallasta. Laura toteaa usein tekstissään, että koko vanhempien antama kasvatusta on vaikuttanut häneen, ja ruumiillinen kuritus on ollut erottamaton osa sitä. Oletan kuitenkin, että kuritusväkivalta on kuitenkin osaltaan lisännyt kielteisiä vaikutuksia psyykkiseen terveyteen. Laura on voinut henkisesti todella huonosti ja ollut muun muassa itsetuhoisen sekä kokenut itsensä täysin kelpaamattomaksi, osaamattomaksi ja vihatuksi muiden ihmisten silmissä. Laura on myös itseään kohtaan hyvin vaativa ja hän kokee, että hänen pitäisi aina pystyä vielä parempaan ja hänen on vaikea olla tyytyväinen itseensä ja suorituksiinsa.

”Miksi en osaa antaa itselleni anteeksi mitään, mitä mokaan? En usko, että se tulee yksittäisestä selkäsaunasta tai selkäsaunojen kokonaisuudesta. Ne ovat vain lieveilmiö siitä, että vanhemmilleni ei saanut virheitä anteeksi. (---) Minulla oli teininä helvetin paha olla. (---) Tuntui, etten kelpannut vanhemmilleni enkä varmasti kelpailisi kenellekään muullekaan. Viiltelin edelleen. Sain kaikenlaisia unilääkkeitä. Käytin niitä väärin. Otin yliannostuksia ja toivoin kuolevani. (---) Ajattelin koko ajan, että minussa on jotain perustavanlaatuisia vikaa. (---) Mutta välillä minut valtaa hirveä epätoivo siitä, että minusta ei ole mihinkään.”, Laura

Myös Sari kertoi tekstissään kärsineensä ajoittaisesta masennuksesta. Selkeästi kuritusväkivaltaan liittyvistä seurauksista Sari mainitsee kyvyttömyyden puolustaa itseään, syyllistymisen toisen ihmisen tekemisistä, mahdottomuuden kestää väkivaltaista viihdettä tai informaatiota sekä toisen ihmisen aggressiivista käyttäytymistä tai psyykkisiä vaikeuksia. Puolustuskyvyttömyys ja voimakas syyllistyminen voivat olla seurausta tottumisesta ottamaan vastaan epäoikeudenmukaisilta tuntuvia rangaistuksia sekä syntyneestä heikosta itsearvostuksesta. Sarin kuvaus hauraasta kuoresta sisäisen lapsen ympärillä kertoo koskettavuudessaan siitä, miten lapsuus elää ihmisessä aikuisena ja miten lapsena koetut pelottavat tilanteet, joiden käsittelyn kanssa on jäänyt yksin, ovat sellaisia myös aikuisena. Sitaatti osoittaa, että omat väkivallan kokemukset voivat aiheuttaa pelkoa ja herättää kipeitä muistoja myöhemmissä tilanteissa, vaikka väkivallan kohteena ei olisi enää itse, vaan esimerkiksi täysin kuvitteellinen hahmo televisiossa.

''En vieläkään osaa puolustaa itseäni eli otan helposti kaikki syyt niskoilleni vaikka toisessa osapuolellakin olisi ''vikaa''. En pysty katselemaan mitään väkivaltaista viihdettä, en lukemaan uutisia muihin kohdistuneista väkivallanteoista yms. Eihän se muuten haittaa, mutta eläinrakkaana voisin auttaa kaltoin kohdeltuja eläimiä, mutta en pysty niitä faktoja ottamaan vastaan...tai en kestäisi jonkun/toisen ihmisen henkistä hajoamista/aggressiivista käyttäytymistä. Pakko suojella haurasta kuorta sisäisen lapseni ympärillä.'', Sari

Kielteiset kokemukset kuritusväkivallasta ja muusta kasvatuksesta voivat toisinaan muodostua myös vahvuudeksi ihmisen elämänkulun myötä. Se, että voi kääntää hyvin kielteiset kokemukset hyödykseen ja voitokseen, voi lisätä ihmisen hallinnantunnetta omasta itsestään ja elämästään sekä tuoda elämään toivoa ja luottamusta. Kuten Laura toteaa, hyvin vaikeiden kokemusten vaarana on katkeroitaa, jos kokemuksissaan ei kykene näkemään mitään myönteistä elämänsä kannalta. Laura kertoo olevansa erityisen hyvä työssään nuorten parissa ja osaavansa kohdata vaikeuksissa olevia nuoria heitä auttavalla tavalla. Anna taas kertoo, että epäoikeudenmukaiseksi koettu kuritus synnytti hänessä vahvan ymmärryksen itsemääräämisoikeudesta, mikä taas voi suojata häntä myöhemmin elämässä.

''Erityisesti murrosiässä en pitänyt pienenä saamaani kuritusta oikeudenmukaisena, ja minulle kehittyi vahva tunne itsemääräämisoikeudestani.'', Anna

''Olen ylpeä siitä, että nykyään voin käyttää sitä tietoa (ja kaikkea muuta kokeemaani) hyväkseni muuttaakseni jonkun toisen elämää. En oikeastaan tiedä, miten muuten voisin kääntää sen voimavarakasi. Ehkä se katkeroitaisi, jos siitä ei saisi irti mitään hyvää.'', Laura

Ihmissuhteet

Lapsuuden kuritusväkivalta voi lisätä aggressiivisuutta myöhemmissä ihmissuhteissa. Ihminen voi oppia väkivallasta hyväksytyyn ja sallitun tavan ratkaista ongelma- ja ristiriitatilanteita. Tällöin hän voi myös pyrkiä kontrolloimaan muita ihmisiä väkivallan avulla. Väkivallan käyttöä voi esiintyä esimerkiksi kaveri- tai parisuhteissa. (Lumijärvi 2014, 8; STM 2010, 38.) Lapsuuden ihmissuhteilla on vaikutusta ihmisen myöhempiin parisuhteisiin, sillä

myönteiset ihmissuhteet lapsuudessa auttavat ylläpitämään hyvää parisuhdetta aikuisena (Tallman 2003, 104). Omasta väkivallan käytöstä kaveri- ja parisuhteissa aineistossa kertoivat Anna ja Laura. Lapsuuden kuritusväkivalta näyttäisi toisinaan aiheuttavan omaa väkivallan käyttöä aikuisena. Anna kuvailen väkivallan tuntuneen luontevalta ja normaalilta vuorovaikutuksen keinolta kaverisuhteissa ja hän ymmärtää oppineen sen äitinsä kuritusväkivallan käytöstä. Lauran kirjoituksessa on nähtävillä se, miten väkivalta on opittu ratkaisukeino parisuhteen konfliktitilanteissa. Sitaatissa hän pohtii osaisiko hän toimia eri tavalla parisuhteessaan, jos olisi saanut toisenlaiset käyttäytymisen ja yhteiselämän mallit vanhemmiltaan lapsuudessa.

''Vastauksena kysymykseesi siitä, onko kurittaminen vaikuttanut ihmissuhteisiin, vastaisin ''kyllä''. (---) Minulla kesti vuosia oppia pois pienten väkivallantekojen käytöstä kommunikaation välineenä, erityisesti miespuolisten henkilöiden kanssa. Tarkoitin tällä siis tilannetta, jossa minusta oli luontevaa esimerkiksi antaa luunappeja ihmisille, koska näin äitini tekevän niin veljilleni. Pidän tällaista käytöstä normaalina, ja yllättävän usein niin pitivät myös tällaisen kohtelun kohteena olevat henkilöt.'', Anna

''Ehkä sitten parisuhteessa en ärsyyntyisi kaikesta. Osaisin antaa anteeksi itselleni ja puolisololleni (---) Ehkä en olisi niin stressaantunut kaikesta. Ehkä en päätyisi riidassa tönäisemään puolisoani, koska sanat eivät riitä.'', Laura

Laura ja Anna kuvailevat myös kuritusväkivallan käytöstä aikuisuuteen seurannutta kosketamisen tai kosketetuksi tulemisen vaikeutta. Fyysinen kuritusväkivalta on kehollista väkivaltaa ja se loukkaa ihmisen fyysistä koskemattomuutta ja oikeutta päättää siitä, miten ja kuka, omaa kehoa koskettaa. Kuritusväkivalta on ollut kosketetuksi tulemisen pakkoa ja usein kosketus silloin on ollut kipua tuottavaa tai vähintään epämiellyttävää. Omaan kehoon koskemiseen on voinut liittyä myös sitä nöyryyttäviä elementtejä, kuten alastomuutta tai Lauran tapauksessa pakkoa halata vanhemman kanssa heti fyysisen kurituksen jälkeen. Kirjoittajien kokemuksessa voi olla kyse niin kutsutusta kehomuistista, jolla tarkoitetaan muistin ei-kielellistä osaa, joka ilmenee erilaisina aistimuksina kehossa, esimerkiksi juuri tunto-

tai kosketusaistimuksina¹. Tuntoaistiin liittyvät kehomuistin tuottamat aistimukset voivat olla muun muassa väristyksiä, pistoksia, hengitysvaikeuksia tai Lauran mainitsemina poltteita. Traumaattisesta tapahtumasta muistuttavat tilanteet ja vaikka toisen ihmisen kosketus voivat laukaista kehossa ahdistavia tunteita ja käyttäytymistä, esimerkiksi Annan sitaatissa ilmenevää selittämätöntä, voimakasta raivoa². (Parviainen 2014, 181.) Voimakkaat muistot väkivaltatilanteista liittyvät vahvasti myös ihmisen kehollisuuteen, koska kehon tuntemukset ovat osa muistoja ja voivat myöhemmin aiheuttaa vaikeuksia heräämällä tilanteissa, joissa kosketuksesta haluaisi nauttia, esimerkiksi parisuhteessa fyysisestä läheisyydestä. Ne voivat myös aiheuttaa äkillistä käyttäytymistä, jota ihminen ei tunne itse hallitsevansa ja jonka hän voi kokea haitalliseksi.

''Tukistamisesta erityisesti on jäänyt minulle aikuiseksi kasvaessa erikoinen reaktio, sillä nykypäivänä en voi sietää niskahiuksiini kohdistuvaa vetämistä millään tavalla. Niskahiuksiini kohdistuvat nykäisyt aiheuttavat minussa spontaania raivon tunnetta ja ahdistusta, jotka pystyn aiheuttamaan myös itse itselleni.'', Anna

''Koskeminen on ollut minulle vaikea asia. Pitkään kukaan ei saanut koskea minuun. (---) Nykyään pidän kosketuksesta (---) Parisuhde kanssani on vaikea. On paljon sääntöjä siitä, miten minua saa koskea. Minun päälleni ei voi tulla, se ahdistaa. En kestä liian rajoittavaa kosketusta. Välillä kosketus polttaa. En voi olla miettimättä, mikä kaikki tästä kumpuaa lapsuudestani. Vaikeasta suhteestani kosketukseen, joka on ollut pitkälti vanhempieni määräyksessä. Halataan, kun on saanut selkäänsä. Pussataan, koska he pakottavat. Jos taas kosketusta on hakenut, sitä ei välttämättä ole saanut, vaan on työnnetty pois.'', Laura

Omien vanhempien kanssa lapsuuden kuritusväkivallan käsittely heijasteli koko kiintymyssuhteen laatua vanhemman kanssa. Anna koki suhteensa perheenjäseniinsä hyvin läheisiksi ja toisinaan he ovat keskustelleet vanhempien käyttämistä kasvatukseen. Keskustelu ei

¹ Casey, E. S. (1987), *Remembering: A Phenomenological Study*, Indiana University Press, Bloomington, Indianapolis.

Parviainen, J. (2006), *Meduusan liike*, Gaudeamus, Helsinki.

²Fuchs, T. (2012), "The Phenomenology of the Body Memory," teoksessa S. C. Koch, T. Fuchs ja M. Summa (toim.), *Body Memory, Metaphor and Movement*, John Benjamin Publishing, Amsterdam, 9–22.

vaikuta herättäneen perheessä suuria tunteita ja vanhemmat ovat perustelleet fyysisten kuritustoimenpiteiden käyttöä niiden viimesijaisuudella, josta tarkemmin kuritusväkivallan määrittelyjä koskevassa luvussa. Sarin ja Lauran kiintymyssuhde vanhempiinsa vaikutti heikommalta ja he kuvasivat sitä puutteelliseksi. Molemmat olivat jollakin tapaa tekemisissä vanhempiensa kanssa, mutta nykyisiä suhteita ei kuvattu kovin läheisiksi. Laura kuvasi pitävänsä suhteet vanhempiinsa kevyinä ja sivistyneinä. He kokivat lapsuudestaan puhumisen omien vanhempien kanssa lähes mahdottomaksi. Laura myös koki, ettei asioiden käsittely omien vanhempien kanssa olisi kovin hyödyllistä tai hedelmällistä. Sarin ja Lauran sitaateista nousi esiin myös aikuisen ihmisen keinoja käsitellä lapsuuden vaikeita tapahtumia ja keinoja niistä eheytyemisessä. Jollakin tapaa nämä keinot ovat tulkittavissa aikuistuneen ihmisen toimijuudeksi omia vanhempiaan kohtaan. Sari oli kokenut pystyneensä antamaan äidilleen anteeksi monia asioita. Laura oli oppinut määrittelemään omia rajojaan, hän ei enää sietänyt vanhemmiltaan kaikenlaista käyttäytymistä.

”Minulla on vanhempiini ja sisaruksiini hyvin läheiset välit, ja satunnaisesti vanhempieni harjoittama kurinpito on noussut esiin minun ja sisarusteni lapsuusaikaa muistellessa.”, Anna

”Jälkiä nuo ovat jättäneet, äidin kanssa olemme väleissä, olen pystynyt monet asiat anteeksi antamaan. Mutta EN pysty hänen kanssaan puhumaan oikeastaan MITÄÄN lapsuudestani. Menen lukkoon.”, Sari

”Asioiden käsitteleminen vanhempieni kanssa olisi aikalailla yhtä tyhjän kanssa. Isäni muistaa järjestään asiat eri tavalla kuin ne oikeasti olivat. Hän on kääntänyt asiat päässään hyväksi. (---) Äitini taas loukkaantuu kaikesta. Hän ei kykene näkemään muiden tunteita. (---) Olen tekemisissä vanhempieni kanssa ja pyritän pitämään tapaamisemme kevyinä. Olen oppinut tekemään rajoja. En siedä vanhemmiltani mitä tahansa ja he tietävät sen. (---) Ote heillä on minuun edelleen. Kun vanhempani käyttäytyvät huonosti minua kohtaan tai sanovat jotain, mikä nostaa vanhoja tunteita esille, menen hajalle.”, Laura

Omien lasten kasvat

Ihmiset ottavat omien vanhempien kasvatustyylistä vaikutteita omien lastensa kasvatukseen. Kasvatuskäytänteitä voidaan sekä hyväksyä ja jatkaa niiden käyttöä tai hylätä ja jättää käyttämättä. (Kemppainen 2001, 29.) Lapsena kuritusväkivaltaa kokeneilla on suurempi todennäköisyys käyttää sitä aikuisena omia lapsiaan kohtaan. Hyvärisen tutkimuksessa (2017, 23) vanhemmista, joita oli kuritettu fyysisesti lapsena, oli käyttänyt 54 prosenttia omia lapsiaan kohtaan kuritusväkivaltaa. Niistä vanhemmista, joilla ei ollut lapsuuden kokemuksia fyysisestä kurittamisesta, oli käyttänyt itse kuritusväkivaltaa 35 prosenttia. (Hyvärinen 2017, 23.) Kemppaisen tutkimuksessa (2001, 138, 147) vastaajien omat lapsuuden kokemukset ja vanhempien kasvatuskäytännöt vaikuttivat myös fyysiseen kuritukseen liittyvässä kasvatustavoittelussa. Haastateltavat kertoivat ottaneensa mallia omien vanhempiansa kasvatustavoista ja ratkaisukeinoista kasvatuksen ongelmatilanteissa. Samassa tutkimuksessa taas selvisi piiskaamisen osalta, että niistä haastateltavista, jotka eivät olleet kokeneet lapsena piiskaamista, ei kukaan kertonut käyttäneensä piiskaamista omien lasten kasvatuksessa. Omat lapsuuden kokemukset piiskaamisesta olivat siis ehtona piiskaamisen käytölle omia lapsia kohtaan. (Kemppainen 2001, 138, 147.) Aineistossa Tuula kertoi käyttäneensä tukistamista omien lasten kasvatuksessa ja arveli omaksuneensa tämän kasvatustavan äidiltään. Tuula kuvailee lapsiaan viltiksi, mutta on myös tuntenut voimakasta syyllisyyttä tukistamisen käytöstä.

”Olen myös joskus tukistanut omia viltijä poikiani, ja potanut tästä kovaa syyllisyyttä. Olen ehkä omaksunut tavan äidiltäni.”, Tuula

Omien vanhempien kasvatuskäytäntöjä voidaan myös muuttaa omassa vanhemmuudessa. Vaikka olisi kokenut fyysistä väkivaltaa itse lapsena, ei sitä väistämättä käytä omia lapsiaan kohtaan ollessa itse vanhempi (Uhlenberg & Mueller, 2003, 143). Usein kasvatustapojaan suhteessa omien vanhempien antamaan kasvatukseen muokataan silloin, kun ollaan tyytymättömiä saatuun kasvatukseen ja omien vanhempien kasvatustapoja pidetään jollakin tapaa soveltumattomina tai lapselle vahingollisina. Tällöin omat lapsuusmuistot ovat kielteisiä, ja suhdetta omiin vanhempiin voivat sävyttää syytökset ja katkeruus sekä nykyiset suhteet vanhempien kanssa voivat olla etäiset tai ristiriitaiset. Toisin toimiminen omassa vanhemmuudessa edellyttää yleensä tietoista, oman lapsuudenaikaisen kasvatuksen epäkohtien, pohdintaa. (Kemppainen 2001, 24, 143, 147–148, 151.)

Aineistossa ilmeni selkeitä muutoksia omassa vanhemmuudessa suhteessa omilta vanhemmilta saatuun kasvatukseen. Katja ja Sari olivat halunneet kasvattaa omat lapsensa ilman fyysistä väkivaltaa ja lisätä lasten myönteistä huomiointia, rakkauden ja hellyyden sekä kiinnostuksen osoittamista lasta kohtaan. Samansuuntaisia kasvatuksen muutoksia havaittiin myös Kemppaisen tutkimuksessa (2001). Pääasiassa vanhemmat halusivat luopua liian ankaraksi koetusta kurista sekä fyysisestä kurittamisesta ja henkisestä väkivallasta. Vastaavasti haluttiin lisätä hellyyttä, myönteistä huomiointia ja palkitsemista, sekä kiittämistä ja kehumista. (Kemppainen 2001, 143–145, 148.) Tällaiset kasvatuseriaatteet noudattelevat ohjauvan eli auktoritatiivisen kasvatuksen periaatteita, joihin kuuluvat esimerkiksi juuri ruumiillinen rankaisemattomuus, lasten kanssa keskusteleminen ja vuorovaikutuksen runsaus, suhteiden läheisyys ja lapsen kannustaminen (Hirsjärvi & Laurinen 2004, 142). Myös Kemppaisen tutkimuksessa (2001) haastateltavat kaikissa sukupolvissa pitivät lapselle puhumista parhaimpana kasvatuseriaatteenä. Puhumiseen voidaan sisällyttää esimerkiksi neuvominen, ohjaaminen, asioiden selittäminen ja keskusteleminen lapsen kanssa. (Kemppainen 2001, 109). Kasvatus ei ole helppoa, kuten Katja toteaa ja haastavissa tilanteissa omat kasvatuseriaatteet ovat koetteilla ja toisinaan tuntuisi helpommalta palata omien vanhempien, vaikka kielteisiksi koettuihin, kasvatustapoihin (Kemppainen 2001, 24, 151).

”Näistä johtuen olen kaksi lastani yrittänyt kasvattaa ILMAN fyysistä väkivaltaa, olen vältellyt olemasta liian humalassa heidän läsnä ollessaan. Olen tietoisesti opetellut ottamaan heitä syliin (minua ei ole hellitty), suukottelemaan, kertomaan heille, että rakastan. Olen kiinnostunut heidän asioistaan, opiskelusta ja voimneistaan.”, Sari

”Kasvatus on hyvin hankala laji nyt kun itse olen äiti lapsille. Itse pyrin kuuntelemaan lapsiani tosi paljon ja juttelemme kaikenlaisesta. Yritän antaa heille huomiota ja olla reilu, ja halaan ja suukottelen heitä paljon. Olen kiinnostunut heidän elämästään, kaverisuhteistaan ja mielenkiinnon kohteistaan. Kurinpitokeinona käytämme esim. karkkipäivän, iltasadun tai muun mukavan menettämisen uhkaa, tai omaan huoneeseen rauhoittumista. Mutta huomaan, että joskus rajojen veto on todella vaikeaa ilman fyysisyyttä.”, Katja

5.3 Kuritusväkivallan määrittelyt

Vanhemman sanoin

Osa kirjoittajista määritteli kuritusväkivaltaa omien vanhempiensa käyttämillä sanoilla. Vanhempien kasvatuksesta otetaan mallia ja kasvatuskäytäntöjä pohditaan (esim. Kemppainen 2001, 29). Toisaalta kuritusväkivalta on tapahtunut kirjoittajien lapsuudessa, he ovat olleet vanhempien määräysvallassa ja tapahtuneelle haetaan myös aikuisuudessa selityksiä ja määrittelyjä omilta vanhemmilta. Ehkä vanhempien antamat selitykset kuritusväkivallan käyttämiselle voivat myös helpottaa kuritusväkivaltakokemusten käsittelyä.

Vaikka kuritusväkivallan määritelmään kuuluu osana kivun tai epämukavan olon tuottaminen lapselle (Hyvärinen 2017, 5), eivät kaikki liittäneet kuritusväkivaltaan kivun tuottamista. Elisan vanhemmat olivat perustelleet kuritusväkivallan käyttöä sen kasvatuksellisella luonteella ja opettamisen tarkoituksella. He olivat korostaneet, ettei kuritusväkivallan ensisijainen tarkoitus ole tuottaa lapselle kipua. Myös Kemppaisen tutkimuksessa (2001, 92) yksi haastateltava kertoi, ettei piiskaamisen tarkoitus ollut kivun tuottaminen lapselle, vaan teon vääryyden opettaminen ja katuminen. Fyysiset rangaistukset ovat usein viimesijaisia kasvatukseen (mt. 80). Myös Annan vanhemmat olivat perustelleet kuritusväkivallan käyttöä viimesijaisena puuttumiskeinona lasten riehakkaaseen käytökseen. Vanhemmat eivät Annan sanoin vaikuttaneet tuntevansa syyllisyyttä lasten ruumiillisesta rankaisemisesta, vaan kokivat sen olleen lähes pakollista ja muiden kasvatukseen tunteen loppuvan.

”Vanhempani eivät vaikuta katuvansa kasvatusten menetelmiään, ja suhtautuvat aiheeseen melko käytännönläheisesti. Heidän kantansa voisi yleistää seuraavasti: ”Aina silloin kun ei muu auttanut, niin pakkohan se nujakointi oli jollain keskeyttä”.”, Anna

*”Joskus sisko lällätti isälle, ettei sattunut, johon isä vastasi, ettei sen tarkoitus olekaan sattua vaan opettaa. (---) Kun ruumiillinen kurittaminen kriminalisoi-
tiin, vanhempani kertoivat tästä meille. He kertoivat, etteivät jotkut vanhemmat ole ymmärtäneet, ettei ruumiillisen kurittamisen tarkoitus ole satuttaa lasta, ja lapset ovat kärsineet. Tämän vuoksi on katsottu paremmaksi kieltää ruumiillinen kurittaminen kokonaan.”, Elisa*

Vanhemman kertomista kuritusväkivallan käyttämisen perusteista kertoi myös Laura. Hänen vanhempiansa toteuttama kasvatustapa ilmeni aineistossa hyvin autoritaarisena, johon kuuluu esimerkiksi ruumiillisen rankaisemisen käyttäminen ja tiukka kuri. Laura on käynyt elämänsä aikana useiden eri ammattiauttajien luona, ja heidän ollessaan matkalla erään ammatillaisen luota kotiin, joka oli ohjannut vanhempia olemaan hieman vapaampia Lauran kasvatuksen suhteen, vanhemmat totesivat luottavansa edelleen kovaan kuriin ja siihen, että se on ehto lapsen kunnolliseksi kehittymiselle. He olivat myös ymmärtäneet auttajan vapaan kasvatuksen kannattajana, mitä he pitivät hyvin kielteisenä kasvatuksen muotona. Niin sanottua vapaan kasvatuksen pelkoa ilmeni myös Kemppaisen tutkimuksessa, eikä kukaan sanonut sitä toteuttavansa (Kemppainen 2001, 100, 149–150, 163–167). Toisinaan löyhempi kuri ja esimerkiksi ruumiillisista rangaistuksista luopuminen ja lasten kanssa neuvottelemisen ja keskusteleminen tulkitaan vapaaksi kasvatukseksi ja pelätään, että lapsesta ei tällöin kasva kunnollista ihmistä. Vapaa kasvatustapa kuitenkin määritellään virallisesti sellaiseksi, jossa lapselle ei aseteta mitään rajoja tai vastuita, vaan lapsi saa elää vapaasti mielihalujaan ja toiveiden mukaan (Hellström 2010, 38; Kemppainen 2001, 18–19). Ruumiillisesta kurituksesta luopuminen voi olla vaikeaa, jos ei voi uskoa pystyvänsä kasvattamaan lapsensa onnistuneesti ilman sitä.

*”Kotimatalla vanhempani haukkuivat moisen hullun. Kuka nyt vapaata kasvatusta harrastaa, sellaisista lapsista kasvaa kamalia. Kuri on kaiken a ja o.”,
Laura*

Kuritusväkivalta ja vanhemman rakkaus

Kuritusväkivaltaan näyttäisi erityisenä piirteenä liittyvän monimutkainen yhteys vanhemman rakkauden ja väkivaltaisen käyttäytymisen välillä. Usein kuritusväkivallan tilanteissa yhdistyvät vanhemman vihan tunne sekä välittämisen ja rakkauden tunteet. Kuritusväkivalta on itsessään voitu kokea vanhemman rakkautena tai lapsi on voinut kokea rakkautta vanhemman tuottamasta epämiellyttävästä tilanteesta huolimatta (Hirsjärvi & Laurinen 2004, 221; Kemppainen 2001, 94). Toisaalta kuritusväkivaltaan liitetään kysymys myös siitä, kuuluuko lapsen fyysinen rankaiseminen rakastavan vanhemman kasvatustapoihin. Tuula kuvaa kirjoituksessaan, miten koki äitinsä rakastavana myös fyysisen kurittamisen hetkinä. Kemppaisen tutkimuksessa (2001, 94) piiskaamista lapsesta välittämisen osoituksena pitävistä,

mainitsivat kurituksen tapahtuvan ”rakkaalla kädellä”. Myös Tuija Nykyri (1998, 45) kirjoittaa naisia ja vihaa käsittelevässä teoksessaan siitä, miten äiti voi välittyä yhtä aikaa turvallisenä ja hoivaavana sekä raivostuneena ja hyökkäävänä sekä siitä, miten kädet voivat konkreettisesti tehdä samoja asioita yhtä aikaa. Äidin käden kokeminen kuritusväkivallan hetkessä sekä turvallisenä ja rakastavana, että rankaisevana välittyy myös Tuulan sitaatissa.

*”Kurituksen vaikutukseen liittyy todella paljon muitakin tekijöitä kuin itse teko: tiesin aina, että tukistava käsi oli minun äitini rakastava ja turvallinen käsi.”,
Tuula*

Laura pohtii kirjoituksessaan sitä, että hän ei usko kenenkään pystyvän kokemaan lyömistä vanhemman rakkautena, vaan se on enemmän vanhemman kyvyttömyyttä hallita lapsen käyttäytymistä ilman fyysistä voimankäyttöä. Hän kokee, että väkivaltaa käytetään puhumisen, läsnäolon ja kohtaamisen huonona korvikkeena. Tuulan ja Lauran kokema kuritusväkivalta eroaa sen vakavuudessa ja runsaudessa, mikä voi vaikuttaa heidän näkökulmiinsa. Kuitenkin heidän sitaattinsa osoittavat sen piirteen, joka liittyy olennaisesti ja erityisesti väkivallan muodoista juuri kuritusväkivaltaan, rakkauden ja väkivallan käyttämisen liittymisen yhteen. Rakkauden kytkeytymiseen väkivaltaan liittyy myös sen tapahtuminen lapsen ja vanhemman välisessä suhteessa, joka on epäsymmetrinen ja jolla on erityinen tavoite, lapsen kasvatus itsenäiseksi, yhteiskunnassa toimeen tulevaksi aikuiseksi ja jonka laadulle on asetettu erityisiä odotuksia.

”Mutta en pysty uskomaan, että kukaan oikeasti kokee lyömistä rakkautena. Se on heikkoutta tilanteessa, jossa ei pysty kontrolloimaan ilman väkivaltaa. Se on kykenemättömyyttä puhua ja olla läsnä ja kohdata asioita.”, Laura

Vihan tunteen vallassa tehty fyysinen kurittaminen on usein erotettu kurittamisesta, jossa vanhempi tuntee välittävänsä lapsesta ja yrittävänsä aiheuttaa tälle mahdollisimman vähän kipua (Hirsjärvi & Laurinen 2004, 219–221). Joissakin aiemmissa kasvatusohjeistuksissa, kun ruumiillista kuritusta vielä laajalti kannatettiin, lähinnä 1900-luvun alkupuolelle asti, asetettiin kuritusväkivallan ehdoksi sen tapahtuminen vanhemman harkinnasta sekä

rauhallisella mielellä, itsensä hilliten. Kurittamista ei niin sanotusti tarkoitettu vanhemman vihan tai raivon välineeksi. (Mt. 223.) Kuitenkin lapsen fyysinen rankaiseminen on usein viimesijainen kuritusmuoto ja vanhemman kärsivällisyyttä on voitu koetella jo pitkään aikaa ennen sen käyttöön turvautumista. Kasvatustilanne, jossa fyysiseen rankaisemiseen päädytään, on lähes aina vanhempien itsehillintää koetteleva ja lapsen rankaiseminen voi tapahtua juuri silloin, kun vanhempi itse on hyvin vihainen ja tunne voi purkautua lapsen fyysiseen rankaisemiseen rajuihin otteisiin. Kuritusväkivallan käytön hyväksymiseen omassa kasvatuksessa ja sen käytössä on riskit väärinkäyttöön. Väkivalta voi vahingoittaa lasta ja olla tarkoituksettoman rajua, etenkin jos vanhempi on menettänyt itsehillintänsä. (Hirsjärvi & Laurinen 2004, 223.) Vihastumisen tunne voi edetä kontrolloimattomaksi raivoksi, jolloin ihmisen havainnointikyky voi muuttua, esimerkiksi näkökyky tai itsensä ja tekojensa ymmärtäminen heikentyä (Nykyri 1998, 140–142). Aineistossa oli esimerkkejä siitä, että kuritusväkivalta oli tapahtunut vanhemman säilyttäen rauhallisuutensa ja kurittaen lasta hillitysti. Mutta aineistosta löytyi tilanteita myös siitä, kun kuritusväkivaltaa tapahtui nimenomaan silloin, kun vanhempi menetti täysin kärsivällisyytensä ja oli hyvin vihainen lapselle. Lauran sitaatti kuvastaa isän suurta vihan ja raivon tunnetta kurittaessaan lasta fyysisesti. Voi olla, että vanhemmalla on suurempi riski turvautua kuritusväkivaltaan juuri silloin, kun hän on raivon vallassa, mikä on suuri riski lapsen turvallisuuden ja hyvinvoinnin kokemisen kannalta.

''Muistan aina isäni ilmeen, kun hän hampaat irvessä kuin täydessä raivossa lyö, lyö ja lyö. Koskaan ei tiennyt, kuinka kauan selkäsauna kestää.'', Laura

Määrittelemisen väkivallaksi ja käytön hyväksyminen

Lasten fyysisen kurittamisen määrittelemisestä väkivallaksi ei olla yksimielisiä. Lastensuojelun keskusliiton teettämän tutkimuksen mukaan vuonna 2017 vastaajista 65 prosenttia ei hyväksynyt lasten fyysistä kurittamista missään tilanteessa ja vastaavasti neljä prosenttia hyväksyi fyysisen kurittamisen täysin. Kun fyysinen kurittaminen tarkennettiin koskevaksi tukistamista ja luunappeja, vastaajista kuitenkin 28 prosenttia hyväksyi niiden käyttämisen ainakin osittain. Tukistamista ja luunappeja, lievinä fyysisten rangaistusten muotoina, ei määritellä niin selkeästi kuritusväkivallaksi kuin esimerkiksi piiskaamista (Hyvärinen 2017, 10–11.) Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisussa tukistaminen ja luunappien lasketaan kuuluviksi kuritusväkivaltaan ja myös ne kielletään lainsäädännössä. Julkaisun mukaan

lainsäädännössä kieltämisellä on haluttu tuoda esille yhteiskunnallinen kanta kaikkeen lasten fyysiseen rankaisemiseen sekä pyrkiä vaikuttamaan ihmisten kasvatustapoihin. (STM 2010, 30,35.)

Vaikka yhteiskunnan virallinen kanta pitää lapsen fyysistä rankaisemista, myös sen lievempiä muotoja, kuritusväkivaltana, yksilöt voivat olla tästä eri mieltä. Aineistosta nousi epäily ruumiillisen kurittamisen määrittelemisestä väkivallaksi. Haluttomuuteen määritellä fyysiset rangaistukset väkivallaksi saattoivat esimerkiksi vaikuttaa kokemukset kivun vähäisyydestä kuritusväkivallassa, suhteen laatu kurittajan kanssa tai seurausten vähäisyys. Aineistosta nousi esille myös ajatus siitä, että koettua fyysistä rankaisemista ei olisi oikeutta kutsua väkivallaksi. Ikään kuin kurittaminen olisi jotenkin ansaittua ja siitä ei saisi kokea pahaa oloa. Mutta jos kurittamista alkaisi kutsua väkivallaksi, se antaisi oikeuden tuntea sen kielteiset seuraukset ja tunteet. Ja olisi jotenkin oikeutettua ajatella, että on kokenut sitä ansaitsematta, ilman omaa syytä. Tuula myös pohtii, että väkivallan muodot ovat keskenään hyvin erilaisia, ja ei voitaisi tarkastella pelkästään yksittäistä fyysistä tekoa, vaan sen vaikutuksiin lapselle liittyvän myös monia muita asioita, esimerkiksi juuri vanhemman ja lapsen välisen suhteen laatu. Ehkä ihmisillä on myös ajatus, että väkivallaksi määritellyillä teoilla tulisi olla vakavat seuraukset, eikä niiksi riittäisi esimerkiksi lievä kipu. Mahdollisesti myös traumattomuudesta puhuminen seurauksien yhteydessä voisi viitata tähän vakavien seurausten oletukseen väkivallasta puhuttaessa. Lauran kommentti osoittaa, että väkivallaksi määrittelemisellä on usein hyviä ja vapauttavia seurauksia, se osoittaa teon vääryyttä ja vahingollisuutta muista tekijöistä riippumatta sekä antaa ihmiselle oikeuden tuntea kuritusväkivallan kokemuksiin liittyvät kielteiset tunteet. Lainaus Katjalta on hänen kirjoituksensa ensimmäinen lause, jossa hän lainausmerkkien käytöllä osoittaa, ettei ole aivan varma siitä, pitäisikö hänen kokemuksiaan kutsua väkivallaksi. Vaikka jokin asia määriteltäisiin virallisesti, esimerkiksi lainsäädännössä tai erilaisissa ohjeistuksissa, väkivallaksi, yksilöt voivat kuitenkin määritellä sen toisin.

”Minua on kuritettu ”väkivallalla” lapsena”, Katja

”(Saanko sanoa, että se oli väkivaltaa?) Ehkä pitäisi sanoa vain, että se oli kuritusta. Siltä varalta, ettei ole oikeutta kokea siitä pahaa oloa.”. Laura

”Minusta fyysisen väkivallan käsite ei ole todellakaan yksiselitteinen, vaan kaikkein lievimmän ja kaikkein vakavimman kurituksen janalla on laaja skaala

erilaisia ilmiöitä, joita esim. laki helposti laittaa yhteen pakkaan, kohdistuen huomionsa vain itse fyysiseen tekoon. Kurituksen vaikutukseen liittyy todella paljon muitakin tekijöitä kuin itse teko (---)'', Tuula

Kuritusväkivallan käyttämisen hyväksymisestä ainakin omien lasten kasvatuksessa olivat luopuneet Katja ja Sari. Elisa ja Anna eivät tuoneet selkeästi esille omaa kantaansa kuritusväkivallan hyväksymisessä. Tuula hyväksyi lievän kuritusväkivallan käyttämisen, jos vanhempi oli lasta kohtaan rakastava, sekä mieleltään tasapainoinen. Tällaisessa tilanteessa hän ei halunnut määritellä fyysistä rankaisemista väkivallaksi. Vaikka Lauran kokemukset ovat erilaisia kuin Tuulan ja hän on kokenut runsasta ja vakavaa kuritusväkivaltaa, hän kertoo kuitenkin kyseenalaistavan kuritusväkivallan käyttämisen, myös silloin, kun sitä käytettiin vain yksittäisissä tilanteissa, ehkä tarkoittaen hieman samankaltaisesti kuin Tuulan kokemana. Laura ajattelee, ettei lapsen fyysinen kurittaminen kuulu hyvään vanhemmuuteen.

''Tai mistä minä tiedän, jos minua olisi lyöty vain rangaistuksena silloin, kun olisin oikeasti ansainnut rangaistuksen, olisiko se muuttanut mitään? Pohjimmitaan kyseenalaistan asian. jos vanhemmat kykenisivät muutoin olemaan hyviä vanhempia (mitä se sitten ikinä onkaan), löisivätkö he lastaan?'', Laura

''En itse näe pienessä, kivuttomassa tukistuksessa mitään muuta ongelmaa, kuin että vanhemman tulee olla tasapainoinen ja rakastava, jolloin hän ei mielestäni edes toimi väkivaltaisesti.'', Tuula

Lopuksi tahdon ottaa vielä esille Lauran lainauksen, jossa hän toivoo, ettei kukaan lapsi joutuisi kuritusväkivallan kohteeksi ja haluaa uskoa, että lapsesta voi kasvaa myös muita kasvatuskeinoja käyttäen hyvä ja kunnollinen ihminen. Myös Hyvärinen kirjoittaa, että jokaisella lapsella on oikeus kasvaa väkivallattomassa ja rakastavassa ympäristössä, joka on keskeinen osatekijä lapsen elämässä (Hyvärinen 2017, 5).

''Olen kiitollinen siitä, että minusta on tullut vahva, rehellinen, aito, auttava ja tarkkanäköinen. Mutta toivon, ettei yhtäkään lasta lyödä. En usko, että siitä koiuu kenellekään mitään hyvää. On niitä aikuisia, jotka julistavat, miten heistä

tuli kunnon kansalaisia, koska heidän vanhempansa piiskasivat heitä. En usko siihen. Monet asiat voivat tehdä ihmisestä hyvän.’’, Laura

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Kasvatuksella on suuri merkitys ihmisen elämänkululle. Kasvatuksen tavoitteena voidaan katsoa olevan sellaisen yksilön tuottaminen, joka selviää kyseisessä ajassa ja yhteiskunnassa Suomalaisessa kasvatuskulttuurissa kasvatuksen tavoitetta kuvaillaan usein sanalla ”kunnan kansalainen”, yksilön odotetaan pystyvän täyttämään paikkansa yhteiskunnassa, olemaan sille hyödyllinen ja olemaan osallisena sen toiminnassa. Kasvatusta ohjaavat myös vanhempien omat, yksilölliset arvot ja tavoitteet. Usein kasvatusta pidetään vaikeana tehtävänä. Fyysinen kurittaminen on yksi kasvatukseen keinoista, mutta nykyään se on kielletty lainsäädännössä. Huolimatta sen käytön riskeistä lapsen hyvinvoinnille ja ihmisoikeuksien vastaisuudesta, edelleen osa ihmisistä hyväksyy sen ja osa myös käyttää sitä lasten kasvatuksessa.

Tutkielmani tavoitteena oli selvittää lapsuuden kuritusväkivaltakokemuksia aikuisten näkökulmasta sekä kuritusväkivallan vaikutuksia aikuisuudessa. Aineistoni koostui kuudesta, aiheesta vapaamuotoisesti, tuotetusta kirjoituksesta. Kaikki kirjoittajat olivat naisia, joista vanhimmat olivat syntyneet 1960-luvulla ja nuorimmat 1980-luvulla. Kirjoitusten saaminen myös miehiltä olisi voinut tuoda tutkielmaan monipuolisuutta ja olisi ollut mielenkiintoista tutkia kuritusväkivaltaa myös miesten kokemana. Tutkielmaa olisi voinut monipuolistaa lisäksi iäkkäämpien kokemukset. Aineisto oli kuitenkin hyvin monipuolinen ja kuritusväkivallan kokemuksiin ei tässä tutkielmassa ilmennyt olevan syntymävuodella yhteyttä.

Tutkielmani osallistujien kokema kuritusväkivalta vaihteli muodoiltaan, vakavuudeltaan ja runsaudeltaan. Lievistä väkivallan muodoista oli koettu eniten tukistamista, ja vakavammista piiskaamista, joka ilmeni erityisen vahingollisena lapselle. Kirjoittajien vanhemmat olivat käyttäneet kuritusväkivaltaa usein tilanteissa, joissa oli koettu, että muut kasvatuksen keinot oli jo käytetty tai lapset olivat tehneet jotakin todella tuhmaa. Kuritusväkivalta oli tunteista aiheuttanut sitä kokeneille häpeää, mutta he olivat myös tunteneet esimerkiksi epäoikeudenmukaisuutta saadusta kurituksesta sekä pelkoa.

Kuritusväkivallalla oli seurauksia psyykkiseen hyvinvointiin, ihmissuhteisiin sekä omien lasten kasvatukseen. Koettuihin seurauksiin vaikuttivat väkivallan runsaus ja vakavuus sekä lapsen elämässä olleet, kielteisiltä seurauksilta, suojanneet tekijät. Lievää väkivaltaa yksittäisissä tilanteissa kokeneet kertoivat vähemmän kielteisistä seurauksista kuin toistuvampaa ja vakavampaa kuritusväkivaltaa kokeneet. Suojaavia tekijöitä olivat emotionaalisesti läheinen ja turvallinen suhde fyysisesti rankaisevaan vanhempaan, rangaistuksen syy

ymmärrettävyys ja rangaistuksen kokeminen oikeudenmukaiseksi. Perheen kokonaistilanne ja lapsen kasvuympäristö vaikuttivat myös kuritusväkivallan kokemuksiin ja vaikutuksiin.

Psyykkiset seuraukset sisälsivät sekä kokemuksia siitä, ettei kuritusväkivallasta ollut jäänyt kielteisiä vaikutuksia kuin myös kokemuksia henkisestä pahoinvoinnista, esimerkiksi herkkyydestä syyllistymiselle ja vaikeudelle kestää omia tai toisten virheitä ja epäonnistumisia. Vaikutukset ihmissuhteissa näkyivät etenkin vaikeutena koskettamisessa sekä lievän väkivallan käyttämisenä vuorovaikutuksen välineenä. Omien lasten kasvatuksessa oli sekä kuritusväkivallan käytön jatkamista omia lapsia kohtaan, että halua ja toimia muuttaa vanhempien käyttämää kasvatustyyliä erilaiseksi, lapsen kannalta paremmaksi miellettyyn. Halua muutokseen ja fyysisestä rankaisemisesta luopumiseen vaikutti olevan enemmän.

Kuritusväkivaltaa käyttävän vanhemman ja lapsen välinen suhde osoittautui tutkielmassani merkittäväksi kokemusten ja vaikutusten määrittäjäksi. Hyvään kiintymyssuhteeseen katsottiin kuuluviksi esimerkiksi vanhemman kiinnostus lapsen elämästä, emotionaalinen läheisyys, hellyys, vanhemman turvallisuus ja rakkaus sekä lapsen kanssa keskusteleminen ja yhdessä tekeminen, esimerkiksi leikkiminen. Tutkielman tulosten mukaan myös isien vahvempaa osallistumista lasten elämään kaivattiin. Vahvistamalla vanhemmuutta erilaisilla yhteiskunnan toimilla ja palveluilla voidaan muodostaa lapselle suojaavia tekijöitä, jotka voivat lieventää mahdollisesta kuritusväkivallasta aiheutuvia kielteisiä seurauksia. Myös isyyden tukemiseen on syytä kiinnittää huomiota. Ohjaamisella voidaan vaikuttaa vanhempien taitoihin, tietoihin ja kykyihin luoda hyvä kiintymyssuhde lapsensa kanssa. Ylipäätään on tärkeää vahvistaa myönteisyyttä kasvatuksessa, esimerkiksi lapsen huomiointia, kehumista ja kiittämistä.

Tutkielmassani selvisi, että kuritusväkivaltaan turvautuminen on usein viimesijainen kasvatukseen. Kuritusväkivallan käyttöön on liitetty aiemmin ohjeistuksena sen käyttäminen vain vanhemman hallitessa mielensä ja pystyessään rankaisemaan lasta hillitysti (Hirsjärvi & Laurinen 2004, 223). Kuitenkin sen käyttö viimesijaisena kurituskeinona voi usein tarkoittaa sitä, että vanhemman kärsivällisyys on jo loppunut ja itsehillintä pettänyt. Vanhemman raiwon purkautuminen lapsen kuritusväkivallan kautta sisältää lapsen vahingoittumisen riskin. Kuritusväkivallan käytön loppumisen kannalta on tärkeää ymmärtää sen mahdollinen vahinko lapselle sekä oppia käyttämään muita kasvatukseen. Yhteiskunnan palveluissa vanhemmille voidaan kertoa muista kasvatukseen sekä ohjata niiden käyttöön. Siirtymisessä kuritusväkivaltaa korvaaviin käytäntöihin täytyy kuitenkin noudattaa varovaisuutta

siinä, ettei aleta käyttää kasvatukseen keinoja, jotka voivat olla henkistä väkivaltaa, ja olla myös vahingoksi lapselle. Lapselle asetettavia rajoja ja niiden noudattamisen valvontaa ei voida unohtaa, vaikka kuritusväkivallan käytöstä luopuisi. Myönteisiä kasvatukseen keinoja voivat olla esimerkiksi lapsen kanssa keskusteleminen sekä lapsen kanssa yhdessä sovitut säännöt ja niiden rikkomisesta seuraavat, muut kuin fyysisen väkivallan, rangaistukset.

Lisäksi vanhemman kyvyt hallita omia, haastavia tunteitaan on tärkeää. Kasvatus ja lapset aiheuttavat myös kielteisiä tunteita, joskus jopa vihaa ja raivoa (esim. Nykyri 1998, 142) ja taito käsitellä niitä lasta vahingoittamatta ovat ensisijaisen tärkeitä. Vanhemmilla tulisi olla saatavilla riittävästi tukea omien tunteiden käsittelyn tukemiseen. Vanhempia voivat kuormittaa yksittäisten kasvatustilanteiden lisäksi myös monet elämän olosuhteet, esimerkiksi väsymys tai taloudelliset huolet, jotka voivat vähentää kärsivällisyyttä kasvatustilanteissa. Tärkeää olisi myös huolehtia perheiden yleisestä hyvinvoinnista ja vanhempien jaksamisesta. Arvelen, että kaikki perheen hyvinvointia tukevat tekijät vähentävät vanhempien riskiä turvautua kuritusväkivaltaan. Toisaalta palveluihin voi olla vaikea hakeutua ja omasta kuritusväkivallan käytöstä kertomiseen olla suuri kynnys sen aiheuttaman syyllisyyden ja häpeän tunteiden vuoksi. Ehkä pitäisi luoda yhteiskunnassa tilaa kuritusväkivallasta keskustelulle, ja palveluihin hakeutuville tai päätyville tarjota tukea ja ohjausta myönteisempien kasvatukseen keinojen käyttöön.

Tutkielmani kolmanneksi tavoitteeksi nousi aineiston pohjalta selvittää, millaisia määriteltyjä kuritusväkivallalle tuotettiin. Lapsen fyysisen rankaisemisen kutsumiseen väkivallaksi suhtauduttiin tutkielmani tulosten mukaan varovaisesti. Rankaisemista ei aina koettu riittävän vakavaksi tai lasta vahingoittavaksi, että sitä voitaisiin kutsua väkivallaksi. Toisaalta väkivallaksi kutsuminen tuntui antavan oikeutuksen kokea siitä aiheutuneita kielteisiä seurauksia. Omia henkilökohtaisia kokemuksiaan fyysisestä rankaisemisesta ei ole kenenkään pakko kutsua väkivallaksi, mutta kuritusväkivallan käsitteen käyttö välittää sen vakavuutta ja vahingollisuutta, lapsen alisteista asemaa suhteessa aikuiseen sekä vääryyttä lainsäädännön ja lasten oikeuksien näkökulmasta (esim. STM 2010, 16). Myös kuritusväkivallan käyttämisen hyväksymisessä oli aineistossa sekä sallivia että kieltäviä mielipiteitä. Tämän tutkielman tuloksista löytyi ilahduttavaa kehitystä siinä mielessä, että kirjoittajista kaksi, kun kolmella oli omia lapsia, oli halunnut kasvattaa oman lapsensa ilman fyysistä rankaisemista ja käyttää myönteisempiä kasvatukseen keinoja. Vaikutti siltä, että tahto ja halu kasvattaa lapset ilman fyysistä rankaisemista oli vahva, vaikka kasvatus koettiin välillä vaikeaksi.

Kuritusväkivallan käyttämisen suunta on ollut jo vuosikymmeniä laskeva ja tilanne vaikuttaa myönteiseltä (Hyvärinen 2017, 11). Tärkeää olisi edelleen seurata säännöllisesti tutkimuksin kuritusväkivallan käyttämisen määriä sekä siihen liittyvien asenteiden kehitystä, jotta mahdollisiin muutoksiin voitaisiin reagoida. Merkityksellistä on myös vahvistaa kielteistä suhtautumista kuritusväkivaltaan yhteiskunnan taholta. Kuritusväkivallan vähenemisen suunta luultavasti lisää myönteistä kehitystä vähentämällä sukupolvien välistä jatkuvuutta kuritusväkivallan käytössä. Mielenkiintoista olisi myös tutkia sitä, miten palveluissa, esimerkiksi lastensuojelussa suhtaudutaan kuritusväkivallan ilmenemiseen tai epäilyksiin sen käytöstä, millaisia toimintaohjeita palveluissa on ja miten perheitä tuetaan kuritusväkivallan käyttämisen lopettamisessa sekä ovatko toimet onnistuneita. Vaikka asenteet kuritusväkivallan käyttöön ovat olleet yhä kielteisempiä, saattaa esimerkiksi lisääntyvä maahanmuutto tuoda erilaisia kulttuurisia käsityksiä kuritusväkivallasta tai asenteet voivat muuttua myös esimerkiksi lasten lisääntyvän pahoinvoinnin myötä, jos vanhemmat päätyvät käyttämään kuritusväkivaltaa enemmän lasten käyttäytyessä haastavammin.

Kuritusväkivallan käytön hyväksymistä voidaan ajatella myös niin, että lapsen jättäminen rankaisematta fyysisesti ei tule mitä todennäköisimmin vahingoittamaan häntä millään tavalla, mutta fyysisen rankaisemisen käytössä on riski lapsen vahingoittamiselle. Kuritusväkivallan kielteiset seuraukset eivät välttämättä tule esiin lapsena, vaan toisinaan ne ilmenevät vasta aikuisuudessa, kun ihminen osaa yhdistää nykyisiä tunteuksiaan lapsena koettuun kuritusväkivaltaan. Vaikka voitaisiin ajatella, että lievä, yksittäisissä tilanteissa, rakastavan ja turvallisen vanhemman taholta tapahtunut kuritusväkivalta ei vahingoittaisi lasta, ainakaan suurimmassa osassa tapauksia, ei siihen voi kuitenkaan mielestäni turvautua. Jokainen lapsi on yksilö ja reagoi kokemuksiinsa eri tavoin, lapset eroavat esimerkiksi herkkyydessä. Eroja tuovat myös esimerkiksi erityislasten kokemukset kuritusväkivallasta. Lapsuudessa ei voida vielä tietää millaisia seurauksia kuritusväkivalta kuhunkin lapseen jättää. Tästä löytyi aineistosta yksi esimerkki, kun Annan lievä Aspergerin syndrooma oli todettu vasta aikuisiällä ja syndrooma oli voinut lisätä kuritusväkivallasta aiheutunutta koskettamisen vaikeutta, vaikka väkivalta itsessään voitiin määritellä lieväksi. Myös vanhemmat ovat yksilöitä ja kaikki eivät kykene käyttämään kuritusväkivaltaa vain hillitysti ja lievinä muotoina, mikäli se olisi sallittua. Epäilen, että kuritusväkivallan hyväksymisellä asenteellisella tasolla, vaikka ajattelisi, ettei sitä itse kuitenkaan käytä, lisää riskiä turvautua siihen haastavissa kasvatustilanteissa.

Kuritusväkivallan käyttämättömyyttä perustelevat lisäksi ihmisoikeudet, jotka koskevat myös lapsia. Lapsen tärkeimpiin oikeuksiin kuuluu oikeus tulla suojelluksi väkivallalta, millä on keskeinen vaikutus lapsen hyvinvoinnille ja kehitykselle (THL 2019, 88). Nykyisessä suomalaisessa yhteiskunnassa ihmisoikeudet ja ihmisten oikeus koskemattomuuteen ovat hyvin turvatut. Myös lapsilla on oikeus koskemattomuuteen sekä oikeus omaan kehoon, niin ettei kukaan koske siihen lasta siihen satuttaen. Jokaisella lapsella on oikeus kasvaa turvallisessa ja välittävässä ympäristössä, joka ei sisällä väkivaltaa. Ajattelen, että lapsilla on myös oikeus elää ilman pelkoa siitä, että virheistä, epäonnistumisista, käyttäytymisen hallitsemisen hankaluuksista tai joissakin tilanteissa vanhemman kärsivällisyyden loppumisesta seuraa lapselle fyysinen rangaistus. Millä voisimme oikeuttaa sen, että lapsia kohtaan voidaan käyttää fyysisiä, väkivaltaisia rangaistuksia, kun aikuisia kohtaan ei voida? Millaisen viestin välitämme lapsille, jos he oppivat, että väkivallan käyttäminen joissakin tilanteissa on sallittua? Kuritusväkivallan tilanteissa esimerkiksi voi välittyä viesti, että väkivalta fyysisesti heikomman osapuolen hallitsemiseksi on hyväksyttyä tai väkivalta, lievätkin muodot, ovat tapa ratkaista haastavat tilanteet tai saada toinen ihminen toimimaan väkivallan avulla oman tahdon mukaisesti.

Lapset eivät kykene itse suojaamaan itseään kuritusväkivallalta. Heillä on erityinen oikeus tulla suojelluksi muiden toimesta, mikä on myös keskeinen ihmisoikeusperiaate (THL 2019, 88). Lasten suojaamista väkivallalta voidaan edistää esimerkiksi lainsäädännön, koulun ja päiväkotien sekä erilaisten sosiaali- ja terveystalveluiden kautta, esimerkiksi lastenneuvoiloissa tai lastensuojelussa. On tärkeää kertoa kuritusväkivallan riskitekijöistä lapsen kehitykselle ja hyvinvoinnille sekä mahdollisuuksista opettaa lapselle rajoja sekä tunteiden ja käyttäytymisen hallintaa muilla tavoin. Tärkeää on myös tiedottaa lasten oikeuksista ja yhtä suurista tarpeista kuin aikuisillakin elää ilman väkivaltaa, turvallisessa, välittävässä ja anteeksiantavassa ympäristössä.

Lähteet

- Alanen, Leena 2001: Polvesta polveen: sukupolvi sosiologisena käsitteenä ja tutkimuskohdeena. Teoksessa Sankari, Anne & Jyrkämä, Jyrki (toim.) 2001: Lapsuudesta vanhuuteen: iän sosiologiaa. Vastapaino, Tampere. 97–116.
- Antikainen, Ari 1998: Kasvatus, elämäntilanne ja yhteiskunta. Wsoy, Helsinki.
- Bardy, Marjatta 2002: Mistä vanhemmuus tehdään? Teoksessa Järvinen, Katriina & Kolbe, Laura (toim.): Onks ketään kotona? Kasvatuksen suuntaa etsimässä. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki. 35–52.
- Cohler, Bertram J. & Hostetler, Andrew 2003: Linking Life Course and Life Story: Social Change and the Narrative Study of Lives Over Time. Teoksessa Shanahan, Michael J. & Mortimer, Jeylan T. (toim.) 2003: Handbook of the Life Course. Kluwer Academic/Plenum Publisher, New York. 555–578.
- DeMause, Lloyd 1995: The evolution of childhood. Teoksessa DeMause, Lloyd (toim.) 1995: The history of childhood. Jason Aronson inc, Lontoo. 1. painos 1974. 1–73.
- Fagerlund, Monica & Peltola, Marja & Kääriäinen, Juha & Ellonen, Noora & Sariola, Heikki 2013: Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2013. Lapsiuhritutkimuksen tuloksia. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja.
- Gershoff, Elisabeth 2016: Should Parent's Physical Punishment of Children Be Considered a Source of Toxic Stress That Affects Brain Development?. *Family Relations* 65 (1), 151–162.
- Hanska, Jussi & Lahtinen, Anu 2010: Keskiajalta 1500-luvun lopulle. Teoksessa Hanska, Jussi & Vainio-Korhonen Kirsi (toim.) 2010: Huoneentaulun maailma. Kasvatus ja koulutus Suomessa keskiajalta 1860-luvulle. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki. 17–111.
- Heikkinen, Hannu L.T. 2010: Narratiivinen tutkimus – todellisuus kertomuksena. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. PS-kustannus, Jyväskylä. 143–159.
- Heikkinen, Hannu L.T. 2018: Kerronnallinen tutkimus. Teoksessa Valli, Raine (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. PS-kustannus, Jyväskylä. 170–187.
- Heikkinen, Reijo 2003: Kasvatus eri kulttuureissa. *International Multimedia and Distance Learning*, Sipoo.
- Hellström, Martti 2010: Sata sanaa kasvatuksesta. PS-kustannus, Jyväskylä.
- Hirsjärvi, Sirkka & Laurinen, Leena 2004: Lempeästi mutta lujasti: suomalaisia sanontoja ja arkiuskomuksia kasvatuksesta. Wsoy, Helsinki.
- Hunt, Stephen 2005: The Life Course. A Sociological Introduction. Palgrave Macmillan, Basingstoke.
- Hyvärinen, Matti 2014: Muisti, kertomus ja kerronnallisuus. Teoksessa Hakkarainen, Jani & Hartimo, Mirja & Virta, Jaana (toim.): Muisti. Tampere University Press, Tampere. 31–41.
- Hyvärinen, Sauli 2017: Piiskasta jäähypenkkiin. Suomalaisten kasvatustieteiden ja kuritusväkivallan käyttö 2017. Lastensuojelun Keskusliiton verkkojulkaisu 2/2017. <https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Piiskasta-jaahypenkkiin-1.pdf>. Viitattu 6.5.2020.
- Hänninen, Vilma 2010: Narratiivisen tutkimuksen käytäntöjä. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. PS-kustannus, Jyväskylä. 160–178.
- Hänninen, Vilma 2018: Narratiivisen tutkimuksen käytäntöjä. Teoksessa Valli, Raine (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. PS-kustannus, Jyväskylä. 188–208.

- Järvinen, Katriina & Kolbe, Laura 2002: Johdanto. Teoksessa Järvinen, Katriina & Kolbe, Laura (toim.): Onks ketään kotona? Kasvatuksen suuntaa etsimässä. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki. 7–31.
- Kallinen, Kati & Pirskanen, Henna & Rautio, Susanna 2015: Sensitiivinen tutkimuksessa. Menetelmät, kohderyhmät, haasteet ja mahdollisuudet. United Press Global, Tallinna.
- Kemppainen, Jaana 2001: Kotikasvatus kolmessa sukupolvessa. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Kuula, Arja 2006: Yksityisyyden suoja tutkimuksessa. Teoksessa Hallamaa, Jaana & Launis, Veikko & Lötjönen, Salla & Sorvali, Irma (toim.) 2006: Etiikkaa ihmistieteille. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki. 124–140.
- Laine, Timo 2010: Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. PS-kustannus, Jyväskylä. 28–45.
- Laine, Timo 2018: Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Valli, Raine (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. PS-kustannus, Jyväskylä.
- Laitinen, Merja & Uusitalo, Tuula 2008: Narratiivinen lähestymistapa traumaattisten elämäntapausten tutkimisessa. Teoksessa Kaasila, Raimo & Rajala Raimo & Nurmi, Kari E. (toim.): Narratiivikirja: menetelmiä ja esimerkkejä. Lapin yliopistokustannus, Rovaniemi. 106–150.
- Lansford, Jennifer E. & Cappa, Claudia & Putnick, Diane L. & Bornstein Marc H. & Deater-Deckard, Kirby & Bradley, Robert H. 2017: Change over time in parents' beliefs about and reported use of corporal punishment in eight countries with and without legal bans. *Child Abuse & Neglect* 71, 44-55.
- Lumijärvi, Kaisa 2014: Lapsi kasvaa välittämällä. *Enska* 2/2014, 8–9. <http://www.e-julkaisu.fi/enska/2014/02/>. Viitattu 28.4.2020.
- Mäkelä, Jukka 2011: Lapsuuden traumaattiset kokemukset ja niiden käsittely adoptioeuvonnassa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. https://www.valvira.fi/documents/14444/50159/Lapsuuden_traumaattiset_kokemukset.pdf. Viitattu 28.4.2020.
- Nykyri, Tuija 1998: Naisen viha. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Parviainen, Jaana 2014: Kehomuisti. Traumaperäisistä stressihäiriöistä kollektiivisiin traumoihin. Teoksessa Hakkarainen, Jani & Hartimo, Mirja & Virta, Jaana (toim.): Muisti. Tampere University Press, Tampere. 179–189.
- Perttula, Juha 2011: Kokemus ja kokemuksen tutkimus: Fenomenologisen erityistieteen tietenteoria. Teoksessa Perttula, Juha & Latomaa, Timo (toim.): Kokemuksen tutkimus. Merkitys–Tulkinta–Ymmärtäminen. Lapin yliopistokustannus, Rovaniemi. 115–162.
- Rahikainen, Marjatta 2010: Omat lapset, vieraat lapset, kerjäläislapset. Teoksessa Hanska, Jussi & Vainio-Korhonen Kirsi (toim.) 2010: Huoneentaulun maailma. Kasvatus ja koulutus Suomessa keskiajalta 1860-luvulle. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki. 313–355.
- STM Sosiaali- ja terveysministeriö 2010: Älä lyö lasta! Kansallinen lapsiin kohdistuvan kuritusväkivallan vähentämisen toimintaohjelma 2010-2015. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72366/STM_Jul_1007_%ef%bf%bd%ef%bf%bd_ly%ef%bf%bd_verkko.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 6.5.2020.
- Syrjälä, Leena & Estola, Eila & Uitto, Minna & Kaunisto Saara-Leena 2006: Kertomuksen tutkijan eettisiä haasteita. Teoksessa Hallamaa, Jaana & Launis, Veikko & Lötjönen, Salla & Sorvali, Irma (toim.) 2006: Etiikkaa ihmistieteille. Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki. 181–202.

- Tallman, Irving 2003: Parental Identification, Couple Commitment, and Problem Solving among Newlyweds. Teoksessa Shanahan, Michael J. & Mortimer, Jeylan T. (toim.) 2003: Handbook of the life course. Kluwer Academic/Plenum Publisher, New York. 103–121.
- THL Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2018: Kansallisen lasten ja nuorten turvallisuuden edistämisen ohjelman tavoite- ja toimenpidesuunnitelma vuosille 2018–2025. Osa I. Työpäperi 11/2018.
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136205/URN_ISBN_978-952-343-082-2.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Viitattu 6.5.2020.
- THL Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019: Väkivallaton lapsuus. Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2019:27.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161899/STM_2019_27_J.pdf?sequence=4&isAllowed=y. Viitattu 6.5.2020.
- Tuohela, Kirsi 1998: Uusi lapsi. Teoksessa Utrio, Kaari 1998: Perhekirja. Eurooppalaisen perheen historia. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki. 484–493.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi & Anneli 2018: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. 1.painos 2002. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.
- Tökkäri, Virpi 2018: Fenomenologisen, hermeneuttis-fenomenologisen ja narratiivisen kokemuksen tutkimuksen käytäntöjä. Teoksessa Toikkanen, Jarkko & Virtanen Ira A.: Kokemuksen tutkimus VI. Kokemuksen käsite ja käyttö. Lapland University Press, Rovaniemi. 64–84.
- Uhlenberg, Peter & Mueller, Margaret 2003: Family Context and Individual Well-Being: Patterns and Mechanisms in Life Course Perspective. Teoksessa Shanahan, Michael J. & Mortimer, Jeylan T. (toim.) 2003: Handbook of the Life Course. Kluwer Academic/Plenum Publisher, New York. 123–148.
- Utrio, Kaari 1998: Perhekirja. Eurooppalaisen perheen historia. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.
- Vilkko, Anni 2000: Elämänkulku ja elämänkulkukerronta. Teoksessa Heikkinen, Eino & Tuomi, Jouni (toim.) 2000: Suomalainen elämänkulku. Tammi, Helsinki. 74–85.
- Yle 8.2.2018: ”Aina voi yhden tai kaksi luunappia paukuttaa” – Monet isät ja äidit eivät tunnista, mitä on väkivalta lastenkasvatuksessa. <https://yle.fi/uutiset/3-10059047>. Viitattu 12.12.2019
- Yle: 29.11.2018: Ranska yrittää jälleen kieltää lasten fyysisen kurittamisen – jopa 70 prosenttia kansasta vastustaa kieltoa, <https://yle.fi/uutiset/3-10532828>. Viitattu 31.1.2020

Virallislähteet

- LHL Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361
 KKO:1993:151
 RL Rikoslaki 39/1889, <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/1889/18890039001>, Viitattu 8.5.2020
 Ruotsin valtakunnan vuoden 1734 laki, Pahategon Caari luku 3, <https://agricolaverkko.fi/vintti/julkaisut/julkaisusarja/kkkt/lait/1734/1175916.html>, Viitattu 8.5.2020,
 luku 30, <https://agricolaverkko.fi/vintti/julkaisut/julkaisusarja/kkkt/lait/1734/1175918.html>, Viitattu 8.5.2020.

Internetlähteet

- Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children, <https://endcorporalpunishment.org/>. Viitattu 12.12.2019.
- Kielitoimiston sanakirja, <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/muisto>. Viitattu 22.4.2020.

Liite 1 Kirjoituspyyntö

Hei!

Olen sosiaalityön opiskelija Lapin yliopistosta ja teen pro gradu- tutkielmaa lapsena koetun **kuritusväkivallan vaikutuksista** aikuisuudessa. Kuritusväkivalta tarkoittaa kasvatuksellisesti tarkoituksessa tehtyä väkivaltaa, esimerkiksi tukistamista, luunappien antamista tai piiskaamista.

Onko sinua kuritettu lapsena ruumiillisesti huoltajasi taholta? Haluaisitko kirjoittaa kokemuksistasi, mitä ajattelet niistä nyt aikuisena? Koetko, että kokemasi ruumiillinen kuritus on vaikuttanut tai vaikuttaa elämääsi, esimerkiksi ihmissuhteisiisi, käsityksiisi itsestäsi, psyykkiseen hyvinvointiisi tai omien lastesi kasvatukseen?

Käsittelen kirjoituksia luottamuksellisesti ja tutkimuseettisten periaatteiden mukaan, yksittäiset henkilöt eivät ole tunnistettavissa lopullisesta tutkielmasta.

Voit kirjoittaa vapaamuotoisesti ja valitsemistasi asioista aiheeseen liittyen. Liitä mukaan halutessasi sukupuolesi ja syntymävuotesi.

Kirjoituksesi voit lähettää sähköpostiosoitteeseeni hahyyryl(at)ulapland.fi, josta voit kysyä myös lisätietoja.

Kiitos!

Hanna Hyyryläinen